

ניסן תשע"ט גליון 25

כתר מלוכה

בטאון פנימי היו"ל ע"י איגוד בוגרי ישיבת "כסא רחמים" ספרדית תכב"ץ ומוסדותיה

44 | **למען תספור**
איך מספרים סיפור

תמונה
נדירה
ביותר של
אפיית
מצות על
ידי תלמידי
הישיבה
בשנת
תשל"ג

56 | **ליל שמורים**
פרטים חדשים אודות סיפור
ההצלה של משפחת מרן
האיש מצליח

20 | **צריך עיון!**
צוהר נדיר ל'יום העיון'
הנודע

63 | **יש שכר לפעולתך**
מאבקו של מרן שליט"א
להגנת הרב לנדא זצ"ל

04	דבר המערכת	
05	מלכם בראשם	
07	חידושים לפסח	
12	חזק ויאמץ לבך	
20	צריך עיון	
29	נאמנים דבריו	
43	פעמון ורימון	
44	למען תספר	
50	להעמיד דברים	
56	ליל שימורים	
63	יש שכר	
67	כסא רחמים שלי	
70	משיב דבר	
79	זמן שריפת חמץ	
82	חדשות אני מגיד	
88	חדש באוצר	

עורך

הרב עובדיה חן

ניהול הפקה

הרב עובדיה מאזוז

כותבים ומשתתפים

הרב יונתן שלמה מאזוז,

הרב אביתר כהן, הרב אדיר כהן,

הרב יהושע כהן, הרב תומר בוכריץ

ביקורת

הרב רפאל מאזוז

מזכירת המערכת

נ. ורדי

גרפיקה ועימוד

שוהם

ovd555@gmail.com

הדפסה

אביבית הפקות

054-6740977

תמונות

באדיבות: עזרא טרבלסי

כפלן הפקות, יוסף.א.

מו"ל

מוסדות ישיבת

"כסא רחמים"

רח' הרב עוזיאל 26 בני ברק

ת.ד. 2750 מיקוד: 51127

לציין עבור כתר מלוכה

טל': 03-6767163

פקס: 03-6774060

7654216@gmail.com

KR1700505152@gmail.com

בס"ד, ר"ח ניסן התשע"ט

ישיבת כסא רחמים

לכבוד ידידי ישיבתנו הקדושה שיחיו

**לקראת חג חירותינו
הבא עלינו לחיים טובים ולשלום,
אנו מברכים אתכם ואת
כל אשר באהליכם, בברכת:**

מועד טוב ומבורך

ואת חג המצות, תחוגו בשמחה ובדיעות,
הבנים עם האבות, ותזכו לשנים רבות,
נעימות וטובות,
לשנה הבאה בארעא דישראל בני חורין,
בבנין בית מקדשנו ותפארתנו,
ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים, אמן.

בברכת: מועדים לשמחה

הרב צמח מאזוז

תרומה צנועה בסך: 104 ש"ח לכבוד חג הפסח, תתקבל בברכה
ותעזור לנו מאד, וכל המוסיף מוסיפים לו.

השולח שיק, נא להקפיד לכתוב לפקודת: "כסא רחמים" למוטב בלבד רח'

הרב עוזיאל 26 בני ברק 2750 מיקוד: 51127

YKR.ORG.IL- 1700-50-51-52

במה אתם ספרדים?!

דבר אחד בטוח הרווחנו מהתמיכה ביהדות התורה - פתאום כל אלה שכל חייהם נוהים אחרי האשכנזים ומנסים לחקות אותם בכל דרך, פתאום הם נזכרו שהם ספרדים, לפתע הם חרדים לספרדיות... רק חבל שהם נזכרים בזה מבחירות לבחירות.

צריך לומר, להיות ספרדים, אין פירושו לבחור פעם בארבע שנים במפלגה ספרדית - להיות ספרדים זה ללכת בדרך רבותינו ואבותינו הספרדים. אדרבא, נשאל את אותם שהורידו פתאום מהבודם את ספרדיותם, **במה אתם ספרדים?!**

האם בזה שאתם לומדים בשיטת לימוד אשכנזית? או בכך שנסותיכם הולכות בפאה נכרית? האם בעובדה שאתם מקפידים על חדר יחוד? או שהציציות שלכם מתבדרות ברוח? שמא בכך שבנותיכם הרווקות אינן שמות כיסוי ראש בתפלה? או בזה שאתם נלחמים להכניס את בניכם למוסדות אשכנזים? או אולי בכך שרבותיכם היושבים ראשונה במועצת החכמים מתפארים שהם תלמידי הרב שך?!

כיום גם אם נחפש בחורים ובסדקים, לא קיים שום הבדל מנטלי בין ש"ס לג'. אז עדיף להיות ספרדי במהות, כל הזמן, ופעם בארבע שנים להצביע למפלגה אשכנזית שאינה מחרימה ומבזה עדה קדושה, מאשר כל החיים להשתכנז ופעם בארבע שנים להצביע למפלגה ספרדית!

מה שבטוח ש"מחזירי הפראק וההמבורג ליושנם" הם האחרונים שיכולים להטיף לנו על "החזרת עטרה ליושנה"...

והדבר הכי חשוב שהרווחנו ממערכת הבחירות הזו, שלמדנו ממרן שליט"א מוסר חי שייחקק לעד, למדנו שערכים של בין אדם לחברו קודמים לכל רוח פוליטי. דרך ארץ קדמה לתורה וכל שכן לפוליטיקה.

כבר נצחנו - כל השאר בונוס...

בברכה

העורך

פנינים ממשנתו של מרן מייסד הישיבה זצ"ל

לא להפסיק את העברת הלפיד

רבנו הרמב"ן רואה בצורת תַּמְסוּרַת התורה את ההוכחה הניצחת לנצחיותה ואמיתותה של תורתנו הקדושה. שושלת הדורות הרציפה והבלתי פוסקת בה עוברת התורה מדור לדור "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים" וכן הלאה, מהווה הוכחה שלא ניתן לערער אחריה.

עובדה מוסכמת היא, שככל שכמות עדי הראיה שנכחו באירוע גדולה יותר, כך אמיתותה של ההתרחשות ההיסטורית ודאית יותר. נתינת התורה בפומבי לנגד עיניה של אומה שלמה, מבטיחה את עקירתה של כל אפשרות ערעור או פקפוק, חלילה, בנתינת התורה לעם ישראל. אין אפשרות ליצור סיפור על עם שלם, אלא אם כן הוא אמת לאמיתה! כל נסיון להמצאה כזו, יוכחש מיידית על ידי אלו שלא שמעו, לא ראו, וגם אין להם מסורת על כך מאבותיהם.

מיליוני האנשים, המעבירים בו זמנית את התורה לילדיהם בשרשרת דורות נצחית לאורך כל הדורות, מפריכים בעצם קיומם והנהגתם את דברי המכחישים. לא יתכן שדור שלם של מיליוני בני-אדם יתאמו ביניהם ויספרו סיפור שקרי לבניהם...¹

עם ישראל מוזהר לשמור בזכרונו את רישומו האדיר של מעמד מתן תורה, ולהנחיל ולספר זאת באזני הבנים והנכדים, וכך באמת נהג העם בכל הדורות.

חשיבותו של מעמד הר סיני נעוצה בעובדה שהבורא עצמו מסר לנו את התורה בהתגלות ישירה לעיני כל העם. אילו היתה התורה נמסרת על ידי נביא כפי שנמסרו דברי נבואה רבים ללא התגלות לעיני העם כולו, היתה קיימת אפשרות שבדור הבא יקום נביא אחר שיכחיש את נבואת הראשון או חלק ממנה, או שיוכיח באותות ובמופתים שפרט זה או אחר בתורה כבר אינו אקטואלי.

שונה הדבר כאשר עם שלם ראה את התגלות הבורא בהר סיני, ומאז המידע מועבר בשלמותו מדור לדור, מאבות לבניהם ומרב לתלמידו, כאשר הכל מציינים שקבלה זו הועברה אליהם מבני הדור הראשון שעמדו למרגלות הר סיני וקיבלו את התורה במעמד נבואי נשגב. מאורע זה שהתרחש בגלוי ולעין השמש ושהיו עדים לו מיליוני אנשים (שש מאות אלף יוצאי צבא, מלבד נשים, מבוגרים וטף) אין בכוחו של שום נביא וחכם, ובכוחה של אף הוכחה מדעית, להטיל ספק בקיומו.

1. וכן כתב הרמב"ם באגרת תימן זו"ל: "שהדבר הגדול הזה שנראה במוציאות שהעיד עליו מבחר העדים שלא היה כמוהו וכן לא יהיה אחריו כמוהו, והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקב"ה, ושתראה כבודו עין בעין. ודבר זה היה שתתחזק האמונה חיוזק

מסבים האב ובנו על שלחן הסדר, הבן שואל מה נשתנה וכו', והאב משיב עבדים היינו וכו'. הבן החכם לא מסתפק בזה, ועומד ושואל מאביו לאמר: אבי מנין לך זאת שאבותינו היו משועבדים לפרעה. אף הוא ישיב אמריו לו: דע בני כי גם אני הייתי קטן כמוך היום, וגם אנכי שאלתי מאבי את השאלה מה נשתנה, וגם הוא השיב לי עבדים היינו. והיה אם ישאל עוד הבן לאמר מאין היה יודע זקני את כל זאת, הלא יענה כי גם הוא היה קטן ושאל מאביו הוא אבי זקני השאלה הזאת וגם הוא השיב לו עבדים וכו', וכן על זה הדרך עד האב הראשון שהוא בעצמו היה עבד במצרים והוציאו ה' משם ברכוש גדול ועמד אצל הר סיני וראה בעיניו כל הנסים האלה, והוא ספרם לבנו ויצוהו לספרם גם הוא לבנו ובנו לבן בנו עד אשר הגיע הספור אליך. ואז יסיים האב: גם אתה בני כאשר יחייך ה' ויהיו לך בנים, גם המה ישאלו ממך את השאלות מה נשתנה, וגם אתה תשיב להם עבדים היינו וכן עד סוף כל הדורות.

לעומת זאת, שאר הדתות והאמונות, טוענות טענה שמעצם מהותה אינה ניתנת לאימות. הן מספרות כי האלוקים העביר את מצוותיו לכל האנושות על ידי אדם אחד בלבד ללא נוכחות עדי ראייה או שמיעה... בבחינת "הרוצה לשקר ירחיק את עדיו". זוהי טענה שמבחינה היסטורית אין כל אפשרות לִאֱמָתָהּ. לכן, אין היא עומדת כלל בפני המבחן ההיסטורי, וממילא מתבטלת מאליה. ודבר אלוקינו יקום לעולם.²

•

אחד הזמנים המיוחדים שנועדו כדי לשמור על התמסורת הזו, הוא ליל הסדר. מרן הגאון רבי מצליח מאזוז זצ"ל (בדרוש לפרשת ויחי) כותב שהסיבה שהתורה חוזרת כמה פעמים על מצות והגדת לבנה, היא מפני שכל היהדות תלויה בהעברת הלפיד מאב לבנו מבלי שתיפסק חלילה השרשרת. ובזה הסביר כוונת חז"ל שאמרו כל המלמד בנו תורה כאילו קיבלה מהר סיני (ברכות כ"א ע"ב) - מאחר שהוא מלמד בנו תורה, לא תופסק שלשלת הקבלה, כי גם בנו ימסור לבנו עד סוף כל הדורות, והרי הוא כאילו קבלה עתה מהר סיני.

וכיצד מתבצעת בליל הסדר העברת הלפיד? הסכיתו לתיאורו של מורנו האיש מצליח:

שלא ישנהו משנה ויגיע לנו על ידו האמת, כדי להעמיד רגלנו לבל ימעדו אשורינו". וכן כותב הגאון רבי יוסף אלבו זצ"ל בספר "העיקרים" (מאמר א' פרק י"ט): "כל מה שהושג בחוש לאנשים רבי-המספר, תהא האמנותו יותר מתקבלת וכו', ובעבור זה רצה השם יתברך שתנתן התורה ע"י משה בפרסום גדול וריבוי עצום מששים רבוא... שהיו בהם אנשים חכמים ונבונים וריבוי דעות מתחלפות, כדי שלא ישאר שום חשש ספק בלב המקבלים והנטפלים אליהם... ותהיה הקבלה נכונה ואמיתית בתכלית מה שאפשר".

2. ואכן, מעמד מתן תורה הוא העובדה ההיסטורית המקובלת ביותר בכל הדתות המערביות. גם הנוצרים וגם המוסלמים מודים ומאמינים במתן תורה.

צָרוֹר חִידוּשִׁים נִפְלָאִים הַקְשׁוּרִים לַחַג הַפֶּסַח מֵתוֹךְ סִפְרוֹ הַחֲדָשׁ שֶׁל מֶרֶן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה שְׁלִיט"א "בֵּית נֶאֱמָן" עַל הַתּוֹרָה

יִרְיעָה רַחֲבָה עַל הַסֵּפֶר תְּבוּא אִי"ה בִּגְלִיּוֹן הַבָּא

כִּידוּעַ. וְבֹא וְרֹאה שְׁמֶרֶן הַקָּדוֹשׁ נִפְטָר י"ג
בְּנִיסָן וּמִסְתַּמָּא הִיָּה גַם יוֹם הוֹלָדָתוֹ, שֶׁהַקֶּב"ה
מִמְלֵא שְׁנוּתֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים מִיּוֹם לַיּוֹם
וּמִחוּדָשׁ לַחוּדָשׁ. וְהַרְמַב"ם נוֹלַד י"ד בְּנִיסָן,
וְהַגַּר"א ט"ו בְּנִיסָן. שׁו"ר שֶׁזֶה אֵינוֹ, שֶׁהָרִי
בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ בָּאוּ הַמַּלְאָכִים וְהָיָה
עֶרֶב פֶּסַח. וּלְפ"ז נוֹלַד אֲבִרָהּם אֲבִינוּ בְּיוֹם
י"ג בְּנִיסָן (שְׁנַת א' תַּתְקַמ"ח), וּבִי"ב בְּנִיסָן
ב' ק"ז מֵלֹא לֹו צ"ט שָׁנִים. וְשׁו"ר שֶׁגַּם זֶה
לִיתָא, אֲלֵא נוֹלַד בְּיוֹם י"ד בְּנִיסָן, שֶׁהָרִי בְּיוֹם
הַשְּׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ נֶאֱמַר וִירָא אֱלֹהֵי ה' (י"ח
א'), וּבָאוּ אֱלֹהֵי הַמַּלְאָכִים בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאַח"כּ
נֶאֱמַר וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדוּמָה בְּעֶרֶב
(י"ט א') וְהַחֲרִיבוּ אֶת סְדוּם, וּבְמִדְרַשׁ רַבָּה
(סוֹף פֶּרֶשֶׁה נ') מִזְבֵּא שְׁסוּדוֹם נַחֲרָבָה בְּלִיל
ט"ז בְּנִיסָן. ע"ש. א"כ הַמַּלְאָכִים הָיוּ אֲצֵל
אֲבִרָהּם בְּט"ו בְּנִיסָן – יוֹם רֹאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח,
וְאַם זֶה הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל הַמִּילָה, אֲזַי בִּי"ג
בְּנִיסָן עָשָׂה בְרִית מִילָה¹. וְהוּא יוֹם שֶׁמֵּלֵא
לֹו צ"ט שָׁנָה כְּפִירֵשׁ, וְאַ"כּ נוֹלַד לְמַחֲרָתוֹ
דֵּהֵינּוּ י"ד בְּנִיסָן. וּלְפ"ז אֲבִרָהּם אֲבִינוּ
וְהַרְמַב"ם נוֹלְדוּ בְּיוֹם עֶרֶב פֶּסַח, וְשְׁנֵיהֶם
הָאִירוּ אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. [וְמָה שֶׁכְּתַבְתִּי
שֶׁאֲבִרָהּם אֲבִינוּ וְהַרְמַב"ם נוֹלְדוּ בְּיוֹם אֶחָד,

וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרוּכֵשׁ גָּדוֹל.

בְּהַגְדֵּשׁ פ' "חֲכָמִי פּוֹרֵת יוֹסֵף" (עַמ' קֵלָה)
פִּירְשׁוּ לְפִי הַיְדוּעַ שֶׁכֵּל מַכָּה הִיתָה שְׁבוּעַ
יָמִים וְהָיוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת, נִמְצָא שֶׁאַחֲרֵי שִׁבְעִים
יוֹם יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְזֶהוּ שֶׁאִמַּר הַפְּסוּק
וְאַחֲרֵי כֵן בְּגִימ' 70, יֵצְאוּ בְּרוּכֵשׁ גָּדוֹל. ע"כ.
וְדַבְרֵיהֶם תְּמוּהִים, כִּי מִשְׁפַּט הַמִּצְרִיִּים
בְּמִצְרַיִם שָׁנִים עֶשֶׂר חוּדָשׁ (מִשְׁנָה עֲדִיּוֹת
סוֹף פ' ב'). וְאַם מוֹנִים רַק אֶת הַיָּמִים שֶׁקִּיבְּלוּ
מַכּוֹת (וְשִׁלְשָׁה שְׁבוּעוֹת הָיָה מִתְּרָה בֵּהֶם
כַּמִּשְׁרֵשׁ שְׁמוֹת ז' כ"ה), מָה נִעֲנָה בְּמַכּוֹת
בְּכוֹרוֹת שֶׁהִיתָה רַק לֵילָה אֶחָד וּלְמַחֲרָתוֹ
יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם?

יֵצְאוּ בְּרוּכֵשׁ גָּדוֹל. יֵצְאוּ בְּגִימ' ק"ז.

רַמְזַי לְמִזְמוֹר ק"ז בְּתַהֲלִים שְׁקוֹרָאִים בַּחַג
הַפֶּסַח. וְהַרְאוֹנִי שֶׁהוּבָא מִנֶּהֱגָה זֶה בִּס' צָרוֹר
הַמּוֹר (הַקִּדְמוֹן) בְּפֶרֶשְׁתָּנוּ. ע"ש.

בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֲבִרָהּם

וְגו'. פִּירֵשׁ רֵשׁ"י בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁמֵּלֵא
לְאֲבִרָהּם צ"ט שָׁנָה וְלִישְׁמַעְאֵל י"ג שָׁנִים
נִימּוֹל אֲבִרָהּם וִישְׁמַעְאֵל בְּנוֹ. עַכ"ל. וּלְפ"ז
נוֹלַד אֲבִרָהּם אֲבִינוּ ע"ה בְּיוֹם י"ב בְּנִיסָן ב'
ק"ז לִיצִירָה, כִּי בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ הָיָה
עֶרֶב פֶּסַח, וּבְלִיל פֶּסַח נִהְפְּכוּ סְדוּם וְעַמּוּרָה

1. וְנִרְאֶה שֶׁתִּרְחַח עָשָׂה מְסִיבָה בְּלִיל פֶּסַח (כַּעֲיֵן שְׁלוֹם זָכַר אוֹ יִשׁוּעַ הֵבֶן לְפִירוּשׁ הַתּוֹס' ב"ק דף פ' סע"א), וְזֹא רָאוּ הָאֲצִטְגָּנִים בְּאוֹתוֹ
לֵילָה שֶׁעָמַד כּוֹכַב אֶחָד וּבִלְעָג' כּוֹכָבִים וכו'. וְאַפְשָׁר שֶׁלֹּכֵן נִהְגוּ אֲצֵלָנוּ לְקַרְאוּ בְּלִיל פֶּסַח אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל נִמְרוד עִם אֲבִרָהּם אֲבִינוּ ע"ה
(הַנִּקְרָא "וְתִקּוֹל לוֹ יֵא אֲבִנִי").

רמז לזה ויגד לאברם **העברי** (לעיל י"ד י"ג) בגימ' **הרמב"ם**, שכל העולם מעבר אחד והוא מעבר השני. וכמו שנאמר על אברהם אבינו "יחיד אב המון פתאום ככוכב זרח, מאור כשדים להאיר בחושך" (סדר עבודה ליום הכפורים), כן הרמב"ם האיר בתורתו ובצדקתו ובחכמתו את מחשכי העולם].

וכל זה לפירש"י דבעצם היום הזה שמלאו לאברהם וכו', אבל הרמב"ן פירש "בעצם היום הזה" שנצטוו במצוה הזאת נימול, וכ"כ התוס' בר"ה (דף י"א סע"א). ע"ש. אבל יש לדחות דכוונתם על פסוק כ"ג שלפני זה. ודו"ק. ונראה דרש"י לא ניח"ל בהכי, דהא מקרא קמא נפקא וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה כאשר דבר אתו אלהים. ואם בא להוסיף שגם הוא וישמעאל נימולו בו ביום, הא פשיטא שלא ימול אחרים והוא יחכה עד למחר. ומאידך יש דוחק לפירש"י לומר שישמעאל נולד בדיוק באותו יום הולדת של אברהם אבינו. ונראה שזו מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע בר"ה (דף יו"ד ע"ב) דר' יהושע שאמר בניסן נולדו אבות סבר כפירש"י, ור"א שאמר בתשרי נולדו אבות סבר כפירוש הרמב"ן. ודו"ק. ושור' שגם לפירוש הרמב"ן ותוס' י"ל שנימול ונצטוו במלאת לו צ"ט שנים, כמ"ש בראש הפרשה (י"ז א') ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וגו', דאל"כ מאי היום הזה דקאמר שמראה באצבע. ודו"ק. ושוב הראוני בשם החת"ס שכתב שאברהם נולד בי"ג בניסן. ומה שכתב רש"י בעצם היום הזה שמלאו לאברהם צ"ט שנה וכו', אפשר לפרש שביום זה נולד. וכיו"ב כתב רש"י בריש פרשת וילך (ל"א ב') היום מלאו

ימי ושנותי, ביום זה נולדתי וביום זה אמות. ע"ש.

וסעדו לבכם אחר תעבורו. קשה,

שאינן זה דרך ארץ לומר לאורחים אחר תעבורו. ונראה דהנה יש ארבע סיבות מונעות שלא ירצה האורח להיכנס לבית: א. שלא ירצה להטריח לבעה"ב להכין בעצמו בשבילו, ועל זה אמר "יוקח נא" ר"ל ע"י שליח. ב. שלא ירצה שיהא צר לו המקום לבעה"ב, ועל זה אמר "והשענו תחת העץ". ג. שלא ירצה להפסיד לבעה"ב כל המאכלים שיביא בשבילו, ועל זה אמר "ואקחה פת לחם" וסגי בהכי. ד. יש שהאורח טרוד בעסקיו, וירא שאם יתארח אצל בעה"ב יעכבהו אצלו, ועל זה אמר "אחר תעבורו" ואינכם צריכים להתעכב יותה אי נמי ידוע שאמרו רז"ל אותו יום ערב פסח היה (וכמ"ש רש"י לקמן גבי לוט), וחשש אברהם שמא לא ירצו לאכול עד שישוחחו וידברו כדרך האורחים וכמו שאמר אליעזר לא אוכל עד אם דברתי דברי (לקמן כ"ד ל"ג). ולזה אמר ואקחה פת לחם וסעדו לבכם, תיכף. כי אם תרצו "אחר" ר"ל להתאחר קצת, "תעבורו" בלאו דלא תאכל חמץ. ודו"ק. (שמעתי בשם הרה"ג ר' מיכאל הכהן זצ"ל). ויש להמתיק הדברים על פי מה שאמרו בברכות (דף כ"ז ע"א) כחום היום בשש שעות. ע"ש. ועל זה אמר שימהרו לאכול קודם שתעבור שעה ששית, ואתיא כר"י בפסחים (דף כ"ח סע"א) דקאמר לפני זמנו בלאו. ע"ש. ובזה ניחא שאמר לשרה מהרי שלש סאים וגו', ומה המהירות הזאת בלישה ואפייה, וגבי בקר שצריך שחיטה וניתוח ובישול לא זירז כ"כ.

ולפה"א ניחא. ברם שו"ר במדרש רבה (סוף פרשה נ') שסדום נחרבה בליל ט"ז בניסן. ולפ"ז היו אצל אברהם ביום ט"ו בניסן, ונפל פיתא בבירא.

שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי עוגות.

מ"ח אות י"ב) הדא אמרת פרס הפסח הוה. ע"ש. כלומר יום פסח היה, שהרי סדום נחרבה למחרת ביום ט"ז בניסן כדלקמן (סוף פרשה נ'). ע"ש. ואינו כמו פרוס הפסח דעלמא שהוא ט"ו יום קודם פסח. ויש לרמוז קמח בגימטריא פסח.

ויבאו שני המלאכים סדומה בערב וגו'.

לכאורה נפשוט מכאן שאין תחומין למעלה מעשרה שהרי יו"ט של פסח היה. ועיין עירובין (דף מ"ג סע"א) דמוכח שאלוהו שומר שבת. ע"ש. וי"ל דשאני אלוהו שהיה פעם בשר ודם, אבל המלאכים אינם חייבים במצוות (ועיין בשו"ת תורה לשמה סי' ש"ף ובס' מאור ישראל מגילה דף ז' ע"ב). א"נ באו בערב במוצאי יו"ט. אבל מפירש"י לא משמע כן, דא"כ מאי מקשה.

ומצות אפה ויאכלו.

עיינו רש"י ויש לרמוז אפה ר"ת א' פסח היה (מתלמיד אחד יצ"ו). ולפי הפשט י"ל שלא הספיק להחמיץ העיסה לכבוד האורחים, כי מארץ רחוקה באו וצריכים לסעוד לבם מיד. וכיוצא בזה בבעלת אוב דשואל ותופהו מצות (שמואל א' כ"ח כ"ד). ע"ש. ואפשר עוד, שלא יתעכבו הרבה כי בלילה מסתמא הם רעבים ועייפים. ועיין רש"י.

ומצות אפה ויאכלו.

בבראשית רבה (פרשה נ' אות ד') אמר רבי יצחק מצות

(כצ"ל הצד"י בשורוק) גדולה עמדה על המלח. ופירש הרב מתנות כהונה דלא ס"ל כהאי תנא דאמר פסח היה. ע"ש. ולקמן (שם) בסוף פרשה זו מבואר שהיה ט"ז בניסן. אלא י"ל דלא ס"ל שלוט היה צדיק כ"כ לקיים המצות עד שלא ניתנו.

וה'פקד את שרה כאשר אמר.

איתא בגמ' (ר"ה דף י"א ע"א) בראש השנה נפקדה שרה. והקשה הרב שמו אשה, הרי המלאכים באו לאברהם בפסח ואמרו לו כעת חיה ולשרה בן, ואיך יתכן שתלד בפסח אחרי ששה חדשי הריון. ומדברי הרב תורה תמימה ז"ל שפירש שבראש השנה נגזר עליה הריון, משמע שנגזר עליה הריון לפני שבאו המלאכים בפסח לבשר אותה, ואם כן מהו "כאשר אמר", הרי המלאכים בישרו אותה אחרי ששה חדשים, וכשנפקדה בראש השנה עוד לא נאמר כלום. ועוד קשה, למה המלאך לא בישר אותה רק בפסח, שהרי בין כך ובין כך עדיין לא תכנס להריון רק בחדש תמוז כדי שתלד בערב פסח, ואם כן היה יכול לבשר אותה בראש השנה שנגזר עליה להפקד ותלד רק אחרי שנה וחצי. עכ"ד. ונראה דלקושיא הראשונה י"ל שמ"ש "כאשר אמר" היינו כאשר אמר לאברהם בסוף פרשת לך לך. ואע"פ שזה נאמר לאחר מכן כשנימול אברהם, מ"מ הכתוב מודיע ששרה נפקדה בראש השנה כמו שאמר אח"כ ה' לאברהם. ולקושיא שניה י"ל שרצו לומר כעת חיה ממש, שבפסח הבא תלד בן, והיינו רבותייהו.

שים נא ידך תחת ירכי. כתב

הראב"ע: וזה המשפט עדיין בארץ הודו. עכ"ל. ואולי מכאן מקור השמועה

שהראב"ע היה בארץ הודו. וע"ע להרב אבודרהם בריש פ"י הגדה של פסח שכתב: ופירש ה"ר יוסף האזובי בשם בן עזרא שהיה שבוי בהודו והיו מאכילים אותו לחם מצה ולא נתנו לו לעולם חמץ וכו'. עכ"ד. ולא שמענו זה מעולם. ובס' אוצר התפלות בפ"י עיון תפלה הגיה שהיה "אחד" שבוי בהודו. אך בס' אוצר ישראל חלק ט' עמוד 132 (ערך קוטשין) הביא מאיזה כ"י שר' יהודה הלוי והראב"ע באו להודו, ומתו ונקברו שמה. ע"ש. ולהד"מ.

יושם לפניו לאכול. בס' חזון עובדיה על הגדה של פסח (במילואים) פירש משם הגאון ר' יוסף מסלוצק, מ"ש בהגדה של פסח "ולבן ביקש לעקור את הכל", שמכיון שלבן ביקש להרוג את אליעזר שהיה שליח לקדושין, וכמבואר בילקוט שמעוני (רמז ק"ט) שהניח קערה לפניו וסם המות בתוכה וכו', הנה ע"י כן היה נאסר יצחק בכל הנשים שבעולם (כדאיתא בגיטין דף ס"ד סע"א האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם, ומת השליח, אסור בכל הנשים שבעולם). עכ"ד. ונ"ב: לא נמצא כן בילקוט שמעוני על לבן, אלא בסתם שהניחו קערה לפניו וסם המות בתוכה. אבל לעיל שם איתא: ויהי כראות את הנזם, מיד הלך לו (לבן) להמיתו. ע"ש. ובשפתי חכמים (פסוק נ"ה) משמע שבתואל הוא שהניח סם המות, ולכן נענש ומת. ומ"מ בעיקר הפירוש כבר השיב עליו הגר"ע יוסף שם, שיכול היה יצחק להתחתן עם אחת מבנות ישמעאל או לוט שהרי אברהם עשאו שליח לקדש אשה ממשפחתו.

עכ"ד. ובלא"ה כבר כתב הרמב"ם (בפ"ט מהל' אישות ה"ו) שאסור דוקא באשה שיש לה קרובות שהן ערוה עמה כגון שיש לה בת או אם או אחות, וכ"ה בש"ע אה"ע (סי' ל"ה סעיף י"א). והיא גמ' ערוכה בנזיר (דף י"ב ע"א) ומודה ר' יוחנן באשה שאין לה לא בת ולא בת בת וכו'. ע"ש. וא"כ יכול יצחק לשאת בת יחידה להוריה שאמה נשואה, דליכא למיחש למידי, ואפילו את רבקה עצמה, שאם נהרג אליעזר היה בתואל אביה קיים ואמה נשואה, וגם אין לה אחיות כדמוכח בסוף פרשת וירא. ועוד הרי בעל ההגדה אומר מה ביקש לבן הארמי לעשות "ליעקב אבינו" (ולא ליצחק אבינו או לכל עם ישראל). ועוד שהרי היו עם אליעזר תשעה אנשים שרכבו על הגמלים כמ"ש (למעלה) ורגלי האנשים אשר אתו, והם יכולים לספר ליצחק שאליעזר קידש את רבקה. וקשה לומר שיהרוג את כלם. והפשט לא יופשט.

ויבא לו יין וישת. עיין להרב נהר שלום שפירש לפי מה שאמרו רז"ל שהוא ליל פסח והתבשילין לפסח ולחגיגה (עיין פירש"י לעיל פסוק ט'), דהיינ לארבע כוסות. ע"ש. ובזה יש לרמוז מה שבאה מלת "לו" בתרי טעמי, שהביא לו שני סוגי יין (בשני טעמים) כדי לברך הטוב והמטיב. ועיין בש"ע א"ח (סימן קע"ה ס"ב) ובכה"ח שם (אות ג). וזה רמז וירח את ריח בגדיו **ויברכהו**, נוטריקון **ויברך** הטוב והמטיב. ועו"ל שבא לרמוז ששתה גם ב' כוסות אחרונות בהסיבה שחשש לתרי טעמי בגמ' דפסחים (דף ק"ח ע"א).

ע"ש, ובירך את יעקב ג"כ בהסיבה, ובא עשו ומצאו כן ואמר לו (פסוק ל"א): יקום אבי וגו' (עיין חזקוני), ואמר לו בא אחיך במרמה (שם פס' ל"ה), בגימטריא אפיקומן, שכבר אכל האפיקומן כדלקמן. **ויאמר בא אחיך במרמה וגו'.** במרמה בגימ' אפיקומן. שאמר לו עשו אולי תטעום משלי משהו, ואמר לו כבר אכלתי אפיקומן משל יעקב (כי ליל פסח היה) ואסור לטעום אחריו כלום (הגרע"י זצ"ל).

ותקרא את שמו גד. נ"ל שנקרא כן לפי שהוא הבן השביעי בסדר הנולדים (ראובן, שמעון, לוי, יהודה, דן, נפתלי, גד) בגימטריא ג"ד, והוא כנגד ניסן החדש השביעי, ולכך קרבן פסח גדי או טלה (פסחים דף פ"ח ע"ב) כנגד מזל החדש. וכן אומרים בפסח חד גדיא, ג"ד פעם י"א $77=11*7$ בגימטריא מזל, וכמ"ש רש"י בא גד בא מזל טוב וכו'. יששכר הוא הבן התשיעי כנגד סיון החדש התשיעי ובו מתן תורה, וכן יששכר היה עוסק בתורה. יוסף הבן ה"א כנגד חדש אב, וכמו שאב בתחילתו צער וסופו שמחה, כך יוסף. ואמרו (תענית דף כ"ו ע"ב) בט"ו באב בנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים וכו', וכן ביוסף בנות צעדה עלי שור (לקמן מ"ט כ"ב). ועיין להבא"ח ש"א (פרשת דברים אות א'). ודו"ק.

וכוס פרעה בידי וגו'. עיין פירש"י בפסחים (דף ק"ח ע"א) שכתב דארבע כוסות שלשה כנגד ג' כוסות

שנאמרו בפסוק זה וכוס פרעה בידי וגו' ורביעי ברכת המזון. והקשה הרב תורה תמימה ז"ל (אות ו') דזה לא כדמפרש בירושלמי פסחים (פ"י ה"א) דחשיב כנגד ד' פעמים דכתיב כוס. וכתב שי"ל בדעתו שא"צ לחשוב רק אלה שבספור החלום וכו' וראיה מחולין (דף צ"ב ע"א) וכו', הרי דשיטת הבבלי לחשוב רק ג', ולכן תפס כהבבלי וכו'. ע"ש. ולענ"ד דרך הירושלמי עדיפא, דא"כ נימא נמי כוס ראשון קידוש ונשארו שנים. אלא שרש"י לא ראה דברי הירושלמי כידוע².

והנה שלשה סלי חרי על ראשי. כלומר סלים וקלתות של כסף ושל זהב כמו בבכורים (פ"ג מ"ח), ובהם היה מגיש הלחם למלך. ולשון חורי כמו החורים והסגנים (נחמיה ה' ז') חורי יהודה (שם ו' י"ז). שמעתי מהרה"ג ר' דוד שלוש זצ"ל רבה של נתניה. וזה נ"ל דעת אונקלוס שתרגם סלין דחירו מלשון בני חורין. ואפשר שזה רומז לשלש מצות בליל פסח שמניחים בסל או בקערה והם זכר לחירות. ומכאן רמז למה שמסובבים הקערה על ראשי המסובין בהא לחמא ויש מסובבים ג"פ (ע' מעגל טוב להחיד"א עמוד 62). וזהו שלשה סלי חורי על ראשי. ודו"ק.

2. ובמ"ש רש"י "ורביעי ברכת המזון". עמ"ש בס' דרכי העיון (עמ' קסא). הראל.

לקט פניני מוסר מאוצרו של מורנו ורבנו הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א

**על העשיר שהתעקש לעבוד בשבת, כדי שיהיה לו כסף גם
לנכדים ולנינים, והתפנית המפתיעה בזכות חלקה ב'הר הזיתים'
| על השופט הערבי שאמר לר' מצליח: "העתקנו מהתורה
שלכם, אבל לא הצלחנו להעתיק הכל"
| מה הקשר בין המשיח לנייר שזרזק
על הרצפה | על הגוי שכיוון לקושית
המהרש"א במסכת 'בבא קמא' | על
הבנקאי שמתרגש מספירת כסף,
ואיך כל זה קשור לתספורת שלנו |
וגם: מדוע מקפיד מורנו הרב לרדת
במדרגות, גם כאשר
המעלית פנויה |
מפעים**

יום אחד בשבוע לא עובדים וסוגרים את
החנויות! אתם מפסידים הרבה כסף.
ובמיוחד בחו"ל, אומרים שיום שבת זה
היום שקונים בו הכי הרבה יותר מכל
השבוע. וזה נסיון גדול עבורם, הרי הוא
רואה בעינים איך השכן שלו חוזר במוצ"ש
עם תיק מלא כסף.

מאמין ומרויח

לצערנו בתקופה האחרונה יש ברחוב
קצת זלזול בשמירת שבת. כמו היוונים,
שרצו 'לשכחם תורתך', וגזרו שלא לשמור
שבת. באים בטענות ואומרים ליהודים מה
זה, אתם הרי עם חכם ונבון, איך יושבים

ובאמת מה התשובה לזה? אנחנו מאמינים בקדוש ברוך הוא שהשבת היא מקור הברכה. אנחנו עם ישראל נמצאים בהשגחת הקב"ה, לכאורה מי שעובד עוד שעות, אמור להרויח עוד יותר, אבל לא, יש השגחה של הקב"ה.

כאשר לב לביוב קנה את הקניון בתל אביב, בא אליו ראש עיריית תל אביב ואמר לו: אתה חייב לפתוח את הקניון הזה בשבת. אמר לו לביוב: לא, אני לא פותח את הקניון הזה בשבת. אמר לו ראש העיר אם אתה לא פותח, אני לא אתן לך לעבוד עד שתים עשרה בלילה, אלא אתה תעבוד עד שבע בערב. אמר לו טוב, לא אכפת לי. בסוף השנה הלוועזית, לביוב פרסם בעיתון את המאזן שלו, וראו שהרויח באותה שנה - למרות צמצום שעות העבודה שלו - ששים ושמונה מליון דולר רווח נקי!

יזכור לו יום המיתה

יהודי אחד זקן שאני מכיר אותו מתונס, כאשר הגיע לפאריז וראה ושמע איך ביום שבת מרויחים יותר ממי שעובד ששה ימים שלמים, מסכן, נפל בנסיון והתחיל לעבוד בשבת. כל שנה הייתי הולך אליו והיה נותן תרומה חמש מאות יורו לשיבה. אבל הייתי אומר בלבי "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא י"ט ט"ז), ולכן הייתי אומר לו, אדוני למה אתה עובד בשבת, התורה אומרת כל העושה מלאכה בשבת חייב מיתה, חייב סקילה. אמר לי: הרב אין מה לעשות, זה הפסד גדול מדי לסגור את החנות בשבת. אמרתי לו, אבל מה הבעיה הרי ב"ה כבר חיתנת את כל הילדים שלך. אמר לי כן, אבל

מה יהיה עם הנכדים שלי? תראו, איך היצר הסית אותנו, הוא עובד בשבת כדי שיהיה לחתן גם את הנכדים שלו.... באותו בנין שבו נמצאת החנות שלו, מעל זה יש ארבע או שש קומות, אני לא זוכר, והוא משכיר את כל הדירות שם, וגם כל זה לא מספיק לו, רק רוצה לעבוד בשבת? איך היצר הרע מבלבל אותנו...

אבל ביום שבת צריך לעשות קידוש, אז מיום ששי הוא מביא לחנות בקבוק יין כשר גלאט, יין מבושל שלא יהיה יין נסך... מביא פלטה ומניח שם חמין של שבת, "ארישה", ונכנס לחנות אחרי תפלת שחרית, אחרי קריאת ספר תורה, אחרי מוסף כהלכתו, ועושה קידוש, ואח"כ פותח ומוכר, וחותר וגוזר (היה מוכר בד).

וכך כל שנה הייתי חוזר לו: "נו, חבל, חבל, תפסיק לעבוד בשבת", אך דברי נפלו על אזנים ערלות. יום אחד הוא ביקש ממני טובה, אמר: אני מבקש שתקנה לי ארבע קברות בהר הזיתים, הוא רוצה להביא את אבא ואמא שלו מחו"ל, ועוד שתיים בשבילו ובשביל אשתו. אמרתי לו אני אגיד לך את האמת, אבל אני מבקש, אל תפגע ממני. הוא פתח את אזניו לשמוע, ואני אמרתי לו: תשמע, בהר הזיתים לא קוברים מי שאינו שומר שבת, כי **כמו שלא קוברים יהודי על יד גוי, כך לא קוברים מי שאינו שומר שבת ליד יהודי שומר שבת** (לא רציתי לומר לו לא קוברים שמה 'מחלל שבת', אלא אמרתי אדם שהוא 'לא שומר שבת'). אם אתה רוצה קבר בהר המנוחות, אקנה לך קבר בהר המנוחות, שם יש חלקה של שומרי שבת, וחלקה נפרדת של מחללי שבת. וכמעט

בכל ערי ארץ ישראל יש שתי חלקות, חלקה לשומרי שבת וחלקה למחללי שבת. אמרתי לו בכל עיר שאתה רוצה, בלי נדר אני אשרת אותך, אבל בהר הזיתים זה לא בא בחשבון. **שמע את זה נבהל...**

שנה לאחר מכן, כאשר באתי לפאריז, החברים שם סיפרו לי שהוא הפסיק לעבוד בשבת. שאלתי אותם מה קרה? והם ענו לי שהוא אמר להם, הרב צמח פתח לי את העינים שכ"כ חמור חילול שבת, עד שבגלל זה אין לי זכות להיקבר כיהודי, רק עם מחללי שבת כמו גוי! אני עובד כ"כ קשה, ועדיין אין לי יכולת לקבל זכות פשוטה כזאת! מאז התחיל לשמור שבת ב"ה. ובסופו של דבר קנה בהר הזיתים ונקבר שם. צריך לזכור השבת היא זכות.

כי היא חכמתכם ובינתכם

בזמן שאבי מורי זצ"ל הי"ד היה שופט בבית המשפט של הערבים, יום אחד נכנס אליו שופט ערבי אחד ואמר לו "כבוד הרב! אנחנו, ואתם אותו דבר!". אמר לו: "מה זה אותו דבר? אתם - ערבים, אנחנו - יהודים!". אמר לו: "אבל אתם הולכים לפי הירח וגם אנחנו הולכים לפי הירח!". ואז הוסיף השופט ושאל את אבא, אבל תגיד לי, איך זה, שאצל הערבים צום הרמדאן, כל שנה מתנדנד, ואצלכם: סוכות תמיד בסתיו, חנוכה תמיד בחורף, פסח תמיד באביב. איך זה? הרי שנינו אותו דבר?".

אבא אמר לו: "שב, אני אראה לך". ואבא ישב, וחישב אתו את היתרונות של מחזור אחד, שנשאר בין חדשי הלבנה והחמה כאחד עשר יום, ומסתכמים במשך 19 שנה

שבעה חדשים וקצת, ולכן אצלנו בשנה השלישית, השישית, השמינית, האחת עשרה, הארבע עשרה, השבע עשרה, התשע עשרה, מוסיפים חודש (וסימנך: גו"ח אדז"ט).

אבא הסביר לו שאמנם נכון שהיהודים הולכים לפי ר"ח של הלבנה, אבל כשנשאר הפרש בין שנת החמה ללבנה, "מתקנים" את זה ע"י שמוסיפים 'אדר שני' בשבע שנים מתוך 19 שנה.

אז הערבי אומר לו: "אוי! העתקנו מכם אבל לא הצלחנו להעתיק הכל. ידענו שהיהודים עם חכם ונבון, והם הולכים לפי שנת הלבנה, אבל לא ידענו שיש סעיף מהצד שמציל אתכם - "חודש אדר שני". וזה מה שכתוב בתורה "שמור את חודש האביב", ודרשו רבותינו (ר"ה כ"א ע"א), "שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן".

על זה הקב"ה אמר: "כזה ראה וקדש".

כי היא חכמתכם ובינתכם - 2

פעם סיפר לי הגאון הראשון לציון הרב **שלמה משה עמאר** שליט"א על אחד הרבנים ממשפחת קרליץ (ממשפחת החזון איש), שהוא בא אליו יום אחד ושאל אותו שאלה. תראה את התוס' הזה כאן, איך הם אומרים כך, והרי במקום אחר כתוב אחרת. והרב עמאר אמר לו כן, אני זוכר שמהרש"א הזכיר את הקושיא הזאת במקום, פתח במהרש"א והראה לו. אותו רב עיין בפנים, וכשראה שזה בדיוק מה שהוקשה לו, שמח מאוד, הוא בא ואמר לרב עמאר בהתרגשות גדולה, תודה רבה תודה רבה, כמה פעמים.

**כאשר באתי לפאריז, החברים שם
סיפרו לי שהוא הפסיק לעבוד
בשבת. שאלתי אותם מה קרה?
והם ענו לי שהוא אמר להם, הרב
צמח פתח לי את העינים שכ"כ
חמור חילול שבת, עד שבגלל זה
אין לי זכות להיקבר כיהודי**

והשבות אל לבבך כי ה' הוא
האלוקים בשמים ממעל ועל
הארץ מתחת אין עוד",
לכאורה למה כפל את
הדברים "וידעת היום,
והשבות אל לבבך"? הרי

אם האדם יודע שה' הוא האלהים, אז ג"כ
"והשבות אל לבבך"?

אלא התורה באה ללמדנו שלא מספיק
לדעת, צריך להחדיר ולהכניס את האמונה
עמוק בלב הלכה למעשה. ואת זה ראינו גם
בימי אליהו הנביא. כאשר צעקו "ה' הוא
האלוקים", לא הפסיקו לעבוד ע"ז.

כל אחד שנמצא פה ודאי אם אשאל
אותו: אתה מאמין בהשי"ת? כולם יצביעו,
כולנו מאמינים בהשי"ת! אבל כדי להחדיר
את זה ללב זה הרבה עבודה.

כשהאדם יודע והחדיר ללב שה' הוא
האלוקים והוא בחר אותו לעם, והוא מלכו,
אז הוא ישלוט על עצמו ולא ילך אחרי
תאוותיו, מכיון שיודע שאין לו מה לענות
ביום הדין, ויאמין בה' באמונה גמורה.

צריכים להחדיר ללב שהקב"ה אתנו בכל
רגע, "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע,
כי אתה עמדי"! אם אני נמצא במקום של
חושך וצלמות, אני יודע הקדוש ברוך הוא

הרב עמאר ראה שהוא כל כך התרגש,
אמר לו מה קרה? בגלל שהראיתי את
מהרש"א מגיע לי כל כך תודה רבה?! מדוע
כבודו כ"כ מתרגש?!

אמר לו אותו רב, לפני כמה זמן הייתי
בפאריז, ובא אלי איזה גוי אחד והקשה לי
קושיא על התוס', ולא מצאתי מה לענות
לו. אמרתי לו אני חוזר לארץ ישראל
ואני אעיין ואתן לך תשובה ועוד לא
מצאתי תשובה. ועכשיו אתה שולח אותי
למהרש"א, אז עכשיו אני שמח שאני יכול
לתת לו תשובה.

שאל אותו הרב עמאר, מה לו לגוי במסכת
ב"ק? אמר לו כן, גם אני שאלתי את הגוי
הזה את השאלה הזאת, והגוי ענה לי: אין
מדע בעולם שמפתח את השכל כמו הגמ'.

"כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל"

אנחנו אומרים כל יום בעלינו לשבח
את הפסוק (דברים ד' ט"ל) "וידעת היום

אתי. אם הקדוש ברוך הוא רוצה גם עם רב, שאי אפשר לספור אותם, הקדוש ברוך הוא מטיל עליהם אימתי ופחד, בגדול זרועך ידמו כאבן, מה צריכים לעשות, צריכים לבקש ממנו: **"רבונו של עולם, אני נמצא בצרה!"**. מי שיזכה לאמונה בקדוש ברוך הוא, מי שיזכה לבקש מהקדוש ברוך הוא בעל הכוחות כולם יש בידו להפוך את הטבע! טבע הים שיש בו מים, הקדוש ברוך הוא אומר למשה רבנו: נטה את ידך, ואז הכל יהיה חרבה ועוד פעם תטה ויתכסה הים. אין קושי לקדוש ברוך הוא לשנות את הטבע. צריכים להחדיר את האמונה הזאת חזק חזק בלב.

לכל אחד מאתנו כאן יש בעיות, יש צרות, יש כאבים, אם לו, אם להורים שלו, אם לאחים שלו, אם לאחיות שלו, לכולנו יש בעיות. מה עושים במצבים כאלה? לא לשכוח, יש כתובת! **"רבונו של עולם, אני צריך את זה"**. לא צריך לדבר אתו כמו שמדברים עם איזה אדם מכובד שמתביישים לבקש הרבה דברים וכו'. הקדוש ברוך הוא זה אבא! רבונו של עולם **"ברוך אתה ה'! לא 'ברוך כבודו' 'ברוך אתה ה'! כאשר ידבר איש אל רעהו!"**

לפני תקופה מסוימת חשתי לא בטוב ושכבתי במיטה שבוע שלם, אני לא רגיל להיות במטה, הבחורים זוכרים שכמעט ולא היה איזה פעם שלא באתי לישיבה. שנה שעברה עשיתי חיסון של שפעת, ואז חצי יום לא באתי משום שהרגשתי סחרחורת. באותה תקופה שבוע שלם שכבתי במטה, ולא ידעתי מה יש לי. עד שלאחר בדיקת דם אמר לי הרופא: חסר לך B12, ולכן אתה מרגיש כמו

סמרטוט, קח תרופות בשביל ה - B12 ותרגיש טוב. היות שב"ה "הודו לה' כי טוב", אני בד"כ מרגיש טוב, אפילו לא ידעתי מה זה B12. מדבר קטן שנותן הקב"ה לאדם הוא יכול להיות זרוק כמו סמרטוט על המטה.

"כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו, ואל יתהלל הגיבור בגבורתו אל יתהלל העשיר בעושרו" (ירמיהו ט', כ"ב), כל זה לא שלך, כל זה מהקב"ה, "כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי" (שם פס' כ"ג), אדם צריך לומר אני מכיר את גדולתו של הקב"ה, אפי' שיש לי משהו שמנסה לבלבל אותי, מעמד, כסף, גבורה, אבל לא! אני יודע שכל זה הבל! אם אתה יודע את זה, אז אתה יודע הרבה, ואם אתה לא יודע את זה - אתה לא יודע כלום.

תורת חסד על לשונה

הרבה פעמים אנחנו נוסעים, ובדרך שומעים חדשות, ומספרים שם על אסונות ובעיות בעם ישראל ה' ישמור. ובאמת כל הזמן העולם כולו גועש ורועש נגד עם ישראל, "על עמך יערימו סוד ויתיעצו על צפוניך", ואנחנו על מי יש לנו להישען - רק על אבינו שבשמים! ומה אבינו שבשמים מבקש מאתנו? תורה וגמילות חסדים. וכמו שאמרו רבותינו (סנהדרין צ"ח ע"ב): מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח? יעסוק בתורה ובגמילות חסדים.

רבותינו ידעו שחבלו של משיח זה דבר קשה מאוד, זה לא פשוט, זה כמו חבלי ילדה, ורבותינו לא נתנו לנו הרבה עצות אלא **ללמוד תורה ולעשות חסד**. שני הדברים האלה הולכים ביחד, וכשנמצאים בישיבה, אפשר לעשות את שניהם ביחד, ע"י שאדם לוקח חבר שמתקשה בלימוד, ואומר לו: אני אחזור

משוא פנים. עשית חסד תקבל. אל תדאג.
"נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר
פעולתך" (אבות ב', י"ב).

לרדת במדרגות גם כשהמעלית פנויה

בשעה שציוה משה רבנו את עם ישראל על
מצות 'קרבן פסח', הפסוק שם אומר: "וילכו
ויעשו בני ישראל, כאשר צוה ה' את משה ואת
אהרן כן עשו" (שמות י"ב, כ"ח). רש"י במקום
כותב: "וילכו ויעשו. אף ההליכה מונה הכתוב,
ליתן שכר להליכה ושכר לעשיה". ע"כ.

הרבה פעמים סיפרתי את הסיפור הידוע על
אשתו של הגאון מוילנא שהיא וחברה שלה
עשו ביניהם תקיעת כף, שהראשונה שתלך
לעולם הבא תצטרך לבוא ולספר לחברתה
מה הולך שם למעלה. אשתו של הגאון
מוילנא, הלכה ראשונה לעולמה, והשניה
מחכה בקוצר רוח מתי תבוא אשתו של
הגאון מוילנא ותספר לה מה קורה למעלה.
אחרי כמה ימים באה אליה,
ואמרה לה, לא בקלות נתנו
לי רשות לבוא אליך, רק בגלל
השבועה נתנו לי רשות לבוא.
ואני צריכה להגיד לך, שאין לי
רשות לספר לך הכל, אולם
אני אספר לך מקרה קטן,
וזה יתן לך אפשרות להבין
כדוגמא מה הולך בבי"ד של
מעלה. אמרה לה: את זוכרת
לפני חודש היינו בשוק של
וילנא, הלכנו לאסוף תרומות
להכנסת כלה. ראינו מרחוק
אשה יהודיה והתחלנו לקרוא

לך על הסוגיא שלמדנו היום. ככה אתה גם
לומד תורה ובד בבד אתה עושה חסד.

אתה נמצא בבית המדרש ויש שם ספרים
לא מסודרים, אמנם אתה לא אחראי על
הספרים, ובכל זאת אתה לוקח את הספרים
ומחזיר אותם - זה גמ"ח. אתה יורד במדרגות
הישיבה, ואתה רואה איזה נייר על הרצפה,
אתה מתכופף ומרים - זה "כבוד בית ה'".

**כל בחור ובחור יש לו הזדמנויות שהוא יכול
להרוויח את שני עמודי העולם - תורה וחסד
- בבת אחת!** "על שלשה דברים העולם עומד
על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים"
(אבות א', ב').

אתה עושה חסד
ועוד חסד, והקב"ה
משלם לך כפלי
כפליים, או עכשיו
או מחר או עוד זמן
מסוים, כי אין לפניו
לא שכחה, ולא

**אתה נמצא בבית
המדרש ויש
שם ספרים לא
מסודרים, אמנם
אתה לא אחראי
על הספרים,
ובכל זאת אתה
לוקח את הספרים
ומחזיר אותם - זה
גמ"ח. אתה יורד
במדרגות הישיבה,
ואתה רואה איזה
נייר על הרצפה,
אתה מתכופף
ומרים - זה
"כבוד
בית ה'".**

לה שתשמע אותנו, הרמנו את היד שתראה שאנחנו קראנו לה ואח"כ באנו לקראתה, והיא ג"כ באה לקראתנו. דיברנו אתה שתתרום והיא נענתה ונתנה תרומה ואמרנו לה תזכי למצוות. אשתו של הגאון מוילנא שואלת את חברתה מה את חושבת? איך התחשבנו אתי בב"ד של מעלה? האם נתנו שכר רק עבור שהתרמנו יהודיה? לא! לא! דבר ראשון המאמץ שעשינו, לקרוא לה בשמה, דבר שני הרמנו את היד למעלה שתראה אותנו. דבר שלישי ההליכה שהלכנו לקראתה וגם היא הלכה לקראתנו, את זה ג"כ שילמו לי. וכמובן את אופן ההתרמה עצמה.

ובאמת הדברים האלה מפורשים ברש"י הנזכר. אומר רש"י: "אף ההליכה מנה הכתוב - ליתן שכר להליכה ושכר לעשיה". הקב"ה נתן להם שכר שעשו את המצוה, ונתן להם שכר גם על שהלכו. על הליכה יש שכר! גם מי שהוא זקן וקשה לו לעלות במדרגות, ע"פ דברי רש"י הללו ראוי לו וחשוב לו שיעלה במדרגות לבית הכנסת, כי ע"ז יש לו שכר נוסף.

כאשר אני יוצא מהבית לבית הכנסת אני יורד במדרגות גם אם המעלית פנויה. אני לא ארד במעלית, מכיון שיש לי כאן שכר פסיעות. אולם כשאני חוזר מבית הכנסת, ועליה במדרגות זה לא כ"כ בריא בשבילי, אני עולה במעלית. כל אחד יפנים שיש שכר אפילו על הפסיעות.

בידים שלי ספרתי 5 מליון!...

בשעה שבחור הולך להסתפר, היצה"ר אורב לו ואומר לו: בחור! תעשה בלורית, תעשה פוני, תתייפה. לא, לא אמרתי שתיגע בפאות

חס ושלום, אבל תדמה קצת לגויים, קצת לעוברי עבירה, הרי זה לא איסור, אין בזה בעיה, זה רק קצת, לא רואים זאת בכלל וכו'.

אבל אנחנו צריכים ללמוד שהאדם לא יתגאה לעולם בדבר שאינו שלו. המשילו זאת לפקיד בנק היושב בדלפק ואנשים באים אצלו להפקיד כסף, ועוברים מתחת ידיו אלפי, ועשרות אלפי, ואפילו מיליוני שקלים. וכי יעלה על הדעת שפקיד זה יתגאה במשהו? אני, בידיים שלי, הבוקר ספרתי 5 מליון ₪, הרי כולם ינודו לו בראשם, משוגע! וכי הכסף שספרת הוא שלך? לא! א"כ במה יש לך להתגאות? הרי המשכורת שלך היא קטנה, כל הכסף שאתה סופר הוא של אחרים.

לכן האדם צריך לשים אל לבו שלא להתגאות. הרי הקב"ה נתן לך את היופי הזה, וא"כ למה תתגאה? היופי הזה אינו שלך. הגאווה הכי גדולה בעולם היא שאדם שיש לו שיער יפה ונאה, ובכ"ז הוא מגלח אותו לכבוד הקב"ה. וכמו שאמר אותו נזיר בגמ' (נזיר ד ע"ב) השיער הזה שרוצה לטרדני מן העולם, אותו אני מגלח לשמים, לא מתגאה בו, לא מתייפה בו לעיני כולם, גוזר את כולו לכבוד הקב"ה.

וכמו שכותב הזוהר (ח"א, וישלח, דף קסו:) האי מאן דמסלסל בשער רישיה, מיד משיך ליה יצה"ר לגהינם. וכן מובא במדרש רבה (בראשית רבה פרשת וישב פסקא ג') כשאדם מסלסל בשערו ומתייפה, מיד תופס אותו היצה"ר ואומר "הדין, דידי הוא" - זה האדם שלי הוא ואין לי צורך לטרוח עליו כדי שיחטא, שהרי הוא כבר מוטל בכיס. הוא ממשיך עליו את היצה"ה עד שכמעט כבר אין לו דרך להשתחרר, ויצרו מבקש לטרדו

מן העולם, ולהחליף לו את החיים הנצחיים בעוה"ב בחיים הגשמיים והגסים והקצרים בעולם הזה.

מה יש להתגאות בכל מיני דברים שמייפים את האדם, פוני וכו', הרי זה לא שלך!

לכן כל אחד ואחד ישתדל להתחזק בתורה, וילמדה בקדושה ובטהרה בלי שטויות בראש. לא יתגאה במה שלא שלו. את היופי יקריב לשמים

לשם קוב"ה. מי שיעשה כן, הוא ורק הוא יזכה לקנות את התורה באמת, בטהרה גמורה, בקדושה. יזכור אותה ויעיין יפה הסוגיא. ידע לפסוק הלכות מתוך דעת תורה אמיתית.

"זיכוי הרבים" - גם בתוך הישיבה!

רבותינו (סנהדרין דף ק"א רע"ב) דרשו את הפסוק: "נפש עמל עמלה לו" (משלי ט"ז, כ"ו) - אם אדם עמל בתורה, יידע שהתורה בשמים מתפללת עליו אצל הקב"ה, שהוא יזכה לעוד תורה! "נפש עמל - עמלה לו"! דהיינו שמצוה גוררת מצוה, התורה עמלה בשבילו כדי שגייע לגדולות (וכמ"ש רש"י שם). וגם העמל עם חברו, המצוה הזאת תגרום לו שיקבל שכר נוסף, על מה שילמד חברו.

לקדם בחור לאו מילתא זוטרתא היא. חבר שיתפוס חבר, יחזק אותו בלימוד תורה, ואם החבר רוצה לצאת מביהמ"ד, יאמר לו: לא! נמשיך עוד קצת, נמשיך עוד רבע שעה, עוד עשר דקות, חמש דקות, מה גדול שכרו של הבחור הזה!

כאשר אני יוצא מהבית לבית הכנסת אני יורד במדרגות גם אם המעלית פנויה. אני לא ארד במעלית, מכיון שיש לי כאן שכר פסיעות.

תשמעו בקולי, ותצליחו בעז"ה, תעבדו על הדבר הזה, תתחילו מעכשיו ולא לחכות למחר. בחור שברוך ה' יש לו ראש טוב, והוא לומד הרבה, והוא רואה בחור שקצת מתקשה, קצת מתייאש, קצת מתעייף, יאמר לו: בוא אלמד אתך חברותא. כל אחד ואחד יחשוב למי אני יכול לעזרה, וישאל את חברו אתה רוצה להיות חברותא אתי בסדר בוקר? אתה רוצה להיות חברותא שלי אחה"צ? אתה רוצה להיות איתי חברותא בערב? אתה רוצה ללמוד איתי חברותא מסכת מן הצד.

וגם אם נראה לך שלמדת פחות בגלל שישבת ולמדת עם הבחור הזה, דע לך, כאשר הבחור הזה יכנס למסלול, והוא עוד ילמד יותר טוב במשך כל השנים הבאות, יש לך שכר בלימוד התורה שלו! השקעת בו שנה אחת, ואז נכנס לו החשק, הרצון, הלימוד, העמל, והגיע לגדולות הקב"ה אומר: בזכות מי הגיע לכל זה? בזכות הבחור הזה שלמד אתו, אז הבחור הזה שנתן לו את הדחיפה ואת הרצון ואת התענוג בתורה, יקבל שכר מהקב"ה שבזכותו החבר יושב ולומד תורה במשך כל החיים.

צריך עיון!

צוהר נדיר ל'יום העיון' הנודע בין תושבי העיר נתיבות וסביבותיה | מתי הוקם? מי ומי היו המשתתפים? | הרב הצנוע שלא ויתר על נטילת ידי הרבנים לסעודה | זכרונות מביקורו של הראשון לציון הגר"מ אליהו זצ"ל | ולקינח כמה חידושים שעלו על שלחן 'יום העיון' | ויהי ביום השלישי...

הרב תומר בוכריץ

לידיהם בענייני הלכה, על מנת לדון בהם יחד ולקבל הכרעה משותפת.

היה זה אחת היוזמות הגדולות של הגאון רבי רפאל כדיר צבאן זצ"ל, והרבה חכמה טמונה בו, וכפי שדיבר בקדשו מרן ראש הישיבה שליט"א: "אחת לשבוע היו כל רבני האיזור נאספים בביתו של רבנו, ועל כל שאלה שעומדת על הפרק הם מתייעצים ביחד ופוסקים הלכה מתוך אהבה ואחוה ורעות. כמה חשוב הדבר הזה! לפעמים כאשר שואלים רב מסוים שאלה כלשהי בהלכה, הוא מעיין ופוסק, ושוב רב אחר חולק על פסיקתו, אבל הראשון כבר אינו מסוגל לחזור בו מפסיקתו הקודמת, ואז הוא מחפש כל מיני דרכים... כי מספר פוסקים, היו דעותיך יהודה" (ע"פ ירמיה ב, כח)... יש לנו היום ב"ה רבנים מפורסמים, וכמעט אין הלכה שהם שווים בה ופוסקים

אפתח בנימה אישית: עודני ילד, מדי יום ביומו בשובי מן התלמוד תורה להפסקת ומנוחת צהריים בבית מר זקני ועטרת ראשי מזכיר הרבנות בעיר נתיבות הגאון רבי **יחזקאל מאזוז** שליט"א, הייתי רואהו ספון במקומו הקבוע, כשהגמרא בידו והוא לומד בניגון חרישי. מלבד יום אחד בשבוע, שבו סבא היה נעדר ממקומו ומגיע באיחור, היה זה יום שלישי בשבוע.

אנה הלך ביום הזה? לא שאלתי. כשגדלתי הבנתי...

יום זה נקרא 'יום העיון' בו היו מתאספים כל רבני העיר נתיבות ורבני המושבים הסמוכים, ועוד רבנים אורחים, אל בית מדרשו של רב העיר הגאון רבי **רפאל כדיר צבאן** זצ"ל. שם היו מעלים על שולחנו את הספיקות שהגיעו

תמונה מיום העיון

רבני יום העיון בכותל המערבי. מימין רבי כדיר, רבי שלמה, רבי נסים טרבלסי. רבי אברהם ביתן שני משמאל

אותו דבר" ("מגדולי ישראל" ח"ג עמ' כ').

כולם נקבצו באו לך

גאוני האי ג'ר בא שיעלו ארצה, עמדו ושימשו ברבנות בכל ערי ומושבי הדרום. מצד אחד שמחים היו בבנין הארץ, אך מצד שני חשו בבדידות רוחנית בלימודם ובתורתם. בני מקומם ואף תלמידי החכמים שבהם, היו טרודים בעסקיהם על המחיה ועל הכלכלה, ולא היה עם מי לחלוק חידושים תורניים או לפשוט ספיקות הלכתיות, רק הם וספרייתם וספריהם. עד הגיע יום אשר נאמר בו פעמיים כי טוב, יום אשר היה להם למשיב נפש.

היטיב לתאר זאת הגאון רבי פרץ מימון זצ"ל, רב מושב גילת, בראש ספרו תולדות פרץ (דרושים עמ' ה'): "והנה מיום שזכיתי לעלות לארץ הקודש תובב"א, חשבתי ללכת

בדרך שהלכו רבותי... אבל נתאכזבתי ומצאתי עצמי מבודד עם אנשי ציבור אנשי עמל ועבודה, עובדים בשטח שלהם בזמן העבודה, ובזמן המנוחה נוסעים חוץ ממקומם, והמושב ריק מאנשים, וכל שכן שאין תלמידים, ואין חברותא, וצר לי ללמוד לבדי... עד שנפתח

בית מדרשו של רבי כדיר

שלמה מאזוז זצ"ל, במאמרו הנדפס בירחון קול סיני (אדר א' התשכ"ה), בשבחי ידידו הגאון רבי נסים הכהן זצ"ל: "לשמחה אין קץ היה לו יום פתיחת יום העיון השבועי בנתיבות, על ידי ידידו הרב צבאן... בו ראה התפרקות נפשית למכביה, אחרי שנות של בדידות רוחנית שהעיקה עליו הרבה..."

בין הרבנים המשתתפים היו גדולי עולם מחכמי האי ג'רבא, כשבראשם הגאון רבי שלמה מאזוז זצ"ל, יחד עם הרבנים הגאונים רבי רפאל כדיר צבאן, רבי ישראל גוצה חדאד (רב מושב בית הגדי), רבי נסים הכהן (רב מושב שרשרת), רבי מרדכי סגרון ותלמידו רבי ראובן מוריס עלוש (רבני מושב זמרת), רבי פרץ מימון (רב מושב גילת), רבי סאסי כהן (רב מושב ברכיה), רבי יוסף אלמושוניו (רב מושב שובה), רבי נסים טרבלסי (רב מושב תלמים), רבי מצליח מימון (באר שבע), ועוד ועוד תלמידי חכמים ומנהיגי קהילות, שהיו לומדים יחד כשהשכינה חופפת על ראשם.

על ראשית דרכו של 'יום העיון', מספר הרה"ג רבי נסים הכהן זצ"ל, במאמרו הנדפס בירחון

המוסד של 'יום העיון' אצל הרה"ג ר' רפאל כדיר צבאן זצ"ל, והתחלנו ללמוד יחד כמה רבנים עין בעין, כפי שהיינו עושים בחוץ לארץ, ובכך נחה דעתנו".

ברוח דברים אלה, מספר גם הגאון רבי

קול סיני (כסליו התשכ"ג), שם כתב ומנה שבחי ידידו הרב צבאן, ובין הדברים מספר בעט סופר: "בחודש אייר אותה שנה (התשי"ז), יזם ואירגן יום עיון שבועי לכל רבני האזור, בו לומדים מבררים ומלבנים הלכות אקטואליות, גם מחליפים דעות בבעיות צבוריות למיניהם, למר באתריה ולמר באתריה.

"עודני זכור את היום הראשון וחוייתו, עת למדנו שלשה חברים: ידידנו הרב היוזם, ידידנו הרה"ג הרב שלמה מאזוז, ואני כותב הטורים האלה, ולאט לאט הלך והתרחב החוג כמטרתו היעודה, עד שהיום מונה כמנין וחצי, כן ירבו".

והוא עומד עליהם

תוך כדי לימודם, עומד היה על גביהם 'מזכיר הרבנות' הרה"ג הצנוע ר' יחזקאל מאזוז שליט"א, להגיש להם תה וקפה, או להמציא להם ספר כל שהוא הנצרך לעיונם, כיון שידע מיקומו של כל ספר וספר בספריה הענקית. ובסיום לימודם כשעה אחר חצות היום, היו הרבנים סועדים את לבם במנת כוסכוס משובחת, שהיתה מכינה הרבנית עוישה (חיה) צבאן נ"ע אשת רב העיר, בזריזות ובשמחה אין קץ לקיים בהידור "יהי ביתך בית ועד לחכמים". לאחר פטירת הרבנית, נשים צדקניות רבות רצו לזכות במצוה זו ועל כן עשו ביניהם תורנות, והיו שולחות לשאול את מזכיר הרבנות מתי יגיע תורן. והיתה זו גם סגולה לנשים להיוושע מצרתן, לקבל עליהן להכין ארוחה ל"יום העיון". בשו"ת מקור נאמן (ח"א סי' תר"כ) נשאל באשה שנדרה לפני שנים רבות שתכין סעודה לרבנים, וכעת אינה גרה באזור ומבקשת לקיים נדרה. והשיבה מרן שליט"א שתברר מפי הרב המקומי אם מתכנסים עוד ליום העיון, ואפילו פעם בחודש או פעם בשנה,

ותקיים את נדרה.

סיפר ר' רחמים חדאד הי"ו, ששמע פעם אחת מפי קדשו של הרב צבאן מעשה: תמיד לפני הארוחה היה רבי יחזקאל עובר עם נטלה וקערה בידו ליטול ידי הרבנים (למי שאוכל לחם או דבר שטיבולו במשקה). והנה פעם אחת החליטו הרבנים, שידעו מגדולתו של ה'שמש הצנוע', שאין הדבר לפי כבודו. ועל כן בסיום הלימוד, קמו ליטול ידיהם בעצמם מן הכיור הסמוך, וישבו לאכול לחם.

באמצע הסעודה, הבחין הרב צבאן שר' יחזקאל איננו. שאל ובירר איה מקום כבודו, עד שמצא אותו במשרד הפנימי יושב בדד ופניו מכורכמות. שאלו: "מה קרה?". ענה לו רבי יחזקאל בשפה רפה: "אתם לא רוצים לזכות אותי, מונעים ממני לשמש תלמידי חכמים". ולא נתפייס עד שהסכימו שימשיך בעבודת הקודש לשמשם וליטול ידיהם (מפי הרה"ג ר' משה כהן שליט"א, רב ביהכ"נ זרע יעקב בנתיבות).

ראשון לציון הנה הנם

שמעתי מפי מר זקני רבי יחזקאל הנ"ל, שמדי פעם היה מגיע אליהם ליום העיון 'רב אורח' ממקום מרוחק, כדוגמת הגאון רבי עובדיה הדאיה זצ"ל, או הרה"ג רבי רחמים דיני זצ"ל (רב מושב דלתון בצפון). והנה פעם אחת הגיע אליהם אורח נכבד הראשון לציון הגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל. סבי ניגש למזוג לו שתיה, אבל כמה שניסה לפתוח את הבקבוק החדש, לא הצליח. הראשון לציון שראה במבוכתו, הפטיר לעברו בחיוך: "לא אכלת פת שחרית, או שאתה מחמיר לא לפתוח בקבוקים גם ביום חול".

גם הגאון רבי דוד קרעי שליט"א רבו של מושב זמרת, משתף אותנו בזכרונותיו מיום

רבי יחזקאל מאזוז ורב העיר רבי פנחס כהן שליט"א

מקום 'יום העיון'

מרשים ומיוחד החקוק בזכרוננו. אני זוכר שדברו על מנהג אמותינו לברך על הדלקת נרות שבת לאחר ההדלקה, וחכם אחד רבי מסעוד ברבי הכריז בקול ובלהיטות: 'מנהג אבותינו בידנו'. ואכן הראש"ל הסכים עמם שימשיכו במנהגם.

"בסיום דבריו בירך הראש"ל

את הרבנים ליום הולדתם, ואמר שיזכו לחיים טובים וארוכים עד מאה, ולא יספ. לפליאת השומעים מדוע לא אמר עד מאה ועשרים כנהוג לברך, השיב בהומור המיוחד לו: 'עד מאה' גימטריא מאה ועשרים...".

מעודד ענוים בישועה

ביום זה ובכינוס גאוני עולם שכזה, היו נחתכות הכרעות הלכתיות חשובות, ומשם יצא "קול קורא" בכמה ענייני צו השעה בהעמדת הדת על תילה, או בכתיבת הסכמות לספרים בצירוף חתימת כל הרבנים המשתתפים. אמנם פעמים שהיה ביום זה גם "סתם עידוד" ליהודי שביקש להתחזק, כמו המעשה שלפנינו:

מר כהן ה. בבחרותו כמעט ולא שמר תורה ומצוות, אך מכיון שהגיע מבית דתי החל אט אט להתקרב חזרה אל ה' ולהתחזק בקיום המצוות. ועל כן פנה אל רב העיר הרב צבאן

רבי יחזקאל ורב העיר נתיבות בסיום מסכת בערב פסח אשתקד

העיון: "בדרך כלל בתחילת התאספות הרבנים היו עורכים 'פדיון נפש' לכל האנשים הזקוקים לישועה. רבי פרץ מימון היה אחראי לספור את המטבעות וכו', והיו מעבירים את הדף עם השמות לכל הרבנים שיזכירם לטובה ולישועה. לאחר מכן היו דנים בכובד ראש בענייני השעה, כשהכרעת הדברים נחתכת ע"י הרב צבאן. בזמן הנותר היו לומדים גמרא בעיון נמרץ, רבי יחזקאל מאזוז היה קורא ומסביר בשפה ברורה ונעימה, וכולם משתתפים. רב שהיה נעדר, היה 'מקבל טלפון' מרבי כדיר: מדוע נפקד מקומו..."

"עוד אני זוכר" מספר לנו הרב קרעי, "את ביקורו של הראש"ל הגר"מ אליהו זצ"ל, זה היה כשערכו 'יום הולדת' לרבנים הגאונים רבי כדיר צבאן ורבי נסים טראבלסי ולכבודם הזמינו את הראשון לציון. היה זה מאורע

מקבץ תמונות מתוך סרט נדיר מיום העיון בשנת תשל"א. נראים הגאונים רבי שלמה מאזוז, רבי כדיר צבאן, רבי אברהם ביתאן רבי נסים טרבלסי, רבי יוסף אלמושינינו, רבי נסים כהן ורבי גוצה חדאד

הייתי מנצל הזדמנות זו שכל רבותינו נאספים אל מקום אחד, להכנס ולהתברך מפיהם. הרב צבאן כשהיה רואה אותי היה קורא לי 'בוא רבי יוסף תעשה ברכה על האוכל', באיזו ענוה ופשטות כאילו אני בן גילם... ואני הייתי מתבייש ובכל זאת היה מכריח אותי לברך.

"והייתי מבקש מכל הרבנים שיברכוני, וברכוני כולם במאור פנים ושמחה, אך כשבקשתי ברכה מהרה"ג רבי אברהם ביתאן זצ"ל ברוב ענוה לא הסכים לברכני עד שקודם אברכהו אני בברכת כהנים. ככה יצאתי מעודד שמח וטוב לב."

ובפיו בקשה לקנות תפלין טובות ומהודרות. הרב שם לב על רצונו להתקרב, וביקש לעודדו. אמר לו: "תשוב אלי ביום שלישי והתפללין תהיינה מוכנות". מר כהן הגיע ביום שלישי, והנה ציפתה לו הפתעה. תכף כשראהו הרב צבאן קיבלו בסבר פנים יפות, וביקש מכל הרבנים הקטנים עם הגדולים שיברכוהו ויחזקו את ידו, ומסר לו את התפלין, כששמחת עולם על ראשו. "מעשה זה" מספר מר כהן, "מעודד ומחזיק אותי עד היום שומר תורה ומצוות."

גם הרה"ג רבי יוסף כהן שליט"א מגדולי מזכי הרבים בעיר אשדוד, מספר כעין זה: "בנערותי

חוויה רוחנית מיוחדת

הרה"ג רבי ח"א שליט"א מבוגרי ישיבת חברון ומו"ץ בעיר נתיבות, מספר לנו על הכרותו עם 'יום העיון' בפעם הראשונה: "היה זה בימי העומר של שנת התשנ"ו, נקלעתי אל העיר נתיבות, וחשבתי שזו הזדמנות טובה להכנס לספריית הרב צבאן (שכבר נלב"ע) לבדוק כמה דברים בספרים הנדירים שהיו שם.

"להפתעתי כשנכנסתי עברתי 'חוויה מיוחדת', ראיתי לפני חבורת למדנים עוסקים בתורה כשבראשם יושב הגאון רבי פרץ מימון זצ"ל. מגיד השיעור היה בנו הרה"ג רבי אהרן זצ"ל, ועמהם עוד כמה מלמדני ג'רבה הצנועים והגאון רבי יוסף אלמושינינו זצ"ל, ולהבדיל בין החיים רבי יחזקאל מאזוז שליט"א.

"כל כך השתוממתי מהפשטות של הגאונים הללו, שמיד שלחתי מכתב אל מרן הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א ובו גוללתי את כל אשר ראו עיני. איני זוכר בדיוק מה כתבתי, אך תוכן המכתב היה על כך שתמיד גדלנו בעולם הישיבות על 'מראה חיצוני', ומי שאינו לובש כובע וחליפה נדמה בעינינו כ'בעל בית'... וכאן ראיתי גאוני עולם יושבים ללא גינונים ועוסקים בתורה, כדוגמת רבי יחזקאל מאזוז שלבוש כובע 'בארט' ושמעתי על עיונו הנורא, והוא שהגיה שו"ת שואל ונשאל בחתימתו י"ם, ויושב כמו כולם ושומע שיעור מאדם

מימין רבי פרץ מימון, מרן ראש הישיבה להבבה"ח, רבי כדיר צבאן, מרן הגרע"י

חדש ימינו כקדם

כעת בימים אלה כפי הנשמע 'יום העיון' יצא לפנסיה... אמרנו להעלות הצעה לבוגרי הישיבה הרבים המתגוררים בעיר נתיבות וסביבותיה, ומשמשים בקודש כרבנים ומורי צדק: אנו שגדלנו על שיטת העיון, בואו ניקח יוזמה, ובכל יום שלישי האספו והקבצו אל בית מדרשו של הגאון רבי כדיר צבאן זצ"ל, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצון אבינו שבשמים, לחדש ימינו כקדם.

צעיר ממנו לימים.

"ראש הישיבה השיב לי בגלויה בזה הלשון: 'קראתי את מכתבו אחת ושתיים ונהנית, גם הבאתי לאחי ונהנה ממנו, ועליו יכון לשון הזוהר 'מאן דאיהו רב איהו זעיר ומאן דאיהו זעיר איהו רב'. ואמר לי פעם רבה של זרזיס (שרבי יחזקאל היה מלמד שם ילדים), שהוא יכול להיות רב העיר מצד גדלותו בתורה'. עד כאן".

עליהם לראש ולקצין

בהספדו של הרב צבאן על מטתו שלשלמה - ידידו הגאון רבי שלמה מאזוז, סיפר בין הדברים לקהל המלווים על ראשיתו של יום העיון ועל הרבנים שהיו משתתפים בו, וביניהם מנה גם את הגאון רבי משה כהן דריהם זצ"ל (בזמן שהתגורר בנתיבות), וכן רבנים שהיו מגיעים מבאר שבע, הרה"ג ר' אליהו דמרי והגאון ר' יוסף סוסו הכהן זצ"ל ועוד, כשהוא מציין: "הלימוד היה משעות הבוקר עד אחת בצהריים, ותפלת מנחה וארוחת צהרים. רבינו המנוח ז"ל הוא היה רוח החיה, וכל רב שהיה לו איזה שאלה היה מביא אותה ומתבררת ביום ההוא. וכל דבר אומר לך: 'זה נזכר בספר פלוני' או 'בשלחן ערוך סימן פלוני', ממש הכל מונח בכיסו, וכולנו היינו שותים בצמא את דבריו הנעימים" (כרם שלמה עמ' כ"ב).

לאחר פטירתו של רבי שלמה עמד בראש החבורה הרב צבאן, ועל פיו היו נחתכים הדברים. ולאחר פטירת הרב צבאן (כסלו התשנ"ה), עמד בראש הרבנים רבי פרץ מימון, והחליטו ללמוד מסכת

שמועות מבית מדרשו של 'יום העיון'

א. בראש ספר מצא חיים (עמ' 77), הובאה שאלה אל הגאון רבי כדיר צבאן זצ"ל מבני משפחת האדמו"ר הקדוש רבי חיים חורי זצ"ל (בשנת התשל"א), שרצו להעביר את קברו מבית העלמין אל מעבר לכביש, בטענה שהבאים ביום ההילולא יושבים ואוכלים על הקברות שמסביב, וכדי בזיון וקצף.

רבי כדיר שקל את צדדי הבעיה, ולאחר מכן השיב לבני המשפחה תשובה: "עם שהדבר פשוט להלכה, איחרתי תשובתי עד שהבאתי מכתבכם לכבוד הרבנים ביום העיון ודנו בענין, וזו הלכה יוצאה שודאי אסור להעבירו ממקום למקום וכו', ובודאי כבוד מורנו הרב זצוק"ל יוותר על ההילולא והכבוד שעושים לו, ורק שיניחו לו לנוח במקומו" וכו'. ובהמשך הרחיב הרב את הנימוקים לתשובה, ובאותה הזדמנות דרש וביקש לשמור על צניעות המקום ביום ההילולא וכו'. ע"ש.

ב. עוד נידון הובא בשו"ת והשיב משה (או"ח סי' ח"י) להגאון רבי משה הכהן דריהם זצ"ל. ופותח במכתב מהגאון רבי מרדכי סגרון זצ"ל מיום כ"א חשון התש"ך: "בענין בישול התא' בליל שבת קודש, דאסרו הפוסקים שהוא מצטמק ויפה לו וחיישינן שמא יחתה, ואנכי הרואה פה זמרת בימי הסליחות עושים התא' בליל שבת על הגאז'ה, וכשדברתי להם שזה אסור, ענו לי איזה מהקהל ואמרו כי הם עושים התא' מבורר בלי שמרים (עלים) רק המים וכו' ואין בזה מצטמק ויפה לו, וככה היו נוהגים בימים קדמונים ב'הדיגת' בפני הרבנים ובפני מעלת כבוד תורתו, וכשדברתי על זה ביום שלישי בעזתה [נתיבות] במושב הרבנים הי"ו,

קידושין על הסדר בעיון, ולהעלות חידושיהם על הכתב בקונטרס הנקרא "בית רפאל", לעילוי נשמת המייסד רבי רפאל כדיר צבאן זצ"ל.

סבי הרב יחזקאל שליט"א מספר, שהוא זוכר שסיימו מסכת זו וערכו מסיבה גדולה לכבוד הסיום. יש לציין שקונטרס 'בית רפאל' נדפס לאחרונה (התשע"ז) בתוך ספר 'תולדות פרץ' חלק חמישי, והובאו שם קושיות ותירוצים וחידושים נפלאים, דבר בשם אומרו איש איש על שמו הטוב, מראש המסכת עד סופה. (אגב, גם כאן בארץ החזיקו במנהגם להתחיל ללמוד את המסכת מפרק שני. ועיין בספר אסף המזכיר מערכת פרק ראשון).

יותר מאוחר לאחר פטירת הרב מימון (תשרי תשס"ג), עמד בראש הלומדים הרה"ג רבי יוסף אלמושנינו זצ"ל, וכפי שמספר ביומן תולדות חייו: "בימי לימוד עיון אלה, אנו לומדים הלכות מארבעת הטורים וכן גמרא ותנ"ך, וכמו כן היו הרבנים האזוריים והרבנים שמשותפים בימי העיון מביאים סוגיות הלכתיות שהופנו או שנתקלו בהם בחיי היום יום... פסקי הלכה אלו נמסרו ופורסמו בכל האזור. לאחר פטירתם של הרה"ג כדיר צבאן זצוק"ל והרה"ג פרץ מימון זצוק"ל, הוסכם על ידי הלומדים, כי סדר הלימוד ינוהל על ידי, וכך מתבצעים ימי העיון עד עצם היום..." (אור יוסף עמ' כ"ד).

לא מצאו לחלק בין עם שמרים לבלא שמרים אלא הכל יש חשש מצטמק ויפה לו, ובקשוני להודיע על זה לרום מעלתו נ"י להודיענו דעתו על מה סמך להתיר".

ובתשובת הגאון רבי משה האריך בכמה דפים לבסס מנהגם מכמה טעמים, והעיקרי שבהם שכבר נהגו כיש אומרים שהביא מרן (סי' רנ"ג ס"א), וכמו שכתבו האחרונים וכו', ועוד צירופים שכתב שם מרן בבית יוסף, ועוד שהתה הוא דבר שמצטמק ורע לו וכו'. עש"ב.

ג. בספר שמע בני (עמ' ע"ג) להרה"ג רבי ראובן עלוש זצ"ל, כתב לבאר את ההלכה בש"ע אבן העזר (סי' ל"ח סעיף כ"ד) שהאומר לאשה "התקדשי לי על מנת שאני עני ונמצא עשיר" - אינה מקודשת. לפי שהאשה חוששת שאם לא תמצא חן בעיני בעלה יגרשנה, וכשהוא עני "יחשוב פעמיים" אם לגרשה, מכיון שצריך לשלם לה כתובה... ומסיים הרב "כן אמרתי ביום העיון המתקיים בנתיבות ביום שלישי, ומצא חן בעיניהם בס"ד" (ועי' להב"ש שם ס"ק מ"ד).

ד. בספר שמו ראובן בחלק השו"ת (שערי רחמים סי' ב') כתב וז"ל: ידידנו החו"ש והכולל ר' מעתוק מאזוז (שליט"א) שאל ביום העיון בנתיבות (בהשתתפות רבני נתיבות והאזור), שפעם אחת קרה שעשה עירובי תבשילין מערב יו"ט אבל שכח לברך עליו ולומר בהדין עירובא וכו', ונזכר רק אחר שהלך להתפלל ערבית ולא היה לו זמן לחזור לבית ולברך, ונסתפק מה לעשות. ובזמן שהיו הרבנים מעיינים בדבר, עלה בדעתי לומר לו: היית יכול לברך ולומר הנוסח באותו מקום שנזכרת. וכשאמרתי לו זה, ענה מוה"ר הרה"ג עצו"ר החו"ש הדו"מ מוה"ר שלמה מאזוז זצוק"ל וזיע"א שהיה משתתף קבוע ביום העיון, ואמר לו: כן אפשר לעשות את זה. זה המעשה שהיה כך היה. ויש לשאול אם יצא יד"ח אפילו שלא בירך וכו'. עש"ב.

לא פליגי

מחלוקות שנחלקו בהן חכמי ישראל, תכונה אלוקית יש בהן, ששתי הדעות אין בהכרח ביניהן סתירה, ופעמים רבות "אלו ואלו דברי אלוקים חיים" | יצאנו בעקבות נסיונו המרתק של מרן ראש הישיבה שליט"א בכתביו להפגיש בין קצוות, ליישר הדורים ולמצוא את המכנה המשותף במחלוקות שונות - לרבות מחלוקות במציאות ועדויות סותרות, שבחשיבה מקורית ומפתיעה מתברר ששתיהן נכונות; וגם לרבות מחלוקות שהסעירו העולם היהודי: חסידים ומתנגדים, רבנו יוסף חיים ורבנו עובדיה יוסף, הרב שך והרב עובדיה... | מרבים שלום

•

תופעה מופלאה מצאנו במחלוקות חכמינו. בהרבה מהן התגלה במהלך הדורות שבעצם שתי הדעות אמת ו"אלו ואלו דברי אלוקים חיים" (עירובין י"ג ע"ב). דבר זה מעיד על האלוקיות שבתורה, שיש לה את הכוח הרוחני המיוחד לאחד את ההפכים ולהכיל את שניהם בלי שיסתרו זה את זה.

בהתאם להנהגתו הכללית של מרן ראש הישיבה שליט"א לחתור לדרך האמצע, לקרב רחוקים בזרוע, להשוות הדעות ולהמעט המחלוקות; מוצאים אנו בין השיטין של כתביו מקומות הרבה שבהם גילה בכל מיני

שני בעלי דין התייצבו לפני הרב לדין תורה. פתח האחד והציג בלהט את טענותיו. שמע הרב בתשומת לב ובסיום דבריו הנהן בראשו בהסכמה ואמר "אתה צודק". קם השני בסערה, מחה בתוקף והציג את גרסתו לפרשה. שמע הרב בכבוד ראש ולשמחתו הסכים אף עמו ואמר "אתה צודק!". הביטו האחד בשני בפליאה, והרב סיכם את פסקו "שניכם צודקים!".

הרבנית שמעה מהמטבח את כל הדיון, ולא הצליחה לכבוש את תמיהתה. "כיצד יתכן ששניהם צודקים?" שאלה את בעלה הרב. 'את יודעת מה?', נענה הרב בחיוך 'גם את צודקת'...

מחלוקות כי שתי הדעות נכונות והיו לאחדים בידו. ועליו יאות לומר לשון הגמרא בברכות (ט"ל ע"ב) "שלום אתה ושלמה משנתך ששמת שלום בין החכמים".

אמנם רש"י בכתובות (נ"ז ע"א ד"ה הא קמ"ל) מבאר ש"אלו ואלו דברי אלוקים חיים" נכון רק במקרה של מחלוקת בסברא, ולא בויכוח על עובדות שאינן עולות בקנה אחד, כגון אסור ומותר, פלוני אמר כך או כך.

אך מפליא הדבר שגם מחלוקות של חז"ל בַּמִּצְוֹת, שלכאורה לא שייך בהן שתי דעות, התבררו בעקבות גילוי ממצאים ארכאולוגיים כ"אלו ואלו דברי אלוקים חיים".

דוגמא מצוינת לכך היא המחלוקת המפורסמת במסכת סוכה (דף י"א ע"א), לזכר מה אנו בונים סוכה בחג הסוכות. בפסוק כבר מוזכר הטעם "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" (ויקרא כג, מג), ונחלקו התנאים בפירוש פסוק זה: לדעת **רבי אליעזר**, סוכות אלו ענני כבוד היו, ואילו לדעת **רבי עקיבא**, סוכות ממש עשו להם.

והנה, בימינו נמצאו על ידי ארכאולוגים במדבר סיני, שרידים מכמה מבנים שקירותיהם אבן וגגותיהם ענפים. על פי מומחים, מבנים אלו הינם עדות ארכאולוגית לשהיית בני ישראל במדבר.

כששמע על כך מרן ראש הישיבה שליט"א, אמר שבעקבות גילוי זה מתברר כי אלו ואלו דברי אלוקים חיים, ואין זו מחלוקת במציאות. רוב העם היו יושבים תחת ענני כבוד (כמפורש בתורה), והיו גם סוכות - בתים פרטיים בלי גג שבנו עשירים ומיוחסים מפני החום המדברי הלוהט, וסיכנו אותם בענפי אילן. וכל המחלוקת בין חז"ל, אינה במציאות, אלא האם הסוכות שאנו עושים הם **לזכר** ענני הכבוד או **לזכר** הסוכות ממש (ועיין בכף החיים או"ח סי' תרכ"ה אות ב').¹ ובזה פירש מה שאמר בלעם "מה טובו אהליך יעקב" (האנשים הפשוטים המכונים "יעקב" ישבו רובם באוהלים) "משכנותיך ישראל" (הנכבדים והמיוחסים בנו להם משכנות).

דוגמא נוספת ציין מרן שליט"א בחידושו על התורה (בראשית כג, ט) מהמחלוקת בגמרא במסכת עירובין (נ"ג ע"א) על מבנה מערת המכפלה, שלדעת שמואל היתה בית ועליה, ואילו לדעת רב היתה חדר לפנים מחדר. רבנו **יוסף חיים** זצ"ל בספרו "בן יהוידע" שם כותב שלמעשה שתי הדעות אמת. והנה בימינו התברר שבמציאות שתי הדעות צודקות. היה זה בשנת התשמ"א כשחדרו כמה בחורי ישיבה למעמקי המערה, וכשהתחילו ללכת בתוך המערה, גילו לפתע שהצווארון מוליך לשתי מערות, מערה על גבי מערה. כלומר, המערה כוללת שתי מערות (חדר לפנים מחדר) ועליהן מערה נוספת.

1. ולפי זה, אפשר שהתורה בכוונה לא כתבה במפורש "בענני כבוד הושבתי את בני ישראל", כדי לכלול מלכתחילה את שתי הדעות, כי אם היה כתוב "בענני כבוד", לא היה אפשר לפרש "סוכות ממש".

מי כתב את ספר איוב?

ומכאן למחלוקת נוספת, גם היא במציאות - האם משה רבנו כתב את ספר איוב או שהוא מתורגם מספר אחר. בגמרא במסכת בבא בתרא (י"ד סע"ב) מובאת דעה שמשה כתב ספר איוב, וכן דעת רס"ג ורש"י ור' יוסף קמחי והרמב"ן ורבנו בחיי ורלב"ג והגר"א. לפי דעה זו, משה שראה את ישראל נאנחים תחת סבלות מצרים, ביקש לעודדם וכתב להם ספר זה הערוך בדרך ויכוח על רוע הסדר הנראה לכאורה בהנהגת העולם, מפני מה יש צדיק ורע לו רשע וטוב לו, וכלל בו את כל הדעות והסברות בזה. גם שווי הלשונות בתורה ובספר איוב, מוכיחים שמשה רבנו כתבו. לעומת זאת, **הראב"ע** בפירושו לאיוב (ב, יא) הביא דעת חז"ל כי משה כתב ספר איוב, וסיים: והקרוב אלי כי הוא ספר מתורגם, על כן הוא קשה בפירוש כדרך כל ספר מתורגם. ע"ש.

מִן שְׁלִיט"א במאמר "תוכן ספר איוב" (נדפס בסוף הסידור המדויק איש מצליח לתשעה באב) מעלה אפשרות ששתי הדעות אמת. הכיצד? משה רבנו מצא ספר ויכוחים בארמית או בשפה אחרת על ענין הגמול והעונש, ותרגמו ללשון הקודש, והוסיף לו הקדמה בראשו - שני הפרקים הראשונים, ודברי השטן עם ה', וחמשה פרקים בסופו, מן ויען ה' את איוב וגו' (לח, א) עד סופו. ונתן ספר זה לישראל במצרים לעודד ולנחם אותם כמ"ש חז"ל.

בזה הוא מסביר תופעה חריגה הקיימת בספר איוב: בגוף הספר לא מוזכר שם הוי"ה, רק אל, אלוה, אלהים, שדי וכיוצא, שהם שמות-תואר להקב"ה, ומשותפים לכל העמים, ואילו בשני הפרקים הראשונים ובחמשת הפרקים האחרונים מופיע שם הוי"ה. גם בכל הספר לא מוזכר רמז לתרי"ג מצוות התורה, רק לשבע מצוות בני נח ומצוות שכליות שבין אדם לחבירו, כגון אם נפתה לבי על אשה וגו'. אם אמאס משפט עבדי ואמתי וגו'. בחוץ לא ילין גר וגו' (לא, ט-יג-לב) וכדומה. גם השמות אליפז התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי נראים שמות גוים, וכן שם "איוב" מזכיר את יובב בן זרח מבצרה, אחד ממלכי אדום, ועוץ היא מארץ אדום כמ"ש "שישי ושמחי בת אדום יושבת בארץ עוץ". גם המלה איוב בגימטריא "גוי".

מי ששנה זו לא שנה זו

פעמים ששני חכמים מעידים עדויות סותרות על מציאות מסוימת. במקרים כאלו, נראה לכאורה שאין מוצא אחר מלומר שאחד מהם טועה. אלא שגם כאן תופתעו לשמוע שמרן שליט"א מצא מקרים שבהם ניתן לומר ששתי העדויות נכונות ו"מי ששנה זו לא שנה זו".

כך למשל, התוס' במנחות (דף ל"ד סע"ב) כתבו שרב האי גאון נתן סימן "היות להדדי" כדעת רבנו תם, וכן כתבו חכמי לוניל בשאלתם להרמב"ם (שהובאה בכסף משנה פ"ג מהלכות תפלין הלכה ה') שקיבלו מהגאונים ורבנו האי בראשם דבעינן היות באמצע, והרמב"ם ז"ל השיבם שאמרו לו

חכמים נאמנים שפתחו תפלין של רבינו האי והם על סדר הפרשיות ע"ש.

כדי ליישב סתירה זו, כתבו שלשה מהאחרונים אפשרות שרב האי גאון הניח שני זוגות תפלין. אולם מרן שליט"א בתשובה בקובץ "אורייתא" (קובץ ה', עמוד 70) ובקובץ "ויען שמואל" (ח"ג סי' ב') מפקפק בזה דא"כ איך נתן רב האי סימן "הויות להדדי" והיה לו לומר שעושים שני זוגות. ואם נאמר שעשה לו כסדר רש"י לחומרא בעלמא ודעתו לתפוס עיקר כסדר ר"ת, אם כן אלה שבדקו תפיליו איך לא שמו לב לזוג השני שהוא העיקר ואנה נעלם? ועוד, לא אישתמיט שום אחד מתלמידיו להעיד שהניח שני זוגות.

לפיכך הוא מיישב יפה את הסתירה על פי מה שמצא בסוף תשובת הרמב"ם הנ"ל וז"ל: ולדברי הכל תפלין של יד סדר פרשיותיה על סדר התורה, ודין הוא שתהא כתיבת שתיהן שוה, שהרי לדברי ר' יוסי (במנחות לד:) טולה עור על של ראש ומניחה על ידו, שמע מינה סדר אחד לשתייהן. ע"כ. ומכאן למדנו שגם לדעת הגאונים הסוברים הויות באמצע זה דוקא בתש"ר ולא בתש"י (ע"ש שביאר שני טעמים מתוקים לחילוק בין תש"י לתש"ר - אחד לפי הפשט ואחד לפי הסוד).

ולפי האמור **שתי השמועות לגבי רב האי גאון אמת**, ומי ששנה זו לא שנה זו - החכמים שפתחו תפלין של רב האי גאון פתחו תפלין של יד בלבד ומצאו כסדר רש"י, וסברו שכך הוא בתפלין של ראש שלו (וכשיטת רש"י

ור"ת הידועה שאין מחלקים כלל בין יד לראש), ואילו התוספות וסיעתם שכתבו בשם רב האי גאון הויות באמצע, כוונתם על תפלין של ראש. ומצא לזה סמך יפה מדברי הסמ"ק (סי' קנ"ג). ע"ש.

מי שראה זו לא ראה זו

פתרון דומה לסתירה בין עדויות, נתן מרן שליט"א לגבי המשנה במסכת סוכה (פ"ב מ"ז): "מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. אמרו להם בית הלל לבית שמאי: מעשה שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל (בדור שלפנינו) לבקר את רבי יוחנן בן החורני, ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית, ולא אמרו לו דבר. אמרו להן בית שמאי: משם ראייה? אף הם אמרו לו אם כן היית נוהג - לא קיימת מצות סוכה מימך".

בעלון "בית נאמן" (מס' 34) תוהה מרן איך יתכן שיש כאן הכחשה בעדות, שבית הלל אומרים שלא אמרו לו דבר ובית שמאי אומרים שאמרו לו לא קיימת מצות סוכה מימך?

ומיישב, שזקני בית שמאי לא רצו לבייש את רבי יוחנן החורני ולומר לו לפני כולם שהוא לא קיים מצות סוכה מימיו, אז המתינו עד סיום הביקור ואז ניגשו אליו ולחשו לו: אם ככה היית נוהג, לא קיימת מצות סוכה מימך. ואילו תלמידי בית הלל לא שמעו את זה.

עדויות סותרות

והנה דוגמא נוספת לסתירה בין עדויות, שכל אחת מהן מתייחסת לחלק אחר במציאות: בגמרא (שבת כ"א ע"ב) מבואר ששמונת ימי החנוכה הם זכר לנס פך השמן. ואילו בספר החשמונאים (ח"א) כתוב שבני מתתיהו היו ביערות ובמדבריות בחג הסוכות, וכשנצחו במלחמה, אמר יהודה המכבי לאנשיו: לפי שלא הקרבנו קרבנות בחג הסוכות ובית המקדש היה שומם, לכן נעשה עכשיו חנוכה שמונה ימים זכר לחג הסוכות.

בעלון "בית נאמן" (וישלח תשע"ט) טוען מרן שליט"א שדברי ספר החשמונאים אינם סותרים את דברי הגמרא. יתכן שבאותה שנה יהודה המכבי קבע לעשות שמונה ימים תשלומין לחג הסוכות, ואח"כ כשראו נס נוסף של פך השמן, אז **קבעו גם על זה וגם על זה**².

ובספרו "אסף המזכיר" ביאר שלפי ספר החשמונאים שימי החנוכה הם תשלומין לימי חג הסוכות, מובן למה אומרים הלל גמור בשמונת ימי חנוכה עם ברכה. וכן מובן גם מה שאמרו בגמרא (שבת כ"א ע"ב) שלפי בית שמאי פוחת והולך כנגד פְּרִי החג. ומקשים מה ענין פרי החג לנרות חנוכה, וכי יש פרים בחנוכה? אלא כיון שהיה זה זכר לחג הסוכות,

לכן עושים כנגד פרי החג³. ומסיים: "וראה זה דבר פלא, שכתבו בספרי חסידות שיום ח' של חנוכה (זאת חנוכה) הוא סיום הוצאה לפועל של הפתקין שנמסרו בהושענא רבה. וסימניך: זאת חנוכה, **בזאת** יכופר עון יעקב. ולפי האמור יום ז' וח' של חנוכה מקבילים ליום הושענא רבה ושימי עצרת".

מבחן הדורות

יש מחלוקות בהנהגה שבשעתו הסעירו את העולם יהודי, וכעת מתוך מבט הסטורי על מרוצת הדורות, מתברר שהיה מקום לשתי הדעות, או שאחד השלים את השני, ואלו ואלו לשם שמים נתכוונו. דוגמא למחלוקת כזו, מביא מרן שליט"א בספרו "מגדולי ישראל" ח"א (במאמר על בעל התניא) מהמחלוקת הגדולה בין החסידים והמתנגדים. בזמנו, "המתנגדים, ובראשם גאון הדור רבנו אליהו מווילנא, החרימו את החסידות, וראו בה זמורת זר בכרם ישראל". מרן שליט"א מסביר שם שהתנגדותם החריפה נבעה מכך שבימים טרודים וסחופים אלה שאחרי הופעת משיח השקר שבתי צבי וסיעתו, הביטו בחשד על כל תנועה חדשה בישראל. כל מי שלמד בספרי זוהר וקבלה והפיץ דעותיהם ברבים, נחשד כנוטה אחר ש"צ שר"י וסיעתו, מכיון שהללו חיפשו רמז לדעותיהם המוזרות בזוהר ובקבלה. נמצאו גם עדים שהעידו - כך מספרים - שראו במו

2. ואין ענין לגמרא להזכיר ענין תשלומי חג הסוכות, כיון שעיקר הקביעה על התשלומין היתה לאותה שנה. ועוד שהגמרא כמעט לא דיברה על עיקר הנס שהוא הנצחון על היוונים, מפני פחד האומות (כמו שכתב מרן שליט"א באו"ת סיון תשע"ג בשם אביו הגאון זצ"ל).

3. ובזה אפשר ליישב גם את קושייתו המפורסמת של מרן הבית יוסף (סי' תר"ע): למה קבעו חכמים להדליק נרות חנוכה שמונה ימים, הלא הנס קרה רק שבעה ימים, שכן ביום הראשון דלקו הנרות על פי הטבע מפך השמן שנמצא? ולפי האמור, הקביעה מעיקרא היתה לשמונה ימים כנגד ימי חג הסוכות.

עיניהם את "החסידים" אוכלים ביום תשעה באב, דבר ששימש הוכחה גמורה לנטייתם אחרי משיח השקה. רק פרט "קטן" שכחו העדים להוסיף: שאכלו ביום תשעה באב שחל בשבת...

והנה "כיום, אחרי מאתים שנה, יודעים אנו שתנועת החסידות באה בזמן מכוון מאד מההשגחה העליונה, לשמש סם-שכנגד לעומת "ההשכלה", שהתחילה לפרוח באותם ימים בגרמניה. בשעה שזו ציננה וקיררה כל רגש דתי ויהודי, באה החסידות לעומתה וחיממה והלהיבה את הלבבות. ולא חסרו הוכחות לכך: בפראג, מקום משכנו של הגאון בעל נודע ביהודה, שהתנגד נמרצות לשיטת החסידות (ובתשובה אחת כתב: כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו במ "וחסידים" יכשלו במ), אחרי פטירת תלמידו הג"ר אלעזר פליקס (מחבר שו"ת תשובה מאהבה), באו אנשי "ההשכלה" לפראג והחריבוה, עד שמקוה-הטהרה בעיר נשאר עזוב, מאין טובלים בו, ומשמש כזכר לימים קדומים..."

שני הפירושים נכונים

בפירוש המלה "אבא", נחלקו רש"י ותוספות - רש"י מפרש בכל מקום שזה **תואר כבוד** (עי' חולין ל"ח ע"א רש"י ד"ה לאבא, ועוד), ואילו **התוספות** (שם בד"ה אצטריך) כותבים שזה שמו הפרטי של רב.

והנה בעלון "בית נאמן" (האזינו תשע"ח) מביא מרן שליט"א גמרא ביומא (פ"ז ע"א) המשתמשת באותו קטע במלה "אבא" -

פעם כשמו של רב ופעם כתואר כבוד. מובא שם הסיפור הידוע על רב שהמציא עצמו לפני הטבח שפגע בו כדי שיבקש ממנו מחילה. בדרך פגש בו תלמידו רב הונא ואמר לו "אזיל **אבא** למיקטל נפשא" - כאן חייבים לומר ש"אבא" הוא תואר כבוד, כי לא יתכן שהתלמיד יקרא לרבו בשמו הפרטי, ואילו בהמשך כשהטבח העז פניו כנגד רב ואמר לו "אבא את" הוא התכוין על שמו הפרטי.

אם כן, מצינו **שני הפירושים נכונים** ומשתמשים בהם במקביל (כמו המלה "אח" שיש לה שני פירושים). אם-כי מרן מסיים שם שיתכן שיש שינוי קל בביטוי של המלה, ש"אבא" בבי"ת רפויה זה לשון כבוד, ו"אבא" בבי"ת דגושה זה שם פרטי. (ועיין עוד מ"ש בזה מרן בירחון "אור הגנוז" חוברת א' וב"לאוקמי גירסא" על תרגום אונקלוס בראשית מא, מג).

מר אמר חדא ומר אמר חדא

על דרשת הגמרא בכתובות (דף ה' סע"א): "מאי דכתיב ויתד תהיה לך על אזנך? אל תקרי על אזנך אלא על אוזנך, שאם ישמע דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו", כותב **הרמב"ם** במו"נ ח"ג (סוף פרק מ"ג): "ואני תמיה אם זה התנא אצל אלו הסכלים כן יחשוב בפירוש זה הפסוק וכו' שהיתד הוא האצבע ואזניך הם האזנים וכו', אבל היא מליצת שיר נָאָה מאד, הזהיר בה על מדה טובה, והוא כי כמו שאסור לומר דבר מגונה כן אסור לשמעו, וסמך זה לפסוק על צד המשל השירי". לעומת זה **הריטב"א** בחידושו לר"ה (דף ט"ז ע"א) כתב שכל מה שיש לו אסמכתא

מן הפסוק, העיר הקב"ה שראוי לעשות כן, אלא שלא קבעו חובה ומסרו לחכמים וכו', ולא כדברי מפרשי האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים ולא שכוונת התורה לכך, ח"ו, ישתקע הדבר ולא יאמר, שזו מינות היא. ע"ש.

היו שהבינו שהריטב"א בא לאפוקי מדעת הרמב"ם הנ"ל. אולם מרן שליט"א במבוא לספרו "ארים נסי" (גיטין) כותב שמסתבר ש"הריטב"א לא בא לחלוק על דברי הרמב"ם, ובפרט שהריטב"א חיבר ספר הזכרון להליץ על הרמב"ם במו"נ כידוע, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דלעולם אין מקרא יוצא מידי פשוט, אבל התורה עצמה כיוונה עוד למשהו רמזי או דרושי בתור "כוונה שניה", כגון בפסוק ויתד תהיה לך וגו', אם הוא רק כפשוטו דוקא, למה נאמר "אזנך" ולא כליך תלייך וקשתך (בראשית כ"ז ג') או חרבך וכלי נשקך וכדומה, ומלת אזנך היא יחידאה בתנ"ך (ודומה לכלי זיינך בלשון חז"ל), אלא בא לרמוז גם לשומע דבר שאינו הגון וכו'. ומ"מ אין זה מתיישב עם המשך הפסוק והיה בשבתך חוץ וחפרתה בה וגו'" (ולכן טרחו תמיד כל המפרשים (כגון המלבי"ם והרב תורה תמימה ועוד) למצוא סמך לדרשת חז"ל מלשון הפסוק).

כיוצא בו: **הרמב"ם** כותב שהשקל משקלו שמונה עשר גרם (עיין בפ"א מהלכות שקלים ה"ב, ובספר סנסן ליאיר חלק השו"ת סימן ב'), ואילו **מרש"י** (שמות כ"א ל"ב) מבואר שהשקל הוא ארבעה עשר גרם. היו שסברו שרש"י והרמב"ם חולקים, אך מרן שליט"א

בגליון "בית נאמן" (מוצ"ש פרשת משפטים תשע"ט) משווה הדעות על פי המבואר בבכורות (ה' ע"ב) שחכמים הוסיפו שתות, וא"כ מה שכותב הרמב"ם שמונה עשר גרם זה אחרי הוספת השתות, ומה שכותב רש"י זה בלי השתות, כי בהורדת השתות משמונה עשר יצא חמשה עשר גרם, וא"כ לפי התורה שזה לפני שהוסיפו שתות, השקל זה חמשה עשר גרם (הפרש קטן מאוד מרש"י).

רב המשותף על המפריד

ישנן מחלוקות שבמבט שטחי נראה שהפער בין שתי הדעות גדול וממש גבה טורא ביניהן, אולם תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם יגלו אחר העיון שהפער מצטמצם וסלע המחלוקת הופך לאבן חצץ. כזו היא למשל המחלוקת הבאה:

על נח נאמר שהיה צדיק תמים "בדורותיו" (בראשית ו, ט), ורש"י שם מביא ש"יש מרבתינו דורשים אותו לשבח: כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי: לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם".

שמעתי פעם ממרן שליט"א שתמה: אם אפשר לדון לכף זכות ולדרוש לשבח למה לדרוש לגנאי? וביאר יפה שבאמת אין ביניהם מחלוקת במהות אישיותו של נח. הכל מודים שבדורו היה נח צדיק גדול, והכל מודים שאילו היה אדם כזה ברמת הצדקות של נח בדורו של אברהם לא היה נחשב

לכלום. מחלוקתם היא, לשם מה הוסיפה התורה את המלה "בדורותיו" שלכאורה מיותרת? האם הדבר בא לשבחו או לגנותו? הדורשים לשבח סוברים שכוונת הפסוק לשבח **שאפילו** "בדורותיו" שהיו רשעים היה צדיק, אבל אם היה בדור של צדיקים כל שכן שהיה מתעלה. ואילו הדורשים לגנאי סוברים שהפסוק לא בא לומר רבותא אלא לתאר את המציאות **שרק** "בדורותיו" - לפי דורו היה נחשב צדיק, אבל גם הם מודים שאילו היה חי בין צדיקים, היה מוסיף להתאמץ ולהתעלות פי כמה וכמה.

לשיטתייהו⁴

לא מעט מחלוקות נובעות מהבדלי גישות כלליות בהלכה, שמהם נגזרות הרבה השלכות למחלוקות פרטיות⁵. למשל, יש גישות חלוקות אם ללכת לפי הפשט או לפי הקבלה, ומחלוקת זו נגזרת עוד מאות מחלוקות. זו הסיבה שלעיתים רואים שני חכמים שיש ביניהם מחלוקות רבות, וקשה להבין איך מתגלעים ביניהם כל כך הרבה חילוקי דעות, והסיבה היא כאמור, מפני שהם חולקים במחלוקת שורשית אחת, שממנה נובעות כל המחלוקות. הנה דוגמא מעניינת:

רחל אמנו, שהילולתה היא ההילולא הקדומה ביותר בתולדות עם ישראל שידוע לנו על זמנה ותאריכה - י"א בחשוון. אלא שבעיון במקורות מסתבר כי אין זה פשוט שזהו התאריך.

בפרשת וישלח (ל"ה, ט"ז וי"ט) נאמר: "ויסעו מבית - אל ויהי עוד **כברת הארץ** לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה וגו' ותמת רחל" וגו'. רש"י (בפס' ט"ז) על המלים **כברת הארץ**, מפרש בשם מדרש אגדה, "בזמן שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה - שהניר מצוי, הסתו עבר, והשרב עדין לא בא". ע"ש. זאת אומרת שזמן פטירת רחל אמנו ע"ה היה אחר שעבר הסתו [=החורף] קודם בוא השרב, דהיינו בתחילת הקיץ, ולא כמקובל שרחל ע"ה נפטרה במרחשון שהיא עת הגשמים. דברים מפורשים יותר מצינו בפסיקתא רבתי (פיסקא דביום השמיני אות ד') שאמר לו יוסף ליעקב: שמא מה שלא הכנסת את רחל לקבורה עמך, שמא עונת הגשמים היתה? אמר לו: לאו! "בעוד **כברת** הארץ לבא אפרתה" - **בין פסח לעצרת היה**, בזמן שהארץ מנופה והולכת ובאה ככברה, שיכולים להלך".

מנגד, במדרש תדשא (מובא בפירוש רבנו

האשה היחידה שעורכים לה הילולא - היא

4. בפסיקה זו נעזרתי במאמר שפרסם בעבר ידיד נפשי הרה"ג ר' יהונתן שלמה מאוזו שליט"א (בכתר מלוכה תשרי תשע"ח).

5. עיין בשו"ת "יביע אומר" (ח"ז חאו"ח סי' נ"ט אות ב') שכתב על מחלוקת עם הגר"ש משאש זצ"ל בענין קריאת המגילה ברמות, וז"ל: והנה נשמע מדבריו נימה של תרעומת על שלא השבתי אליו דבר, והאמת אגיד שיכולתי להשיב לו דבר דבור על אופניו, אלא שידוע ידעתי שבדברי לא יסוג אחור מדעתי הנחרצת שתושבי רמות יעשו את הפורים ביום ט"ו כמנהג ירושלים, וכמ"ש בעצמו שלא ראה בתשובתי מה שיחזיר אותו מסבתו, וזהו ענין **הבדלי גישה בהוראה**. ואכמ"ל. עכ"ל.

מחלוקת בגישה לא בעקרון

ישנן מחלוקות שהדעות בהן אינן חלוקות על העקרון, אלא שכל דעה מעדיפה לאמץ גישה אחרת בגלל סיבות טקטיות. ולכן מצינו מצב שאותו מחבר כותב פעם כדעה זו ופעם כדעה אחרת, בהתאם לנסיבות ולקהל היעד של חיבורו.

הנה דוגמא נפלאה לכך: במשנה ברכות (פרק ה' משנה ג') שנינו: "האומר על קן צפור גיעו רחמיך וכו' משתקין אותו". ובגמרא (ברכות ל"ג ע"ב) נחלקו האמוראים בטעם הדבר: "חד אמר מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית, וחד אמר מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים ואינן אלא גזרות".

וביאר מרן שליט"א בקובץ "כסא המלך" (במאמר "מסגולות לשון הרמב"ם") שנקודת מחלוקתם היא אם יש לתת טעם למצוות או שגזירות המקום הן, שלפי מ"ד שמטיל קנאה במעשה בראשית, אפשר לתת טעם למצות שילוח הקן שהוא משום רחמים, אלא שכאן משתקין אותו בגלל סיבה אחרת - שמטיל קנאה וכו'. וראיה לזה ממה שאמרו במדרש רבה (ר"פ כי תצא): "וכשם שרחמיו של הקב"ה על האדם כך רחמיו על הבהמה, מניין? שנאמר ומיום השמיני והלאה וגו'. ולא עוד אלא שאמר הקב"ה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. וכשם שנתן הקב"ה רחמים על הבהמה כך נתמלא רחמים על העופות, מניין? שנאמר כי יקרא קן צפור לפניך". ע"כ. קשה לומר שהמדרש יחלוק על סתם משנה, ולכן יש לומר שהמשנה יכולה להתפרש כמ"ד

בחיי ובילקוט שמעוני שמות א' ו') מציין שיום הולדתו של בנימין הוא ב"א במרחשון ע"ש. ורחל אמנו ע"ה נפטרה באותו היום כמבואר בפסוקים דלעיל. (לפי מדרש זה, כותב מרן ראש הישיבה שליט"א באור תורה (תשל"ז סי' פ' בהערת העורך), יש לפרש את הפסוק "כברת ארץ" כמו שתירגם אונקלוס "כרוב ארעא" דהיינו מדת קרקע, וכמו שפירש ג"כ רש"י בפרשת וישלח (בסוף דבריו) לפי פשוטו).

והדבר תמוה ביותר: איך יתכן שחכמי המדרש נחלקו בקבלה, שהאחד קיבל מרבותיו שנפטרה ב"א במרחשון, ורעהו קיבל 'בין פסח לעצרת'? ולמה הוכרע כדעה שהתאריך הוא ב"א בחשון נגד דברי רש"י והפסיקתא?

מרן שליט"א (באור תורה שם) מצא הסבר מבריק: קבלה היתה בידם כי רחל נפטרה באחד עשר יום **לחודש השני**, רק דלמאן דאמר שנפטרה בין פסח לעצרת בזמן שהארץ חלולה ככברה, ס"ל כרבי יהושע (בר"ה דף י"א ע"א) שבניסן נברא העולם, והחודש השני הוא אייר [וכמו שמצינו בפירש"י בפרשת נח (ז', י"א) לגבי ירידת המבול], וא"כ פטירת רחל היתה ב"א באייר. אך מדרש תדשא ס"ל כר' אליעזר שבתשרי נברא העולם והחודש השני הוא מרחשון, וממילא רחל נפטרה ב"א במרחשון. ועל כן לדידן דנקטינן כר"א (כדאיתא בר"ה דף כ"ז ע"א כמאן מצלינן האידנא וכו', ועיין בתוס' שם), נקטינן דפטירת רחל אמנו ע"ה ב"א במרחשון.

מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית, או כמ"ש בירושלמי שם שנראה כקורא תגר על מדותיו של הקב"ה, ע"ש.

ובזה הוא מיישב סתירה בין שני חיבורי הרמב"ם - שביד החזקה פסק המשנה הנ"ל להלכה (בפ"ט מהלכות תפלה ה"ז) וכתב: "שמצוות אלו גזירת הכתוב הן ואינן רחמים, שאילו היו מפני רחמים לא היה מתיר לנו שחיטה כל עיקר", ואילו במורה נבוכים (ח"ג פמ"ח) כתב: "ולא תקשה עלי באמרם על קן צפור יגיעו רחמין וכו', כי הוא לפי אחת משתי הדעות אשר זכרנו, רצוני לומר דעת מי שחושב שאין טעם לתורה אלא הרצון לבד, ואנחנו נמשכנו אחר הדעת השניה". ע"ש. והוא סותר לכאורה למה שפסק בחיבורו (והעיר בזה התוי"ט פ"ה דברכות מ"ג, ע"ש).

ומיישב מרן שהרמב"ם הולך לשיטתו בכמה מקומות שדבר התלוי בסברא ואין בו שייכות הלכתית, אין בו הכרעה. ולמרות שכאן הלכה פסוקה היא שהאומר על קן צפור יגיעו רחמין משתקין אותו, לשיטת הרמב"ם במו"נ נקטינן טעמא דמתני' כשאר הטעמים בגמ' כאמור. אבל **בחיבורו המסור בידי כל אדם, סתם הפתח**, שהמצוות גזירות המקום הן בלי טעם⁶.

ודוגמא נוספת לזה: מרן שליט"א בספרו

"מגדולי ישראל" ח"א (במאמר על בעל התניא) מביא שבין עיקרי הדברים ששימשו סלע המחלוקת בין הגר"א והחסידים, היה ביאור הפסוק "מלוא כל הארץ כבודו" (ישעיה ו' ג'), שהחסידים פירשוהו "כבודו" ממש, לית אתר פנוי מיניה, האלקות ממלאה את כל העולם (בסוד סובב כל עלמין וממלא כל עלמין), והגר"א פירש "השגחתו".

ואמנם תלמידו המובהק של הגר"א, הגאון ר' חיים מוולוז'ין, בספרו "נפש החיים", מגלה טפח למה התנגדו הגר"א וסיעתו לסברת החסידים בזה, "שזה תורת כל האדם ונעשה משל גם בפי כסילים לאמה, הלא בכל מקום וכל דבר הוא אלקות גמור, ועינם ולבם כל הימים להעמיק ולעיין בזה... וכמה זהירות יתירה צריך האדם להזהר בזה, ולשמור את נפשו מאד במשמרת למשמרת, שאם ח"ו יקחנו לבנו לקבוע לנו מחשבה זו... הלא יוכל להוולד מזה ח"ו הריסת כמה יסודות התורה"ק ח"ו... דרך משל, להרהר בדברי תורה בשאט נפש אף במקומות המוטנפים, אחר שיוקבע אצלו תחילה שהכל אלקות גמור, ורז"ל הפליגו בזה מאד, וכתוהו ברוח קדשם מהיות לו חלק לעוה"ב ר"ל" (נפש החיים שער ג' פ"ג).

וכותב על כך מרן: "וידוע הגר"ח מה הוא אומה, ועל אמיתת דבריו יעיד הסיפור הבא ששמעתי מחסיד אחד, ר' אלכסנדר בן-גון

6. ובהורמנותיה דמרן שליט"א, אפשר לומר שגם בגמרא לא נחלקו באופן עקרוני, שלכולי עלמא המצוות גזירות הן ולכולי עלמא יש טעם למצוות, אלא שאחד מועדין לנקוט בקו כללי שהמצוות גזירות הן, במקום לבאר לפני כל אדם טעמי המצוות שאפשר לבוא בזה לידי בלבול (וזה מדויק ממה שאמרה המשנה "משתקין אותו", היינו שעדיפה השתיקה בזה), ואילו השני סובר שהתועלת בנתינת הטעמים רבה על הנזק, ועיין מה שהאריך בזה הגר"ח זצ"ל בפתיחה ראשונה לספרו "עוד יוסף חיי" בטוב טעם ודעת.

ז"ל בשנת התשל"ד (בשוכבי בבית לוינשטיין רעננה), שלפני כארבעים שנה בהיותם ברוסיה הסובייטית תחת עול סטאלין שר"י, שאסר כל ענין דתי באיסור חמו, לא היו מוצאים עצה אחרת אלא להניח תפלין **בברכה** בבית-הכסא. כשתמהתי מאד על כך השיב: זו מצוה היא ולא עבירה....".

ומסיים מרן ש"אין לתלות הקולר ח"ו בצואר החסידים כולם, ואין ספק שאלה שנהגו כן, ההתלהבות למצוה הכריעה אצלם את הכף נגד ההלכה, אבל מכאן רואים כמה חובה ללכת בדרך המיצוע".

פעמים שהבדלי הדורות, מייצרים דעות וגישות חלוקות, בבחינת "דור דור ודורשיו" (בבא מציעא פ"ו ע"א), "פרנס לפי דורו" (ערכין י"ז ע"א). כך למשל, כותב מרן שליט"א במאמרו שהובא בספר "באור פני מלך חיים" (לרבי דוד ברדא שליט"א), שהסיבה להבדלי הגישות בין מרן רבנו **עובדיה יוסף** זצ"ל לרבנו **יוסף חיים** זצ"ל, נובעת מהבדלי הדורות. בדורו של רבנו יוסף חיים יכלו לעמוד בסיגופים, בתעניות, ובתיקוני כרת, והיו מוכנים לקבל כל החומרות וההידורים, מה שאין כן בדורנו. ולכן דעת מרן הרב עובדיה שבדורנו יש לעשות לפחות כמו שכתב מרן רבי יוסף קארו זיע"א בדיוק.

השקפה שנויה במחלוקת

גם בעיניי השקפה השנויים במחלוקת, נוהג מרן שליט"א למצוא את דרך המלך, וליישב את הדעות באופן ששתי העמדות יש

להם מקור וצד של אמת.

בספרו "מגדולי ישראל" (ח"ג עמ' ר"פ) מספר מרן שליט"א שבשנת התשנ"ג קמה ממשלת שמאל בראשות יצחק רבין עם מרשיעי ברית אשר פערו פיהם על קדשי ישראל. חברי הכנסת החרדים האשכנזים לא הסכימו להיכנס לממשלה זו, ואילו מרן **הגר"ע יוסף** זצ"ל אחרי ששקל את הדבר בכובד ראש הורה למפלגת ש"ס להיכנס לממשלה כדי להציל את רשת "מעין החינוך התורני" מקריסה. הדבר לא מצא חן בעיני אחינו האשכנזים, וכן בעיני חלק מחברי "מועצת חכמי התורה" של ש"ס שפרשו בעקבות כך, וכמה אנשים משולי המחנה החלו לדבר סרה ולהסית כנגד מרן זצ"ל. הדברים הגיעו לידי כך שבאחד מבתי הכנסת קם יהודי אשכנזי אחד, וקרע בפומבי תמונת מרן **הגר"ע יוסף**. הדבר עורר מהומה, והוחלט על קיום עצרת מחאה בנדון בביהכ"נ בשכונת "קרית הרצוג" בבני ברק.

מרן שליט"א הוזמן לשאת שם דברים, ולפני העצרת, בא נכדו של **הגר"ח קנייבסקי** שליט"א אל מרן בשליחות סבו בבקשה שלא ילך לעצרת.

"אמרתי לו" מספר מרן "אני לא אפגע בכם, **אני יודע רק לבנות, לא להרוס**. אני אסביר גם את דעתו של הרב שך וגם את דעתו של הרב עובדיה. וכך עשיתי". (הדרשה הוקלטה ע"י ארגון "חסדי נעמי", ושוכפלה באלפי עותקים תחת השם "מגדולת הרב עובדיה יוסף" -

קלטת ה-1000, ונדפסה ב"מגדולי ישראל" (שם).

את התורה לחמשה תלמידים ולבסוף הוא בעצמו נהרג.

ואכן, בין שאר הדברים שנשא שם בשבח מרן הגר"ע יוסף, הסביר מרן גם את שורשי המחלוקת והראה פנים לשתי הדעות כדלהלן:

"אחינו האשכנזים חושבים שאנחנו שמחים שנכנסנו לממשלה כזאת. זה לא נכון! זה כואב לכולנו וגם לרב עובדיה שיחיה כואב. אבל אומר לכם משהו: עכשיו יצאנו מתשעה באב, והגמ' מספרת בגיטין (דף נ"ו ע"ב) על מקרה כזה בדיוק שנחלקו בו גדולי ישראל בזמן חורבן בית שני. רבן יוחנן בן זכאי יצא מירושלים בהחבא בזמן המצור ועמד לפני אספסינוס שהתרשם מאישיותו ושאל אותו: מה אתה רוצה ואתן לך? אמר לו: תן לי יבנה וחכמיה. הגמ' מביאה על זה את דברי רב יוסף (או רבי עקיבא) שקרא עליו את הפסוק "משיב חכמים אחור ודעתם יסכל" (ישעיה מז, כה). שכן היה צריך ריב"ז לבקש: תן לנו את ירושלים! תעזוב אותנו הפעם הזאת, תתן לנו צ'אנס עוד כמה שנים", אולי ירחם ה', אולי יתפתח משהו לטובה וכדומה. אלא מה טעמו של רבן יוחנן בן זכאי, חשש שהרומאי העריץ לא יתן כלום, וחשב: אם אי אפשר להציל את הכל, לפחות נציל משהו. תן לי יבנה וחכמיה. תן לי את עולם הישיבות, תן לי מעט חינוך חרדי. אבל שיטת רבי עקיבא היתה אחרת. כשהגיע הדבר לידו בחרבן ביתה, נקש בשיטה של "או הכל או כלום". כל תלמידיו של רבי עקיבא בעוה"ר הלכו, "עד שהיה העולם שמם", ובא רבי עקיבא והחזיר

"רואים פה שתי שיטות: רבן יוחנן בן זכאי אמר בוא ננסה באופן רשמי שהממשלה תתן לנו לפחות איזו פינה, אם לא נוכל להציל את הכל. ואילו רבי עקיבא סבר שיש להשתדל להציל את הכל! הגמ' הביאה שתי הדעות של רבן יוחנן בן זכאי ושל רבי עקיבא, ולא הכריעה מי צודק. שניהם קדושים, שניהם מלאכים. איך אמרו בגמ' בבבא בתרא (דף ע"ה ע"א) "ושמתי כדכד שמשותיך", חד אמר שוהם וחד אמר ישפה, אמר קודשא בריך הוא ליהוי כדן וכדין, יהיה ככה וככה. אז פה שני מלאכים מדברים, אנחנו נתערב? ... אנחנו נפסוק אם הרב שך צודק או הרב עובדיה צודק? ... כואב לך? אפשר להבין אותך, אבל לא לקרוא לספרדים לפגוע ברב שלהם! דבר כזה אסור!"

מצבים משתנים

יש מחלוקות שלמרות שנפסק בהן כאחד הצדדים, באופנים מסוימים אנו נזקקים לדעה השניה, מה שמוכיח שיש בה צד אמת, ו"אלו ואלו דברי אלוקים חיים". וכמ"ש רש"י בכתובות (דף נ"ז סע"א) דזימנין דשייך האי טעמא וזימנין דשייך האי טעמא, שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים בשינוי מועט. ע"ש. כלומר, באותו מקרה בדיוק, אין שניהם צודקים, אך בשינוי מועט במצב, ההלכה תשתנה כדברי האחר.

על הפסוק "דברי חכמים כדרבונות,

וכמשמרות נטועים בעלי אסופות, ניתנו מרועה אחד" (קהלת י"ב י"א) דורשת הגמרא (בחגיגה ג' ע"ב): "בעלי אסופות - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר כולם "ניתנו מרועה אחד", אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן וכו' **אף אתה עשה אונן כאפרכסת וקנה לך לב לשמוע** את דברי המטמאין ואת דברי המטהרין". ע"כ. והסביר מרן שליט"א בעלון "בית נאמן" (פרשת תצוה) שהסיבה שיש לדעת את כל הדעות, כי לפעמים נמצאים בשעת הדחק, וכשיודעים שיש עוד דעות ניתן להשתמש בהם ולעשות ספק ספיקא וכדומה.

והביא לזה שתי דוגמאות: הגמרא בברכות (ד' ע"ב) מביאה שרבי יהושע בן לוי סובר "תפלות באמצע תיקנום", ולפי דבריו בתפלת ערבית קורין ק"ש אחר העמידה, ואילו רבי יוחנן סובר שק"ש קודמת לתפלה כמנהג העולם. ולכאורה קשה מזה על מה שהביאו התוספות (חולין צ"ז סע"א בד"ה אמר רבא) בשם ספר "סדר תנאים ואמוראים" **שבכל מקום הלכה כרבי יהושע בן לוי**, והרי כבר במחלוקתו הראשונה בתלמוד (ברכות ד' ע"ב הנ"ל) אין הלכה כמותו?! אלא שמכאן ראייה למה שפסק מרן (בסי' רל"ו ס"ג) שאם מצא צבור שקראו ק"ש של ערבית ורוצים לעמוד בתפלה, יתפלל עמהם ואח"כ יקרא ק"ש עם ברכותיה. והרי לפנינו מציאות שהלכה כרבי"ל (וע"ע בספר "ארים נסי" גיטין עמ' מ"ח).

דוגמא נוספת: המשנה בסוכה (פרק ב' משנה ח') מביאה מעשה בשמאי הזקן שפיחת את המעזיבה וסייך על גבי המטה בשביל תינוק בן יומו. והנה בזמן הזה הלכה כבית הלל שתינוק פטור מסוכה, אולם ידוע מה שכתבו המקובלים (הובאו במלבי"ם תורה אור במדבר י"ט א') שלעתיד לבוא יפסקו הלכה כבית שמאי, וכאן הדבר מבואר יפה, שכן הסיבה שתינוק פטור מהסוכה כדי שלא יצטנן, אבל לעתיד לבוא שכולם יהיו בריאים ולא ידעו מחלות כלל (ישעיה ס"ה כ'), עדיף שהתינוק ג"כ יישן בסוכה, לקיים הכתוב "תשבו כעין תדורו".

דוגמא נוספת למחלוקת שאינה שחור-לבן כפי שהיא נראית, היא הפולמוס אם התפלה והברכות נתקנו לפי לשון המקרא או לשון המשנה. בתשובה בשו"ת "בית נאמן" ח"א (תאו"ח סי' ו'), מבאר מרן שליט"א באורך וברוחב את שיטתו בזה, והיסוד העולה מדבריו שלמרות שבדרך כלל הברכות נתקנו בלשון משנה, זהו דוקא כשאין נוסח מוכן במקרא, אבל כשהלשון עצמו נמצא במקרא, תמיד מבכרים נוסח הפסוק. לדוגמא: בכל נוסחי הברכות ברוך אתה ה' מלשון הכתוב בתהלים (קי"ט י"ב) ברוך אתה ה' למדני חוקיך, וכן בסוף ברכת אשר יצר "ומפליא לעשות" מלשון הכתוב בשופטים (י"ג י"ט), וכן הנותן לשכוי בינה, ולא אמרו לתרגול או לגבה, והוא מלשון הכתוב באיוב (ל"ח ל"ו) מי נתן לשכוי בינה. בהערה מביא מרן דוגמאות מעשרות (!) מקומות במשנה שהשתמשו בלשונות מהמקרא דרך צחות.

כולם ניתנו מרועה אחד

דבר מדהים מצא מרן שליט"א, שלפעמים התורה מרמזת שיהיה בדבר מחלוקת חכמים, וכאילו אומרת: אלו ואלו דברי אלוקים חיים, והאמת האלוקית היא גדולה ורחבה, שאדם אחד אינו יכול להקיפה מכל ריבוי צדדיה.

ידועה המחלוקת (בברכות דף מ' ע"א) מהו עץ הדעת שאכל אדם הראשון: חטה, גפן או תאנה. ע"ש. והגאון ר' יוסף חיים זצ"ל בספרו בן איש חי (בהקדמה לשנה שניה פרשת בראשית) כתב שאלו ואלו דברי אלקים חיים, והיו בו כל הטעמים, וכמו שמצינו במן שהיה מתהפך לכמה טעמים. ומרן בשיעורו השבועי (מוצ"ש פרשת "כי תבא" התשע"ו), הביא בשם בשם הגאון רבי ינון חורי זצ"ל שכל הפירושים בעץ הדעת רמוזים במלת עץ הדע"ת, נוטריקון: הדר (אתרוג), דגן (חטה), ענבים, תאנה.

ובשיעור אחר הביא מרן שליט"א דברי בעל הטורים על הפסוק "המן העץ" (בראשית ג, יא): "ג' במסרה. הכא ואידך המן הסלע הזה. המן הגורן או מן היקב. כמאן דאמר אילן שאכל ממנו אדם הראשון חטה היה וזה המן הגורן" וכו'. ע"ש. והטעים מרן שליט"א שהכתוב עצמו "המן הגרן או מן היקב?" בתמיהתו רמז לשתי הדעות, בלי להכריע אם חטה היה או גפן היה.

והוסיף שכיוצא בזה מצינו בפסוק "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתיים ולא גאלתיים להפר בריתי" (ויקרא כו, מד), מה פירוש התוספת הכפולה "ואף גם זאת"? אלא יש מחלוקת בשבת (נ"ה ע"א) אם תמה זכות אבות, ובתוספות שם איתא בשם ר"ת שבכל זאת ברית אבות לכולי עלמא לא תמה. ורמז מרן החיד"א: "ואף גם זאת" גם לפי מאן דאמר זכות אבות תמה (ר"ת "זאת") "לא מאסתיים..." להפר בריתי", כי ברית אבות לא תמה.⁷

ונסיים במעשה חביב: היה יהודי שהיה מתפלל בבית הכנסת של מרן בשבתות, וכל השבוע היה אומר בקדיש "לעלם ולעלמי" (כגירסת מרן הגר"ע יוסף זצ"ל), וכשהיה מתפלל בשבתות עם מרן שליט"א שדעתו לומר "לעלם ולעלמי", היה נלחץ ומתבלבל. הרגיע אותו מרן שהוא יכול לומר איך שירצה. והפטיר: "אתה רוצה הוכחה? בגמרא (עירובין י"ג ע"ב) אמרו "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", כלומר אם אמרת "אלו" (בלי וא"ו) או אמרת "ואלו" (בוא"ו), יצאת ידי חובה..."

7. כיוצא בזה רמז הרב חיים ברוך הי"ו בספרו "ברון חיים" (דברים כט, כז) על המחלוקת במשנה בסנהדרין (פרק י' משנה ג') בין רבי אליעזר ורבי עקיבא אם עשרת השבטים עתידין לחזור, ושניהם מקרא אחד דרשו "וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה" (דברים כט, כז), רבי עקיבא דרש: מה היום הולך ואינו חוזר אף הם הולכים ואינם חוזרים, ואילו רבי אליעזר דרש: מה יום מאפיל ומאיר אף עשרת השבטים שאפילה להן כך עתידה להאיר להם. והנה בפסוק הבא אחריו נאמר: "הנסתרות לה' אלוקינו", לרמז שחלקו בזה רבי עקיבא ורבי אליעזר, רק ה' אלוקינו יודע את ההכרעה אם עתידים השבטים לחזור.

פסחון ורחון משל בחרוזים

הרבה להם תורה ומצוות

מעשה בחמד בחורים, בן למשפחת עשירים, שיצא לארץ רחוקה לשלוח במסחר ידו, יעדו, היה באזור שם התגורר דודו, שעל אחיינו גבר פחדו. פן לטייל ימשך, ובמעיינות רגליו ישכשך. אל נערים יתפתה, ועם פוחזים יהיה חוטא. יאבד זמנו, ואף ממונו.

קיבץ וריבה סוחרים מכל התחומים והגוונים, וסיפר להם כי בידו של הנער אלפי שטרות מזומנים, להרצות בפניו את סחורתכם הנכם מוזמנים. חושו מיד לבית מלוגו, וכל אחד יציע לפניו מטענו! וכוונתו שבכך יהיה טרוד בכל זמנו, ואכן פקדו סוחר רבים את משכנו. אך יצוא יצא זה הסוחר, והנה נכנס האחר. זה הציע אבנים טובות ויהלומים, וזה אריגים מדהימים. ופרשו השמלה, לבחון את טיב הסחורה העולה, ובא בעלה ויהללה. זה יוצא וזה בא, ואף בלילה נרו לא כבה.

עד מהרה כלתה פרוטה מן האיש, ואז ניגש אל דודו חיש. ובא בטענה, כי רצה להסתובב במדינה. לראות את הארץ מה היא, לחסות תחת עץ ולהינפש באיזה אי. לטייל בשווקים, לטעום מגדנות וממתקים, להעפיל להרים ולצנוח מצוקים. אך עתה, לא נותרה לו לכך פרוטה. כי אם דמי הנסיעה חזרה לביתו, ואיך יחזור ובידו חצי תאוותו.

ענה דודו ואמר, את סודו שעד עתה שמה חששתי מזה, פן מיד בהגיעך אל המקום הזה. ארץ נחלי מים, מלא במקומות טיול והנאות עד לב השמים. עינות ותהומות, תאטראות ומגדלים רבי קומות. גינות ופרדסים, מטעים של הדסים. תלך אחר ראות עיניך. תשקיע בהם אונק, ותשפוך בהם הונך. לכך זימנתי אליך את הסוחרים, שאצו אליך נמהרים. וכי לא בעיניך פלא, מהיכן כל אלה?! אלא אני הוא זה החוזה שיזמתי זאת כדי שתהיה טרוד באלו העסקים, ולא תלך אחר פוחזים וריקים, לבזבז ממונך בתאטראות ובשווקים.

הקב"ה ברא עולם כה נפלא, מאורות ברקיע תלה. ברא בו אילנות, ימים ומעיינות. חיות עופות ובהמות, פסגות ותהומות. הרים וגבעות, גיאיות ובקעות. חשש פן ילך האדם שולל, אחר היצר המנובל. ימשך אחר בית ורכב יפה, גני שעשועים ובתי קפה. ויאבד זמנו, ולא ימלא תפקידו. לכך הרבה לאדם מצוות ברוב טובו, בקומו ובשכבו. בכל שעה ובכל פנה, ואין אתה בן חורין להיפטר הימנה. וטרם יגמור מצוה אחת, וכבר השניה תנחת. וכך יהיה טרוד בתורה ומצוות, ולא יפנה לתאוות.

למען תנ

לקראת ליל הסדר, בו הסיפור הוא חובת הלילה ומצוה מהתורה, זו ההזדמנות לגלות את ה'סיפור' שמאחורי הסיפור... | אין מי שלא נזקק לו לסיפור, והכל עושים בו שימוש | ההבדל בין סיפור שמסופר טוב לבין סיפור שאינו כזה, הוא למעשה כל ה'סיפור' | אספנו בחופנינו שלל טיפים והנחיות: איך להפוך את הסיפורים למרתקים, ממה יש להיזהר כשמספרים סיפור, ועד כמה ניתן לתת דרור לדמיון | מעשה רב

שלמה אפריון

יוצאים ממצרים" - מהמצרים הפנימיים של הנפש.

מסתבר שהסיפור הוא הכלי היעיל ביותר להגיע בצורה ישירה ללבו של כל אדם. במקום שדלתי הלב נעולות, סיפור טוב מתגנב ועושה את העבודה.

לסיפור כח השפעה גדול בפרט על ילדים. במהלך הסיפור הילד מזדהה עמוקות עם גיבורי הסיפור עד כדי חיקוי ממשי אחר

כוחו של הסיפור כה גדול, עד שלילה אחד בשנה יש מצוה מהתורה לספר ומצוה זו מוטלת על כולם: "אפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה, **מצוה עלינו לספר** ביציאת מצרים". כדי להעביר את המסר לדורות הבאים, התורה מורה לנו להשתמש בכוח של "סיפור": "למען **תספר** באזני בנך". האדמו"ר "הצמח צדק" מחב"ד מסביר: "אפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר - יש צורך לספר סיפורי צדיקים, ובסיפור זה

ספר

שבה ריקם.

גדולי עולם בדורנו ובדורות שלפנינו כתבו וכותבים סיפורי צדיקים, ומי לנו גדול ממרן הראש"ל הגר"ע יוסף זצ"ל שכתב בטוב טעם ודעת סיפורים בהגדת "חזון עובדיה" ובספר "ענף עץ אבות" ועוד. וכן יבדל לחים טובים **מין ראש הישיבה** שליט"א בסדרת ספריו "מגדולי ישראל". כמובן שהם לא השקיעו בזה את ראשם ורובם, אך לכל זמן ועת.

על מעלת סיפורי צדיקים, כתב **רבנו בחיי** בפירושו על התורה (הקדמת פרשת וישלח) וז"ל: "יתחייב האדם לחקור הצדיקים ולספר בשבח מעלתם, והגיד לך כי ערך החקירה הזאת בחקר כבודם הוא טוב מאכילת הדבש וכו'. וכן אמר דוד ע"ה (תהלים ט"ו) "ואת

מעשיהם. לכן יש לעודד את הילדים לקרוא סיפורים חינוכיים. ילד שאינו מתעניין בספרים, יש עצה לקרוא לו חצי פרק מתוך ספר מותח במיוחד, לעצור בנקודת המתח, ואז להגיש לו את הספר ולומר לו 'עכשיו תמשיך בעצמך'...

את הסיפור כאמצעי שכנוע והשפעה, אנו פוגשים בתורה אצל יהודה, שבעקבות הסיפור המרגש והמשכנע שלו, יוסף אינו יכול להתאפק, פורץ בבכי, ומתוודע אל אחיו. למעשה, יוסף היה מודע כמובן לכל הקורות אותם, והסיבה שהציג בפניו יהודה את כל השתלשלות, היא מתוך תקווה שעל ידי הצגת הדברים **כסיפור**, יגעו הדברים אל לבו, שחזקתו של סיפור שהשפעתו אינה

יראי ה' יכבד". הזהיר לחקור כבוד הצדיק ולספר בכבוד יראי ה' ולכבד אותם, והמדה הזאת שם אותה בכלל מדות החסידים העולים במעלות העליונות השוכנים בהר קדשו" וכו'.

הגאון המופלא רב רבנן רבי **עזרא עטייה** זצ"ל ראש ישיבת פורת יוסף לעתים קרובות היה קורא לפניו את תלמידו הגאון הצדיק רבי **יוסף עדס** זצ"ל, ומספר לו בארוכה על גדולי רבותינו הספרדים. אחר שהיה מסיים, היה מבהיר לו: **"בני! אל יטעה לבך לחשוב כי סיפורים אלו הם ביטול תורה ח"ו, אלא תורה היא, וגדול שימושה יותר מלימודה!"**.

לא נאמנו דבריהם של אלו האומרים כי אין כל תועלת בפרסום סיפורים על נפלאות וישועות שחוללו צדיקים, שכן סיפורים אלו מחזקים את האמונה בה' ובכח הצדיקים. וכן מצינו בגמרא סיפורי נסים על תנאים ואמוראים¹.

סיפור טוב – זה כל ה'סיפור'

ואמנם, כדי שהסיפור ישפיע, יש לדעת איך לספר אותו. מספר אמן יודע ליטול עובדות וליצור מהן סיפור מרתק, על ידי הגבהת העוצמות, חידוד והעמקת הניגודים, הפחת רוח חיים בדמויות, והעברת תחושות הצבע והטעם. עם זאת, תיאורים מוגזמים ומנופחים, יצירת מתח במקום שאין מתח, נסיון לא מוצלח להיראות שנון – כל אלו

עלולים להרחיק את הסיפור ממתכונתו המקורית, ולעקור מתוכו את גרעין האמת.

על המספר לתת דעתו לצורה שבה הסופר בספר ממנו קרא את הסיפור מתאר את האירוע ואת הרגשות הנלווים, גם אם אינם בהכרח חשובים לתוכן הסיפור. לדוגמא, משפט כמו: "הבעת השתאות התפשטה על פניו של משה. הוא עמד מופתע, ולא האמין למראה עיניו..." יוסיף חיות לסיפור. (עצה זו שמעתי מפי הגאון רבי מצליח חי מאזוז שליט"א).

רצוי שהסיפור יסופר בתיאור חי עם המחשת הביטויים בשפת הגוף: כאשר אתה אומר למשל, "בחפזה", כדאי שתמחיש זאת עם היד, או כאשר אתה אומר את הניב "קשה", כדאי שהוא יהיה מוטעם והקהל 'יחוש' בקושי. במפנה של דרמה, יש להשתהות מעט. וכן על זה הדרך.

חשוב מאוד לשמור בסיפור על אפקט ההפתעה, גם אם הדבר בא על חשבון הסדר הכרונולוגי של הסיפור. כך למשל, על המספר להיזהר לא לגלות את סוף הסיפור כבר מההתחלה. אם יכתוב לדוגמא כבר בתחילה ש"האיש זכה לפרי בטן בזכות הצדיק וכך היה המעשה...", הקורא אינו סקרן ומתוח לדעת מה היה בסוף.

כדי להחיות את הסיפור, עדיף בדרך כלל

1. כך העיר מרן רה"י שליט"א על אלו שנמנעו להוציא ספר עם סיפורי נפלאותיו של המקובל הצדיק רבי משה חדאד בורתא זצ"ל. וראה להרב מנחת כהן (בראשית א, ה).

לתת את המלים בפי הדמויות במקום לתאר מה הם אמרו בכלי שני. במקום: האיש הודה בפני הדיינים כי אמת בפי התובע, אך מה יעשה ואין בידו מאומה כדי להחיות את נפשו ונפש ילדיו, יישמע חי ואותנטי יותר אם נספר: האיש הודה בפני הדיינים: "אמת בפי התובע, אך מה אעשה ואין בידי מאומה כדי להחיות את נפשי ונפש ילדי".

עדיף למעט בביטויי קישור כמו "אמר לו", "השיב לו", אלא לומר ישר את הציטוט, ועל פי שפת הגוף וההבעה השומעים מבינים מי אמר למי.

חשוב לשמור על האינטליגנציה של השומעים. לא תמיד צריך לפרט הכל. יש דברים שהשומע מבין לבד שהם התרחשו, או שהוא יבין אותם בהמשך. כשהסיפור ידוע, אמור בכנות "וידוע הסיפור", כדי שהשומע לא יחוש שאתה מנסה לשווק לו את הסיפור כסיפור חדש.

גבולות הדמיון

ר' יענק'ל פוגש את ר' שמער'ל, ואחרי ברכות השלום, הוא מספר לו 'חדשה טריה': "שמעת? ר' אייזיק ידידנו זכה בפרס הגדול במוסקבה בסך 60 מליון רובל!". עונה לו ר' שמער'ל: "יענק'ל יענק'ל, שמעתי אף שמעתי, אך כמה אי דיוקים נפלו בסיפורך, קודם כל: לא היה זה במוסקבה אלא בפטרבורג. שתיים: לא היה זה בגורל אלא

בבורסה. ושליש: ר' אייזיק לא זכה אלא הפסיד 60 מליון, אבל חוץ מזה - כל שאר הפרטים מדויקים!"...

על המספר להיזהר לא להיסחף בדמיונו ולחרוג מן האמת (לא שמענו על היתר לשנות מפני דרכי סיפור...). ניתן לכתוב על סמך הדמיון, אך הוא חייב להישען על המציאות. מספר אמון יודע להקצין את תיאור הסיפור לכדי מתח ורגש, מבלי לשנות מהעובדות. כמו כן, יש לשים לב להתאים את הסיפור לתקופה שבה התרחש. לא שייך לתאר למשל שכונני 'הצלה' פילסו דרכם אל החולה, בשעה שהסיפור ארע לפני חמישים שנה.

כדי להוסיף על אמינות הסיפור, חשוב להזכיר בסיפור גם פרטים טכניים ומזהים, כמו שמות, תאריכים ואפילו שם רחוב ומספר בנין, למרות שאין זה רלוונטי כלל לגופו של הסיפור.

בחירת סיפורים

תמיד יש עדיפות לבחירת סיפור אמיתי ובפרט סיפור אישי. אם בכל זאת המספר אינו חפץ שידעו כי בדידו הוה עובדא, הוא יכול לספר את הסיפור על אדם אחר, לדוגמא: "מעשה ביהודי / צדיק אחד ש..."².

סיפור ממקור אמין, עדיף על פני אחרים, אך כשיש סיפור מוצלח שהובא בספרים

2. וכן נהג רבנו יוסף חיים זצ"ל שכתב כמה סיפורים על "חכם אחד", והתברר שאתו עצמו היה המעשה.

המוכרים כאמיתיים, אין צורך לטרוח יתר על המדה בבירור אחר אמיתות הסיפור, שכן אם עד אחד נאמן באיסורים, קל וחומר בסיפורים, ובפרט שהדבר קשה לבירורים. ולכן אם יש שתי גרסאות לסיפור, ואחת מהם מעניינת יותר, אפשר בהחלט ליהנות מהספק ולהעדיף אותה. שונה הדבר כאשר הבאת הסיפור היא למטרת לימוד הוראה או הנהגה, שאז חובה לבדוק את אמינות הסיפור.

נושאים, כמו "ענף עץ אבות".

זהירות בסיפור

שאלו פעם חסידים את רבי מנחם מנדל מקוצק, כיצד הוא שגולד כמתנגד הפך לחסיד. השיב להם: "נעשיתי חסיד מפני שבימי ילדותי היה איש זקן שסיפר מעשיות נפלאות על צדיקים. הוא סיפר רק מה שידע, ואני שמעתי רק מה שהייתי צריך..."

אם מביאים סיפור דמיוני, ראוי לרמוז על כך (באופן שהסיפור יוצג כמשל, או ששמות בעלי המעשה יהיו מוזרים שניכר שלא היו ולא נבראו), ובדאי אין לספר אותו על דמות אמיתית (כמו שמצוי בסיפורי חסידים). הנזק בכך רב על התועלת והמטרה אינה מקדשת את האמצעים. על ידי פרסום סיפורים כאלו, עלול העולם להטיל דופי גם בסיפורים האמיתיים המסורים מדור דור כאילו אף הם בדויים חלילה³.

כשמחפשים סיפור לצורך העברת מסר, יש לבחור סיפורים שאדם מן השורה יוכל להזדהות עמם וליישם. ישנה נטיה להביא דוקא סיפורים קיצוניים המעוררים ריגוש (כגון שהחכם היה מגדל שערות ארוכות וקושר שערותיו לקיר כדי שלא יוכל להתנמנם, או שהיה בולע את האוכל בלי ללעוס), אך יש לדעת שהנזק בסיפורים אלו רב על התועלת. אם יש הכרח להביא סיפור כזה, יש לכותבו בהסתייגות ולציין כי לפי דרגתו עשה את הדברים, ואין לנו הקטנים לחקות אותו, כי יש מבני הנעורים שקוראים סיפורים כאלו ומנסים לאמץ מנהגי פרישות קשים המצריכים כוחות

כדי למצוא בקלות סיפורים מתאימים למסר של המאמר, מומלץ לחפש בספרים שיש בסופם מפתחות מפורטות לפי

3. כ"כ מרן רה"י שליט"א בהקדמת ספרו "מגדולי ישראל", והוסיף שם: "סיפור אחד אמיתי יכול לעורר בתשובה יותר מעשרות סיפורים המרחפים על כנפי הדמיון". ופעם הורה לסופר ידוע שהיה מערב בסיפוריו סיפורים אמיתיים יחד עם ספורים בדויים, לכתוב על כל סיפור אם הוא אמיתי או דמיון, כי אנשים שהתחזקו מהסיפור כשישמעו שהספור בדוי ממוחו הקודח של הסופר, יחלשו יותר. וכן עשה כאשר הורהו. ובהקדמת ספרו "אורים נסים" גיטין (עמ' 32) הביא בשם הגר"ח בספר אמרי בינה (בחלק עושה פלא פ"א) ובקונטרס חקרי לב (סי' ח') שהאריך להוכיח שכמה אגדות בחז"ל הן דרך משל וחידה, והביא סוגיא דעירובין (דף ס"ג סע"א) וליטעמין שמו ושם אביו למה? אלא שלא תאמר משל היה. וכתב דמכאן מביאים הוכחה גדולה וראיה עצומה שיש מעשיות בתלמוד שלא הביאום אלא דרך משל וחידה. ע"ש. וכן עשה הגר"ח עצמו בספרי דרושים שלו שכותב ונ"ל בס"ד מעשה וכו', וניכר כמה פעמים שהמעשה לא היה ולא נברא רק לצורך הענין. עכ"ד מרן שליט"א. ומכל מקום כשהגמרא מביאה מעשה דרך משל, ניכר מתוך הדברים שאינם כפשוטם, כמו הגמרא בבכורות (דף נ"ז ע"ב): העיד ר' ישמעאל בן סתריאל וכו' פעם אחת נפלה ביצת בר יוכני וטיבעה ששים כרכים וכו'. והביא שם מרן שליט"א בשם הגר"ח באמרי בינה שרמזו בשם בעל הדברים "בן סתריאל" שהכל הוא מסתרי תורה. ע"ש באורך. וראה עוד מה שהארכתי בענין אמיתות ספורי חסידים בגליון "קולמוס" (מס' 87 עמ' 20).

נפש וגוף מיוחדים.

המטרה מקדשת את האמצעים". דבר נוסף בעייתי יש בסיפור הנ"ל: איך 'הפיל' הדיין על העני תפקיד כזה. כדי לעקוץ בעיה זו, אפשר להוסיף שהרב הסביר לו את התועלת הגדולה שיש בכך, ושם יעשה כן, שכרו יהיה גדול מן השמים.

יש לנהוג ברגישות גם כאשר הדבר עלול להגיע לידי פגיעה. למשל, סיפור על אשתו של רב שיצאה מדעתה, וחזרה לדעתה בדרך נס, אפשר לספר על קרובת משפחתו של הרב.

כשמספרים לילדים סיפורים על גדולי ישראל שהצליחו, אין להדגיש שזה בזכות כשרונותיהם הנדירים אלא בעיקר בזכות התמסרותם ללימוד ויגיעתם. אם אפשר, כדאי למצוא דוגמאות של תלמידי חכמים שלא התבלטו בכשרונותיהם בשנות ילדותם, ובכך רצונם הגיעו לגדולתם.

כאשר מספרים מילתא דבדיחותא, כדאי להקדים לפני אמירת הבדיחה "וכמו שמספרים בהלצה...". לולי הכנה זו, השומעים יחשבו שמדובר בסיפור תמים, וכשיקלטו שמדובר בבדיחה, כבר יהיה מאוחר מדאי...

יש להשקיע מחשבה על סיום הסיפור, שכן "הכל הולך אחר החיתום", והוא זה שבסופו של דבר מותיר את הרושם על הקורא.

במיוחד יש להיזהר במשנה זהירות, לבל יצא מהסיפור איזה פרט הנוגד את ההלכה. הנה כמה דוגמאות: א. לא לספר על בחור ישיבה שמרוב שקידה בתורה לא עזר להוריו, כי זה נוגד את ההלכה המפורשת שמצוה עוברת דוחה לימוד תורה. ב. יש לדאוג שלא ייווצר בין גבורי הסיפור דו-שיח שיש בו לשון הרע. ג. כאשר בסיפור מוזכר שאדם הלווה לחברו כסף, אין לכתוב שהוא הודה לו על כך, שכן זה איסור ריבית.

לפעמים התיאור בסיפור אינו נוגד את ההלכה, אך יש בו טעם לפגם מצד "ועשית הישר והטוב". כאשר נצרכים להביא סיפור כזה, יש לנהוג בחכמה ולרכך ולעדן את הדברים או פשוט לעקוף אותם באופן שהתנהגותו של הרב בעל המעשה לא תעורר תהיות ותוצג באור שלילי. למשל, במקום לתאר שהרב הקפיד על מישהו וגער בו לעיני כולם, אפשר לספר שהרב גער בו, בלי להזכיר שהיה זה לעיני כולם. דוגמא נוספת מה סיפור הידוע על הדיין שכדי לעורר את קנאת הבעל המגרש, ביקש מעני אחד שילחש לו על אוזנו במהלך כתיבת הגט כאילו הוא מבקש להינשא לאשה המתגרשת. הקורא יכול לתהות איך הרב מתיר לעצמו לעשות מניפולציה כזו. אך הדברים ייראו באור שונה אם תוך כדי הסיפור יוסיף המספר: "למרות שהפעולה שהגה הדיין כללה הערמה ותחבולה, החליט כי במקרה מיוחד זה של שלום בית, שהקב"ה הסכים אפילו למחות את שמו -

להעמיד דברים על אמיתותם

מאמר זה כתבתי בין הפרקים, בשעות שאינן מן היום ואינן מן הלילה, ועם שאין בו חדושים נשגבים, וכמדומה שהדברים בו פשוטים וברורים לכל בר בי רב משיבתנו הקדושה העי"א, חזקה עלי דעת עורך "כתר מלוכה" שיש תועלת בהדפסתו באכסניא שלנו, בבחינת "דע מה שתשיב..." (ואולי כוונתו כמ"ש הרב מסילת ישרים בתחלת הקדמתו. ע"ש). ומי יתן וישוטטו בו רבים ותרבה הדעת, ויגבה לב כולנו בדרך ה' הישרה והאמתית, לא נבוש מפני המצפצפים והמהגים כנגדנו, ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד. אכ"ר.

הגאון רבי רזיאל הכהן שליט"א מחבר שו"ת "מחקרי ארץ"

ממש.
והעד הנאמן מו"ר ועט"ר קדוש ישראל
הגאון רבי משה הלוי זצ"ל, שבודאי אנו
חפצים ביקרו, והמעייין בספרי תלמידיו
ימצא כמה וכמה השגות על דבריו, הן במשא
ומתן והן במסקנא, ולפעמים תשובות
שלמות מכוונות להשיב על דברי קדשו
של מו"ר. ואין ספק שאין בזה סרך זלזול
חלילה, אלא אדרבא, לפום גמלא שיחנא,
ולפי רבוי הלימוד בדברי הרב ולחביבות
העיון בהם, ממילא רווחא שמעתתא
ונחשפות הערות על דבריו. צא וראה בספר

חזקה על שקה, שאם חוזרים עליו כמה
פעמים, הוא הופך בעיני הצבור לאמת. אז
לפעמים אין מנוס מלהעמיד גם דברים
פשוטים וברורים על אמיתתם. והדברים
אמורים כלפי אותם חכמים המצפצפים
ומהגים בפני עמי הארץ, שתלמידי ישיבתנו
"כסא רחמים" מחפשים לקעקע פסקיו מרן
עטרת ראשנו מופת הדור רבנו עובדיה
יוסף זצ"ל אשר מסר נפשו עליהם, כביכול
להתכבד בקלוננו ח"ו. והאמת היא דלא
מיניה ולא מקצתיה, חלילה לנו מעשות
זאת, שקר ענו בנו, הבל הבלים שאין בו

הנפלא "הערות איש מצליח" על משנה ברורה הלכות ברכות, אשר עורכיו הגאונים ר' **יעקב הכהן** ור' **אליהו מאדאר** שליט"א הם תלמידים מובהקים למורנו הגר"מ לוי זצ"ל, וזכו לשמשו בלימוד הישיבה שנים רבות במקצועות רבים בתורה. ובהקדמתם שם כתבו שכמה פעמים בתחילת העיון בספרו "ברכת ה'" היו תמהים והיה נראה להם שאין הדין כדבריו, אבל אחר העיון וההתבוננות ראו שהצדק עמו. עש"ב. ועם כל זה במקומות רבים מאד חלקו בחיבורם על דבריו או הניחום בצ"ע, ובכמה דינים מהנ"ל שנחלק בהם מוהר"ם הלוי זצ"ל עם מרן רבנו הגדול זצ"ל, ביכרו תלמידיו אחר העיון דוקא את דברי מרן זצ"ל על דברי רבם, והכל לפי הענין ללא משוא פנים כלל, כאשר יראה הרוואה בדבריהם הנחמדים. האם על ת"ח אמתיים כאלה יאות להלעיז ולכתוב מה שכתב חכם אחד מפורסם (בדברי ברכה לקובץ משנת יוסף גליון י"ט, וחוזר ע"ז בפומבי בכל הזדמנות): "שבמשך שנים שמו להם למטרה לפרוך ולנתוץ את פסקיו של מרן זיע"א בתואנות שוא, והם היו הראשונים שפרצו גדר לחלוק בדקדוקי עניות, ובלא סברא ועיון"? אתמהה.

ובאמת איני מבין חפצם ומגמתם של המקנאים המלעיזים הנ"ל, הלא כולנו בני איש אחד נחנו, ואב אחד לכולנו, על ברכי מרן זצ"ל וספריו גדלנו, מפתו אכלנו ומכוסו שתינו, ומשדי חכמתו ינקנו. ומה טעם להוציא לעז בפני עמי הארצות שלא קרו ולא שנו ולא ידעי צורתא דשמעתא, ולהטיל בפניהם דופי על צבא שלם של תלמידי חכמים אמיתיים, שקדנים מופלגים

ויראי שמים בתכלית. ואם יש לחכמים הללו הערות על דברינו, והם מקנאים באמת ולש"ש לכבודו של מרן רבנו הגדול זצ"ל, הרבה דרכים כשרות יש להעמידנו על טעויותינו, כדרך תלמידי חכמים שבארץ ישראל המנעימים זה לזה בהלכה, וכאשר נהגו כל רבותינו אנשי השם מאז מקדם. אבל לעמוד בקרית חוצות ולדרוש דרשות של דופי בפני ההמונים, ולהפיץ כתבי פלסתר מרים, דרך האתרים, לא כך היא דרכה של תורה. ובכלל, האם חסרים אנו פורצי גדר מבחוץ, עד שנבוא להלחם זה עם זה מבפנים. שרא להו מרייהו.

ופוק חזי בכרכים הגדושים של המאסף התורני הגדול והמשובח "ויען שמואל", היוצא לאור זה עשרים שנה ע"י מורנו ראש הכולל הגאון ר' דוד עידאן נר"ו בהכוונתו של מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז, והעובר על פני מאות המאמרים הנדפסים שם מאת אברכי הישיבה ורבניה, עיניו יחזו עפעפיו יבחנו כי רק האמת נר לרגליהם, ואין בדבריהם שום שיטה מגמתית לחלוק ולקנטר חלילה, ובודאי לא את רבנו הגדול זצ"ל. ואדרבא, לפני כמה שנים כאשר ביקש הגאון ר' יצחק ברדא נר"ו להדפיס ב"ויען שמואל" תשובה הנוגדת את שיטתו של מרן רבנו הגדול, ביקשו ממני העורכים לערוך תשובה על ראיותיו וליישב דברי מרן זצ"ל, ולבקשתם כתבתי מה שהיה נראה לי נכון לדינא להצדיק דברי מרן, ואכן העורכים הדפיסו באותו כרך גם את מאמרו של הגר"י ברדא וגם את תשובתי כנגדו. ובגלל הדבר הזה הוכיתי בית מאהבי, ובשו"ת יצחק ירנן (ח"ט סוף סי' כז) חזר

ושפך עלי קיתון של רותחין. ע"ש. אבל הכל כדאי לכבודו של רבנו הגדול זצ"ל. האם עדיין יש מקום לטעון שאנו חפצים להתכבד בקלונו חלילה?

או למשל המפעל הנפלא "שואל ומשיב" של הגאון ר' יוסף פרץ שליט"א, אשר מוסר נפשו ומכתת רגליו בכל רחבי הארץ ללמד בני יהודה קס"ת, ומדריכם במו"מ של הלכה ובכתיבת מאמרים תורניים, ופעם בשנה מדפיסים חלק מתשובותיהם ומאמריהם בספר מאסף מיוחד הנקרא ג"כ "שואל ומשיב", וכבר יצאו ממנו לאור קרוב לעשרה כרכים עבי כרס (ועוד ספרים נתחברו ע"י תלמידי המפעל הגדול הזה, ונקראים "בקנה אחד", "טובים השנים", ו"החוט המשולש", וכל אחד מהם כמה כרכים), והמעין במאמריהם שם ישמח לראות אילני דמלכלבי הנושאים ונותנים באמונה ע"פ דרכי הפסק המקובלים לנו מרבותינו. ואמנם המצא ימצא בדבריהם לעתים מילי דקטנותא, כי הלא כל עיקר מטרת הספר הוא להרגיל את התלמידים במשא ומתן של הלכה, ובהעלאת הדברים על הכתב, ואם אין גדיים אין תישים. אבל ודאי גם מבקרי מומין לא ימצאו בדברי התלמידים הללו שום "מגמה" לקנטר ולהתגדל בהשפלת כבוד מי שגדול מהם, חלילה חלילה. ואשרי מי שחושדים אותו ואין בו.

ואזכרה ימים מקדם לפני כחמש עשרה שנה, כאשר אחר פטירתו הפתאומית של מורנו הגאון המופלא ר' משה הלוי זיע"א החלו תלמידי הגאון המפורסם ר' יצחק יוסף שליט"א להתקיף ולנגח את פסקיו

בשיטתיות, והוציאו לאור חוברות בשם "קול תורה" המלאים בקושיות כנגדו, ונוצר צורך להשיב על טענותיהם ומענותיהם, או אז יזם מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז נר"ו להוציא לאור את הקובץ "זיו התורה" להוכיח צדקת הגר"מ לוי בפסקיו, וכה הורה לנו אז ראש הישיבה והזהירנו לאמור: בראותכם שהמשיגים ב"קול תורה" לא ירדו כלל לעומק כוונת הגר"מ לוי, ענו להם בתוקף והוכיחם על טעויותיהם. ואם תראו שיש טעם בקושיות המשיגים, אך יש מקום לבאר וליישב גם את דברי הגר"מ לוי, השיבו להם בעדינות בנוסח: "ויש לומר" וכיוצא בזה. אבל בעניינים שתראו שהשגותיהם נכונות, אל תכפו על האמת פסכתו כדי להעמיד דברי רבכם. עכ"ד. אשרי העם שככה לו. ועתה אמרו נא, האם על האדם הגדול האמתי והישר הזה ראוי לכתוב (בדברי ברכה למשנת יוסף הנ"ל) בלשון בוטה כמדקרות חרב: "וכן הדריכו את תלמידיהם לחלוק תדיר על גדולי דורנו במטרה להתגדל"?

ואמנם אם באנו לחפש בדורנו כאלו הלומדים לקנטר ולהתייהר, א"צ לחפשם ולבקשם בנקיקי סלעים ומחילות עפה, ולצערנו נפוצים כאלו בכל הארץ, אבל לא במחוזותינו ב"ה. ולדוגמא אציין דברי מרן רבנו הגדול זצ"ל הידועים והמפורסמים בשו"ת יחווה דעת ח"ד (סוף סי' ה) בענין סוף זמן אשר יצר, שיש סוברים שזמנה כל היום, וכמה אחרונים הגבילו זמנה עד חצי שעה מזמן שעשה צרכיו, והרב זצ"ל הוכיח מדברי הריטב"א בפסחים (מו.) שאפשר לברך ברכה זו עד שיעור פרסה

שהוא שעה וחומש. ולפני מספר שנים יצאו כמה אברכים ספרדים פוחזים (המכנים עצמם מרביצי תורה) והשיגו על רבנו זצ"ל בזה בלשון מדברת גדולות, היכן מצא בדברי הריטב"א שאחר שעה וחומש אין לברך. והדפיסו השגה זו ופרסמוה בראש כל חוצות בקונטרס "על משמר הקדש" (שנועד כולו לקנטר ולהשפיל כבוד רבותינו מרן הגרע"י זצ"ל ומרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שיבלח"ט), ולא חשו כלל לקמחייהו, כי כוונת הרב זצ"ל כאן פשוטה לפניה, שאחרי שלא נתבאר בדברי הריטב"א להתיר לברך גם אחר שיעור פרסה, אין לנו כח להקל בזה, דספק ברכות להקל. וכבר מחי אמוחייהו מרן ראש הישיבה שליט"א, והביא דבריו מר בריה דרבינא הגר"ד יוסף נר"ו בספרו הלכה ברורה ח"א (בשו"ת אוצרות יוסף סס"י יט). ע"ש. וטעות כזו לא יתקלו בה אלא המבקשים לקנטר שלא לשם שמים. שרא להו מרייהו.

ואיני אומר שלא ימצאו אצלנו השגות של טעות על רבנו הגדול זצ"ל, אשר קולמוס המהירות פלטתם. ואין ספק שישנם כאלו שגגות, ועלמות לאין מספה, אבל הרי אין אדם ניצול מן הטעות. וכבר היה כן לעולמים אף אצל גדולי גדולים. וכמו בענין זמן ברכת אשר יצר הנזכר בסמוך, אשר מו"ר ועט"ר הגאון ר' משה לוי זצ"ל בספרו ברכת ה' ח"ד (פרק ו סעיף נט) חידש ופסק שאפשר לברך "אשר יצר" גם אחר שעה וחומש, ובהערה שם הביא דברי מרן הגאון יחווה דעת הנ"ל שלא התיר לברך אלא עד שעה וחומש ע"פ המפורש בריטב"א, ולעומתו האריך הגאון ברכת ה' להוכיח מגוף דברי

הריטב"א שם שאין להגביל זמן ברכת אשר יצר כלל. ע"ש מלתא בטעמא. וכמה חכמים יקרים (בירחון אור תורה שבט תשע"א סי' נט, ובספר ויען שמואל חלק ט"ו התשע"ב סימן מו אות ד) הביאו שכדבריו מפורש להדיא בדברי הריטב"א בחדושי לתענית (ו: וכה:). כיעו"ש. אך מרן זצ"ל בשו"ת יביע אומר ח"ט (סי' צח אות א) תמה בזה על דברי מורנו הרב ברכת ה', וכתב שלא ידע במה כחו גדול להכריע "בדיני ברכות" נגד האחרונים, ואיפה הלך הכלל של "ספק ברכות להקל" וכו', ומה גם שנעלם ממנו מה שכתבתי בספרי יחווה דעת לסמוך על דברי הריטב"א והנמוק"י וכו', והוא לא הזכירם כלל וכו'. ע"ש. וכאן אין ספק דשגגה היא שיצאה מלפני השליט, ובחנם חלק על הרב ברכת ה' בתוקף כה רב, שהרי בברכת ה' שם הזכיר דברי היחוד והריטב"א, ואדרבא עיקר יסודו שם להקל בזה הוא מדברי הריטב"א גופיה, שיש בכחו להכריע נגד האחרונים. וקרוב לודאי שכמה שועלים קטנים מחבלים כרמים ומחרחרי ריב הטעו את רבנו זצ"ל בזה והראוהו חצאי דברים ממ"ש בברכת ה', והסיתוהו בו לבלעו חנם. (ושוב נדפסה המהדורה החדשה של שו"ת יביע אומה, ושם תיקנו מעט לשון ההשגה על הרב ברכת ה', אבל הרואה יראה דאכתי לא איפרק מחולשא. ואכמ"ל).

וכיוצא בזה מה שהשיג בחזון עובדיה הלכות שבת ח"א (מהדורת תשס"ח סוף עמוד שמ) על המנוח"א בדין החותם בשבת בברכת השכיבנו "השומר עמו ישראל לעד" שחלק על הכה"ח וכו', כבר העירו שלא נמצא במנוחת אהבה כלל מדברים

אלו. ורבנו הגדול זצ"ל אגב ריהטא האשים אותו על לא דבר. ואכן במהדורא שניה תיקן הרב זצ"ל לשונו ומחק מה שכתב: "ובספר מנוחת אהבה חלק ע"ז וכו', ותחת זה כתב בלשון נעלמת: "וראיתי לחכם אחד שחלק ע"ז וכו'. ואת שמו לא הגיד לנו. והדברים מגיעים למה שכתב מהרש"ל בים של שלמה (פ"א דחולין סי' כט) להתלונן על הרמ"א שהשיג עליו בתורת חטאת ללא הזכרת שמו בפירוש, וסיפר שם שהקשה להרמ"א פנים אל פנים "איך עלה על דעתך להשיג עלי ולא עיינתי בהגהתי שגם אני אסרתי", והשיב לו הרמ"א שם: אמת שכך שמעתי שאתה אסרת, אבל מה לך בכך, הלא לא הזכרתי שמך להדיא, אלא כתבתי "חכם אחד".... (וע' המשך הדברים ביש"ש שם, ובשו"ת הרמ"א סי' קלב אות י').

עכ"פ נמצינו למדים שמצודת הטעות פרוסה על כל בן אנוש, ואין מי שנמלט ממנה, וחלילה לפסול חכם זה או אחר מפני טעות או שגיאה שנמצאה בדבריו. וכל חכם הנושא ונותן באמונה בד"ת בדברי החכמים הקודמים לו לשם שמים, יבורך משמים וירבו כמותו בישראל.

אבל למרות הכל יש חכמים אשר עטים בשיטתיות על כל קושיא היוצאת מבית המדרש של חכמי ישיבת "כסא רחמים" במשנתו של מרן רבנו הגדול זצ"ל (כנראה חושבים שעושים לו בזה נח"ר בגן עדן), ומתאמצים לדחות דבריהם בכל מחיה בקבלנות ממש, ופעמים רבות גולשים מזה לדברי לעג זלזול וקנטור, שלא כדרכה של תורה (וכבר היה כן לעולמים, לפני כשבעים שנה כאשר החל אורו של מרן זצ"ל להפציע,

והורה בכמה הלכות כדעת מרן נגד מה שנהגו עד זמנו כהרב בן איש חי, חשדו בו עמי הארצות שהוא מבקש ח"ו לקנטר ולחלוק על פסקי הגרי"ח מבבל, ובעבור זה שטמוהו ומיררו את חייו כנודע. וכמה חבל שבדבר שנצטער בו אותו צדיק נכשל בו זרעו).

ולדוגמא אציין מה שכתב מרן ראש הישיבה הגאון האמיתי רבנו מאיר מאזוז שליט"א בירחון אור תורה (גליון אב תשע"א סימן קמח אות ט) ליישב מה שהקשו האחרונים (עיין קול סיני עמוד 247) למנהג האשכנזים שמברכים על נר שבת אחר ההדלקה, למה אמרו בפסחים (דף ז' ע"ב) כל המצוות מברך עליהם עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה, ולא אמרו ג"כ חוץ מהדלקת הנר בערב שבת דשכיח טפי ומעשים שבכל יום, משא"כ טבילת הגר דלא שכיחא. וכתב מרן ראש הישיבה נר"ו ליישב לפי מה שכתבו קצת אחרונים שברכת להדליק נר של שבת נתקנה בימי הגאונים נגד הקראים שנשארים בליל שבת בחשך, ולא היתה נוהגת בזמן התלמוד. והוסיף שכן מוכח בגמרא בשבת פרק במה מדליקין שלא שאלו מאי מברך והיכן צונו על נר שבת, עד שהגיעו לנר חנוכה (בדף כג.) שאינו מענין המסכת והפרק. ע"ש. ודבריו שמחים ומאירים, נאמנים ונחמדים לעד (ופשוט שלא בא לומר בזה מרן נר"ו שיש לברך על נרות שבת אחר ההדלקה, אלא כתב רק שיש ליישב קושיא זו על מנהג האשכנזים). ועם כל זה לא מצאו דבריו חן בעיני חכם אחד מפורסם בספרו על הלכות שבת (מהדורת תשע"א סי' רס"ג בקונטרס אחרון סי' ב' ענף ז' עמוד תריב), וכה כתב: וראיתי שהביאו סיעתא למנהג האשכנזים ע"פ מה שאמרו במדרש תנחומא (ר"פ נח)

שהדלקת הנר באה להוציא מלב הקראים שנסארים בליל שבת בחשך. והנה בגמרא שבת (כג.) שאלו על נר חנוכה מאי מברך, והיכן ציוונו, ואמאי לא שאלו כן על נר שבת דהא בפרק במה מדליקין איירינן דקאי בנר שבת, ומשמע שבזמן הגמרא לא בירכו על נר שבת שכל כולו לא נתקן אלא מפני הקראים. ולפי זה מה שאמרו בגמרא פסחים (ז:) כל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה, ולא אמרו חוץ מן הטבילה והדלקת הנר, הוא מפני שבימי חכמי התלמוד עדיין לא תיקנו ברכת נר שבת. ומשום הכי אפשר לברך אחר ההדלקה [ראה או"ת אב תשע"א]. ואמנם אין לזה הכרח, דמה שאמרו הטעם להוציא מלב הקראים, הוא לתוספת טעם בעלמא, כי בגמרא מבואר הטעם משום שלום ביתו וכו'. ולדעת רוב הראשונים שגם בהדלקת הנר צריך לברך, מסתמא נתקנה הברכה בימי התלמוד, כדרך כל הברכות כולן, ומה שהגמרא דברה על נר חנוכה משום דהסוגיא איירי בנר חנוכה, ואה"נ גם על נר שבת מברכים לדעת רוב הראשונים. ולפי זה אחר שהגמרא אמרה כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה, שפיר יש לדייק אמאי לא אמרו חוץ מן הטבילה והדלקת הנר, דמשמע דרק טבילת גר מברך אחר הטבילה. עכ"ל (כולל כל המוסגר).

והנה מלבד שלא הביא המחבר הזה דברי מרן ראש הישיבה נר"ו בשם אמרם (כדרכו בספריו האחרונים להשמיט שמו של מי שאינו חפץ ביקרו), הנה כל מבין עם תלמיד יראה שבמחכ"ת לא דייק בהבאת דבריו כלל, שהרי מרן נר"ו לא הביא סייעתא למנהג האשכנזים, אלא כתב רק "ליישוב

הקושיא" שהקשו עליהם (כמבואר בדבריו שהעתקנו לעיל), ורב ההפרש בין העניינים. ועוד, שמרן נר"ו לא הזכיר בדבריו כלל את המדרש תנחומא שה"הדלקה" באה להוציא מלב הקראים, אלא הסתמך על מה שכתבו כמה אחרונים שה"ברכה" נתקנה להוציא מלב הקראים (ובמקום אחר ציין מרן נר"ו בזה לתכלאל עץ חיים ח"א דף קיא סע"א, ולירחון "סיני" שנת התשל"ח עמוד ריז, ועוד). ועל זה לא תיכון כלל תשובת המחבר הזה דבתלמודא דידן נתבאר שעיקר טעם ההדלקה משום שלום בית, דכל זה פשוט ברור ומוסכם בלא חולק שההדלקה היא משום שלום בית ונתקנה עוד בזמן חז"ל, אבל מרן נר"ו דן כאן על טעם ה"ברכה", וע"ז חידש בשם האחרונים שטעם הברכה להוציא מלבם של הקראים ונתקנה רק בזמן הגאונים. ומה שהוסיף עוד החכם הנ"ל לדחות בשטחיות וכלאחר יד את הסייעתא שהביא מרן ראש הישיבה נר"ו מפרק במה מדליקין, וכתב כנגדו: "מה שהגמרא שם דברה בנר חנוכה, משום דהסוגיא שם איירי בנר חנוכה, ואה"נ גם על נר שבת מברכים", לא ידענא מאי קאמה, הרי עדיין שאלת מרן נר"ו במקומה עומדת למה לא שאלו כן בגמרא גם על ברכת נר שבת, שהוא עיקר הפרק שם, והתאפקו האמוראים ושתקו כמה דפים עד שהגיעו דרך גררא לנר חנוכה והתעוררו לשאול רק עליו, אלא ודאי מכאן סמך לסוברים שבזמן התלמוד לא בירכו על ההדלקה. והדברים ברורים ופשוטים. וה' יזכנו לעשות רצונו כרצונו, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולכוין לאמיתתה של תורה. אכ"ר.

ליל שמורים הוא לה'!

מר דוד כהן הי"ו

פרטים חדשים מתגלים אודות נס ההצלה של מרן רבי מצליח מאזוז ומשפחתו מהפצצה בליל הסדר בימי השואה ברצף מפליא של השגחה פרטית | בשיחה שקיימנו עם ר' דוד כהן הי"ו חבר כתתו של מרן ראש הישיבה שליט"א, הוא חושף פרטים חדשים על סיפור ההצלה שנהוג לספר במשפחתם על שולחן ליל הסדר, ומספר איך שמרה ההשגחה העליונה על מי שעתיד לייסד את ממלכת התורה, ואיך אביו ניצל פעמיים מהפצצה ברגע האחרון. וגם: למה הוא זכה לקבל מאשת האיש מצליח כף חלבה בכל יום?

הכל לכלל רצף אחד.

ר' דוד כהן הוא הבן הקטן של משפחת כהן ("בגלל זה קראו לי 'מאזוז' שהוא כמו 'אהובי'", הוא אומר לנו בחיך). הוא בן כיתתו של מרן הישיבה שליט"א בחברת התלמוד אצל הגאון רבי יצחק בוחניץ זצ"ל. מכיון שהיה גדול ממרן בכמה שנים, בכל בוקר היה בא ללוות אותו לבית הספר. כתגמול על כך, בכל בוקר היתה אמו של מרן מעניקה לו ממתק - כף חלבה...

במהלך הראיון הוא חוזר ששים שנה אחורה, ומספר כי למרות שמרן שליט"א היה הקטן שבכיתה, היחס אליו היה בכבוד גדול. בכל פעם שהיה פוצה את פיו ושואל שאלה, היו הרב והתלמידים משתתקים מקשיבים ומתייחסים ברצינות לכל מלה שנאמרת

אחד הסיפורים הפלאיים ביותר שפורסמו בסדרת הספרים "פטיש החזק" - תולדותיו של מרן האיש מצליח זצ"ל, הוא סיפור ההצלה של משפחתו של מרן הגאון רבי מצליח מאזוז זצ"ל מהפצצה בליל הסדר.

שנים לאחר שיצא הספר לאור, נחשפנו מפי 'אחד שהיה שם' לפרטים חדשים ההופכים את מימדי הנס לגדולים הרבה יותר ממה שסופר, והם כוללים רצף של השגחה פרטית מופלאה שהצילה ממות בטוח את רבי מצליח ומשפחתו.

לצורך כך, נפגשנו לשיחה מרתקת עם הבן הקטן של מר אברהם כהן מכפר בארדו, שאודותיו נסוב הסיפור. במשך השנים, אסף ר' דוד חומר מכל בני משפחתו שהיו בשעת מעשה, וכעת במסגרת הראיון הוא מחבר את

העגלה העקשנית

חג הפסח אינו פוסח גם בימים של מלחמה, ויש לחוגו כהלכתו ככל משפטיו וחוקתו. אך אורית החג המתקרב של אותה שנה, לא התאפיינה הפעם בניחוח נקיון ותחושת לבלוב. הפחד שיתק חושים.

ימים ספורים לפני הפסח, התקבל בבית משפחתו של רבי **רפאל מאזוז** זצ"ל (אביו של רבי מצליח) מברק בהול ממשפחת ידידו מר **אברהם כהן** המתגורר בכפר 'באָרד' (השוכן במרחק 8 ק"מ מעיר הבירה, ובו שכן ארמונו של מלך תוניסיה). "בואו אלינו!" נאמר במכתב "אנו דואגים וחוששים לחייכם. הגרמנים יפציצו תחילה את תונס הבירה, ואצלנו תהיו מוגנים בעזרת ה'".

רבי רפאל המחושב והזהיר, שקל את הדברים בפלס מחשבתו. החרדה לגורל המשפחה היקרה לו מכל, והמצב הרעוע, הניעו אותו להיענות להזמנת ידידו. מה גם, ששמועה גונבה לאזניו מיהודים שעבדו בהכנת מרגמות בעבודות הכפיה, שהגרמנים מתכננים להפציץ את הרובע היהודי דוקא בליל הסדר, כדי לפגום בשמחת החג, ולקרוא תיגר על ליל השימורים היהודי המשומר מן המזיקים.

ממחשבה למעשה, הזמין עגלת נוסעים גדולה רתומה לשני סוסים, והמריץ את בני המשפחה (שכללה את רעייתו, בתם הקטנה אורידה, וכמובן רבי מצליח ורעייתו ובנם בכורם צמח ברכה יהודה נ"ע - סך הכל שש

מפיו. כולם ידעו שאם הוא החליט להקשות קושיא, הרי שמדובר במשהו קשה לפי צוח. לפעמים הוא היה דן עם המלמד

ר' אברהם כהן

רבי יצחק בוחניץ במשך כמה דקות, ואף אחד לא היה מפריע. לא פעם לחומר הקושיא, היה הרב אומר לו "אני צריך לעיין כדי לתת לך תשובה".

"היתה לנו הפסקה של שעותיים" נזכר ר' דוד, "אנחנו היינו מנצלים זאת למשחקים, ואילו מרן שליט"א היה שרוי במשחק אחר לגמרי - רבי מצליח היה מאתגר אותו בפיצוח תוספות קשה או בפתרון חידה באמרי בינה של רבנו יוסף חיים".

איש שיחנו ר' דוד מספר כי במהלך חייו ניצול כמה וכמה פעמים ממות בטוח, ממטוס שעמד ליפול, מהכשת נחש, משוד קטלני, אך זה שוה כתבה בפני עצמה, הפעם הוא מספר לנו כיצד ניצול ברגע האחרון ממות בהיותו בן שנתיים ימים. סיפורו כרוך בסיפור נס ההצלה, אם כן איפוא נביא את הסיפור כולו כשבתוכו נשתול את ההוספות והפרטים החדשים שהוסיף לנו ר' דוד במהלך הראיון.

נפשות במספר) לארוז את החפצים הנחוצים לשהותם בכפר בארדו.

הדרוש, אם כי הפעם הביעו פניו פליאה...

לאחר תיקון העגלה בשנית, היו בטוחים כי מעתה ואילך הנסיעה תהיה חלקה. אך האופן שנעקר פעם נוספת, הוכיח אחרת. העגלון לא אבה לוותר על הנסיעה ומלמל: "מוזה, מוזר מאוד, העגלה כמעט חדשה! מעולם לא קרה לי דבר כזה! אל דאגה, מיד אתקן זאת!".

בשעה עשר בבוקר של יום י"ב בניסן, עלו בני משפחת מאוזזו על העגלה הגדולה, הצטופפו על המושבים ולבם הלם. הם העיפו מבט אחרון לעבר השכנים והמכרים בחרדה לשלומם, ותפלה חרישית ליותר אותם בדרכם.

אך אז, קם רבי רפאל, סגר את ספר התהילים ולהפתעת כולם אמר בנחישות: **"אנו שבים הביתה! ה' מסמן לנו לא להמשיך בדרך! אני מרגיש שאלו הם אותות משמים!"**. קולות חששות ופחדים נשמעו מבני הבית, אך חזקה על כולם דברי ראש המשפחה. העגלון תיקן את האופן, והעגלה סבה על צירה, ושבה כלעומת שבאה. עתה, בדרך חזרה, היתה הנסיעה חלקה ונעימה. אף תקלה לא התרחשה.

"הנה יוצאים אנו ממקום סכנה למקום מבטחים" הרגיעו כולם את עצמם שוב ושוב, שם בבארדו, הכפר הירוק והשלי, לא תשיג אותנו ידם של הצוררים".

משניתן האות, פתחו הסוסים בדהירה, והעיר תונס החלה מתרחקת אט-אט משדה הראיה.

כשהלב הומה ומפוחז, שבו בני המשפחה לתונס, והחלו במרוץ נגד השעון להתכונן לליל הסדר.

לאחר נסיעה של עשרים דקות, נעצרה לפתע העגלה בחריקת בלמים! העגלון קפץ ממקום מושבו, ניגש לבדוק מהי התקלה, ואז גילה כי האופן הצדדי נעקר ממקומו. במיומנות רבה תיקן את העגלה, כשברקע קולו של רבי רפאל הממלמל פרקי תהלים בקול ערב.

אתא ובא הלילה הקדוש. בני הבית הסבו לסעודת חג שמחה ומכובדת, ואת הפחד ניסו לדחוק לפינה אפלה, לבל יעיב על אורית החג המרוממת. הסעודה התארכה בסיפור נסיו ונפלאותיו של ה' יתברך ביציאת מצרים, ובפיות המסובים התרוננו המלים הנצחיות: "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם", כשהפעם הדברים נאמרו עם משמעות אקטואלית

לאחר עשרים דקות של עבודה, עלה הנהג למושב מיוזע אך מרוצה. העגלה החלה צוברת תאוצה, אלא שלאחר עשר דקות, שוב נקטעה הנסיעה בחריקה. והפעם, האום המרכזי ניתק ללא סיבה מיכנית ברורה. ושוב, בזריזות האופיינית לעגלון, קפץ ותיקן את

מתמיד, ונסכו במשתתפים בטחון בקב"ה. בני משפחת מאזוז היו עייפים מליל השימורים, חוסר השינה ניכר על פניהם היגעות, אך הלב היה מלא שירה והודיה לה' על כל רגע שחולף ללא הפצצות.

גם בוקר המחרת היה שקט יחסית. סעודת החג התנהלה ללא הפרעות מיוחדות, אך לפתע הופר השקט. דפיקה קולנית נשמעה פתאום על הדלת, מלווה בדיבורים רמים קולות ורעשים. רבי רפאל לא איבד את העשתונות, בתנועת יד הרגיע את כולם, וניגש בעצמו אל פתח הבית.

ברעד מה, הסיר בזהירות את הבריא, ופתח את הדלת כדי סדק צר. והנה, למול עיניו הנדהמות פרצו כרוח סערה אל הבית השקט בני משפחת כהן, הידידים מכפר בארדו!

בני משפחת כהן היגיעים הניחו את צרורותיהם על הארץ. "מה אתם עושים כאן?!" התמזגו קולות נדהמים משני הכיוונים, והתמיהה הצטיירה על פני הכל. רבי רפאל הִסָּה אותם, ונתן את רשות הדיבור למר אברהם הכהן, ראש המשפחה.

"לפני שאתחיל לספר את הקורות אותנו, השיבו נא על פליאתי הרבה: "מדוע לא הופעתם, אתם, אצלנו כמתוכנן? הלא סיכמנו שאתם תבואו ל'בִּאָרְדוֹ' לחוג אצלנו בדיצות את חג המצות?!"

"אכן כן", נענו בני משפחת מאזוז. "העמסנו

את החבילות על העגלה הנוסעת לבארדו, ונסענו, אך במהלך הנסיעה ארעה תקלה לאופני העגלה שלש פעמים! הדבר היה חריג בפרק זמן לא ארוך שכזה... אבא החליט כי זהו אות משמים, ושבנו הביתה מאוכזבים ומפוחדים..."

בני משפחת כהן הביטו זה בפני זה המומים, ומר אברהם הכהן עמד ואמר בקול נסער: "חכם עדיף מנביא! נבואה נזרקה ברבי רפאל! נס שלא באתם אלינו..."

כאן גברה הסקרנות על הפחד. "מה קרה? ספרו כבר!" דחקו הילדים הצעירים באורחים הפתאומיים.

"כעת נספר לכם את הקורות אותנו ותבינו הכל!" השיבו בני משפחת כהן. "בערב פסח המתנו לבואכם. כשהשעות נקפו ובוששתם מלבוא, הִבְנוּ שדבר מה קרה, והוא שמנע מכם לבוא אלינו, על אף הסכנה הגדולה המרחפת מעל ראשכם בתונס.

"בשעות אחר הצהרים של ערב פסח, הבית כבר היה כולו נקי ומצוחצח לכבוד החג, שולחן הסדר היה ערוך ומעוטר בכלי זכוכית יפים שאנו משתמשים בהם רק בליל הסדר, ניחוחות ערבים עלו מהמטבח והכל ערכו הכנות אחרונות בנחת... לפתע פתאום בשעה חמש ועשר דקות אחר הצהריים נשמעה אזעקה רמה, שהניסה אותנו כל עוד נפשנו בנו למקלט הקטן שמתחת לבית, אותו בנינו רק שבועיים לפני פסח.

"רק אבי המשפחה עוד נותר בבית, האזעקה תפסה אותו כשהוא באמצע להתרחץ לכבוד החג. אחד הילדים, יעקב שמו, ראה כי אביו בושש מלהיכנס למקלט, יצא מהמקלט באומרו נחרצות לפי תומו: "איני רוצה להישאר בעולם בלי אבא, או שנמות ביחד או שנחיה ביחד...". כשראה כך האב, מיהר לרדת עם הילד למקלט.

"כשכולם כבר היו במקלט, גילו בבהלה שדוד בן השנתיים חסר (זהו איש שיחנו - ר' דוד כהן). כחץ מקשת רצה הבת פורטונה שלפה אותו מהמטה, וחזרה מהר למקלט.

"במקלט הקטן היו בסך הכל עשר נפשות, כשברגע האחרון הצטרף גם כלב השמירה שהיה קשור בחצר בשרשראות פלדה, והצליח בדרך פלא להשתחרר. כולם נדחקו עד אפס מקום, והדלת הוגפה.

"ואז, באותו רגע שהוגף פתח המקלט, המם לפתע את האזור רעם התפוצצות מחריש אזניים, שהרעיד את כל אמות הספים. הפיצוץ היה כה מחריד, עד שמעוצמת המכה חשנו כי התקרה קורסת על ראשנו.

"איננו צריכים לתאר את פחד האימים שאפף אותנו בצל המות במקלט האפל. זעקנו "שמע ישראל", לחשנו את מלות הוידוי, ובקשנו הצלה בזכות רבי מאיר בעל הנס.

"רק כעבור שניות ארוכות של חרדה

הצלחנו להירגע ולהביט סביב. למקלט היו שני פתחים. פתח אחד נסתם כולו באבנים כבדות שנפלו, ורק מן הפתח השני נותרה דרך מילוט. היה זה נס בפני עצמו, שכן בתחילה, האדריכל הצרפתי שבנה את המקלט תכנן פתח אחד בלבד, ומשמים כיוונו אותנו לא לסמוך על מומחיותו ולהתעקש שיעשה שני פתחים, כדי שאם יסתם אחד מהם, והיה הפתח השני לפליטה. ואכן, הפתח הראשון נסתם לחלוטין, ואנו יצאנו אחד אחד בזהירות וחרדה מהפתח השני.

"על פתח המקלט מצאנו מונחת קופת רבי מאיר בעל הנס, כשהכסף שהיה בה מפוזר סביב. הבנו שזכותו של רבי מאיר בעל הנס עמדה לנו. [ר' דוד מספר לנו שלמרות שהיה אז כבן שנתיים ואת כל האירוע הוא שמע מבני משפחתו, תמונה אחת זכורה לו היטב - קופת רבי מאיר בעל הנס והכסף המפוזר].

"המראה שנגלה לעינינו בחוץ היה מזעזע ובלתי ניתן לעיכול. ההרס שלט בכל. אט אט התחלנו להבין כי הפצצה לא נחתה על בית סמוך אלא על הבית שלנו, והוא הפך לתל חרבות. מה נאמר ומה נדבר?! המראה היה מחריד! ביתנו הגדול והמפואר בן שתי הקומות התפוצץ כולו, והפך למפולת אבנים קטנות המעורבות באפר שחור ונורא.

"באורח פלאי ובהשגחה גמורה, החדר היחיד שנותר מכל הבית ללא פגע היה המטבח בו היו למשמרת המצות והתבשילים לליל הסדר.

"הבניינים בסביבה ספגו גם הם הפגזות, והיו מוציאים מבין ההריסות מתים ופצועים רבים. ראש המחוז היה עובר מבנין לבנין כדי לאמוד את נזקי ההפצצות. כשהגיע לביתנו שאל לקונית: "כמה מתים יש אצלכם?". הוא היה המום כששמע כי "מכל לבני ישראל לא מת אחד". "כמה פצועים?" שאל בכל זאת, ושוב נענה שאין נגע ואין פגע. הפטיר המושל ואמר "רק אצל היהודים קורים נסים כאלה...". ולא ידע הישמעאלי כי הלילה הזה ליל שימורים הוא לכל בני ישראל **לדורותם** (שמות יב, מב).

"נטלנו עמנו מעט אוכל ובגדים ויצאנו אל הדרך. לאן?! אל בני משפחת מאזוז יקירינו. כל הלילה הלכנו ועתה הגענו...".

הניצולים סיימו את סיפורם המצמרר ושתקו. האוירה היתה טעונה. מול העינים עמדה בבירור ההשגחה הפרטית שהגנה על כולם.

ואז, אסף מר אברהם כהן כוחות נפש, נשם עמוקות, ואמר את שחשבו כל בני משפחתו: "לו באתם אתם לביתנו, צר היה המקלט שלנו מהכיל את כולם. ואז, חלק היו נשארים למעלה ואין צורך להמשיך... ברוך פודה ומציל".

חג הגאולה הכללי הפך איפוא להיות חג גאולה פרטי לשני משפחות בישראל!

עדות חלקית מכלי ראשון מבעל המעשה,

נשתמרה בידינו במכתב ששלח באותם ימים הגאון רבי מצליח מאזוז הצעיר לרבו הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל. המכתב שבידינו נקטע, וה' יזכנו למצוא את המשכו, וכה כתב: "והרבה אנשים היו מעתיקים דירתם ממקום למקום, ויש שהצליחו דאגלאי מילתא שהמקום שהיו בו הוכה, וכשהעתיקו ניצולו, ויש להיפך רחמנא ליצלן. ואנחנו היינו מסופקים אם להעתיק או לא, ולבסוף הסכמנו להעתיק, ושכרנו עגלה אחת והנחנו בה מעט כלים ומלבושים וכיוצא, והתחלנו ללכת, אך לא הלכנו...".

בשולי הדברים, מספר ר' דוד הי"ו שלאחר שלושה חודשים ממשלת תונס החליטה להעניק לאביו דירה חלופית ברחוב למרן מס' 14 בתונס. כאשר בא לקבל המפתחות, באה אשה יהודיה בוכיה וטענה שהבית שלה, ועקב המלחמה נאלצה לנטוש את ביתה. כשראה כך אביו, לא הסכים בשום אופן לקחת את הבית, למרות שהובהר לו שבכך הוא מוותר על זכותו לקבל בית חלופי. איש המינהל אמר לו "תחתום שאתה מוותר על זכותך". האב חתם ועזב את הבית. לא עברו עשר דקות, ועל הבית נחתה פצצה שהפכה אותו לתל חרבות... וכך ניצל בפעם השנייה מהפצצה.

גם בעת שאנדרלמוסיה באה לעולם ומלאך המשחית מרים את חרבו ומנופפה לכל עבר בשחצנות, שומר הבורא יתברך על עבדיו עושי רצונו, ולעתים עגלה מדוממת, עץ ואבן, הופכת להיות שליחתו של מי שאמר והיה העולם.

יש שכר לפעולתו

בכ"ו בשבט התשמ"ו,
נפטר רב העיר בני ברק
הגאון רבי יעקב לנדא
זצ"ל, ובמהלך הלוויתו הכריז ראש
העיר דאז משה אירנשטיין: "על פי
צוואתו ובקשתו של הרב יעקב לנדא,
אנו מכריזים על הכתרתו של בנו הרב
משה יהודה לייב לנדא לכהן כרבה של
עירנו בני ברק".

אחרי חמש שנים מהמינוי, קמה
סערה בעיר, אחר שמנהיגי הציבור
הליטאי התנגדו למינויו כרב העיר בשל
השתייכותו לחסידות חב"ד. הם המליצו
שהגאון רבי שמואל וואזנר זצ"ל, רבה
של שכונת "זכרון מאיר" בעיר, ימלא
את התפקיד. הרב וואזנר עצמו שהה
בעת הלוויית הרב לנדא בלונדון, אך
עם שובו לישראל השתתף במעמד
ה"שלושים", ושם הכריז כי הוא מקבל

**במוצאי שבת
שמיני התשע"ט,
הלך לעולמו רב
העיר בני ברק**

**הגאון רבי משה יהודה לייב
לנדא זצ"ל | לפני שלוש שנים
ושלש שנים בעת שנתמנה
לרב העיר אחרי פטירת אביו,
קמו עוררין על מינויו, ומי
שיצא למאבק להגנתו - היה
מרן שליט"א | מה הביא את
מרן לצאת מגדרו, איך זה
קשור לפסח, ומהו הרמז
הנבואי שהגיע למרן בהיסח
הדעת |**

בניהו קציר

עליו את מרותו של הבן כממשיך דרכו של אביו ברבנות העיר.

בתוך כל הסערה רבתי, הגיעה תמיכה ברב לנדא מכיוון לא צפוי. יבדל לחיים טובים מרן ראש הישיבה שליט"א יצא להגנתו בכתב ובעל פה.

י' לנדא עם מרן הגר"ע יוסף בחנוכת הבית לשיבה

מרן שליט"א לצד הרב לנדא. נראים גם הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל והנדיב יוסף יצחק גוטניק

מה שהביא את מרן לצאת מגדרו ולתמוך בו, היה קודם כל הענין ההלכתי שיש להושיב בן על כסא אביו, בפרט שהרב לנדא היה יד ימינו של אביו במשך כעשרים שנה, ולאחר פטירתו כיהן כבר בפועל כחמש שנים עד הסערה הגדולה. כמו כן, בחוש הצדק שלו הבין מרן שהרדיפה נגד הרב לנדא נעשית מטעמים פוליטיים ולא ענייניים, אך עיקר הסיבה היתה הכרת הטוב על מקרה שקרה שבע שנים קודם לכן.

בשנת התשמ"ב, נודע למרן ראש הישיבה שליט"א שהאורז הנארז במפעל "ארזינא" בבני ברק, נארז יחד באותו חדר עם קמח וסולת בכל ימות השנה, ואין פוצה פה ומצפצף. כששאל על כך את מנהל בית חרושת ארזינא, התחמק הלה בטענה מגוחכת שהם לא כותבים על האריזה "כשר לפסח"... אלא שבפועל ספרדים רבים חסידים ושלמים

בס"ד בני ברק יום י"ט באדר ראשון התשמ"ט

לכל מאן דבעי

הריני מוצא את עצמי חייב לגלות דעתי ע"פ דתוה"ק שיש לתמוך בתנועות המתייצבות מאחורי כבוד מרא דאתרא הרה"ג ר' משה לנדא שליט"א ראב"ד בני ברק. וכפי שהורו גדולי הפוסקים שבדור ע"פ דברי אביהן של ישראל מן החתם סופר זצ"ל שיש להושיב בן הרב על מקומו וכל שכן שאין להוריד ח"ו מכהונתו. ואין לך חילול ה' וחילול כבוד התורה גדול מזה (ע' בשו"ת מכתב סופר חיו"ד סי' כ"ג ובגמ' ב"מ נ"ח סע"ב ומנחות ק"ט סע"ב ועוד). והמלך שהשלום שלו ישפות שלום בין כל חוגי התורה בעירנו כפי שהיתה עד כה עיר ואם בישראל תלמידי חכמים שמנעימים זה לזה בהלכה בלי פיצול ופילוג ח"ו. ה' עז לעמו יתן ויברך את עמו בשלום.

המצפה לגאולה שלמה נאמ"ן ס"ט.

ההמלצה על הרב לנדא

הנוכחי, הסביר מרן, הריוח הקטן שלא להכשיל את האשכנזים באיסור קטניות, יוצא חלילה שכרו בהפסדו שנכשלים הספרדים באיסור חמץ גמור!

מעניין לצטט פנינה מתוך המכתב: "מעכ"ת מזרעו או ממשפחתו של הגאון בעל נודע ביהודה זצ"ל, שאליו פנו חכמי דורו (בנוב"י תניינא, בענין גילוח בחול המועד) בלשון זו: "הלא יחזקאל הוא למופת הדור, ומחיצת הכרם שנפרצה

מרן שליט"א גואם בכנס תמיכה ברב לנדא

השתמשו באורז זה בפסח, מתוך מחשבה שהסיבה שלא כתבו "כשר לפסח", בגלל שמנהג האשכנזים שלא לאכול אורז בפסח.

מרן שליט"א נוכח לראות כי רבה המכשלה, וחש חובה להסיר מכשול מדרך עמו. הוא התריע על כך בפני שומעי לקחו, ובמקביל שיגר מכתב לרב העיר בזמנו רבי יעקב לנדא זצ"ל, שיש להתחשב ברבבות הספרדים הנוהגים לאכול אורז בפסח מדורי דורות עד אבותינו ורבותינו חכמי התלמוד ע"ה (כמבואר בפסחים דף קי"ד ע"ב). במכתבו הוא הציע שיעשו השגחה מיוחדת לפסח, וכדי שלא ייכשלו אחינו האשכנזים ח"ו לאכול אורז, יכתבו במפורש "אורז כשר לפסח לספרדים", או לפחות לצאת במודעה רבתי שאורז זה אסור גם לספרדים לפסח. במצב

עדיף. וגם הביא תשובת החתם סופר שכתב שאם הבן ממלא מקום אביו, הוא צריך להמשיך, והרי כאן הוא כבר התחיל חמש שנים.

בתוך דבריו, גילה מרן ששבוע לפני כן הגיע אליו בהיסח הדעת רמז נפלא המוכיח שהרב לנדא ראוי להיות רב העיר. בתפלה במוסף של שבת אומרים: "לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דבר ביד משה עבדו", "לא נפל דבר אחד" ראשי תיבות "לנדא", והמלים "מכל דברו" ראשי תיבות "מרא דאתרא", ומי אמר שהכוונה על הבן אולי על האבא? בהמשך כתוב "אשר דבר ביד משה עבדו".

וכך היה, שנבחר להיות רב העיר על אפם ועל חמתם של מתנגדיו, ושקטו הרוחות. גם השגחתו של הרב לנדא הפכה להיות הדומיננטית ביותר ברובן המכריע של חנויות המזון בבני ברק. ומרן תלה זאת כמה פעמים בזכות שהוא דאג לספרדים שלא יכשלו בפסח.

אומרים לו גדור". ובאותו סגנון כותב ודובר גם אני... ואהימנותיה דמר קא סמכינן בכל ענייני הכשרות בעירנו ומחוץ לה, ולמפורסמות א"ץ ראה".

את מכתבו סיים מרן שליט"א במשפט: "ולא נהיה אנו הספרדים חלילה בניה החורגים של עיר ואם בישראל בני ברק רבתי".

הרב לנדא היה באותם ימים באחרית ימיו זקן וחלש, ולא עשה דבר בנדון.

מרן שליט"א לא הניח לנושא ושוב כתב מכתב לבנו רבי משה לנדא זצ"ל, ולשבחו ייאמר שהוא תיקן הדבר. כבר באותה שנה נרשם על חבילות האורז "אין בהם חשש חימוץ" (ולא כתבו שהם כשרים לפסח, כי האשכנזים אינם אוכלים אורז). כהכרת הטוב, כשקמו עליו עוררין, סייע לו מרן כנגד המתנגדים.

חסידיו של הרב לנדא הזמינו את מרן שליט"א לישא מדברותיו בכנס תמיכה. כשהגיע תורו, עמד מרן ואמר: "רבתי, הרב הזה (הגר"מ לנדא) יש לו נסיון של 20 שנה, כי הוא היה יד ימינו של אביו, והוא יודע ומבין בכשרות, אבל החכמים האלה שרוצים להתחרות אתו, אולי הם בקיאים בהלכה, אבל בענייני מציאות אינם בקיאים, ועלולים לרמות אותם בקלות, כי יש אנשים שיודעים הלכה אבל לא מבינים במציאות, ולכן הוא

הגאון רבי רונן כהן שליט"א

מנהל חינוכי של ת"ת "לחם הבכורים" בירושלים
למד בישיבה בין השנים תשמ"ד-תשנ"ב

קצת רקע

אחי הגאון רבי יגאל כהן שליט"א (ראש כולל "עטרת חכמים" בחולון) הגדול ממני בארבע שנים, נכנס לישיבה בהמלצת הגאון רבי ישראל כהן שליט"א (עורך "אור תורה"). כשאבא ראה את אחי הגדול עולה ומתעלה, באופן טבעי הוא שלח אותי אחריו.

זכרונות ראשונים

בזמני לא היתה מגבלה של גילאים. נכנסתי לישיבה עוד לפני בר-מצוה. בשנה וחצי הראשונות למדנו אצל הרב צמח את יסודות העיון, וזו היתה הזריעה הראשונה של הלימוד, שבלתי אפשרי לדלג עליה.

דמות מרבני הישיבה שהשפיעה

זכיתי ללמוד שנתיים אצל הגאון רבי יונן חורי זצ"ל. לראות את הקדושה והחסידות שלו שבאו לידי ביטוי בכל תנועה, זה השפיע יותר מהרבה שיעורי מוסר. שיעוריו היו מרתקים, ועומק עיונו היה מבעית. כשהיינו יושבים אצלו בשיעור, למרות שלא היה נוהג להעיר לבחורים ולמרות שהיינו נערים בני 14 בסך הכל, לא היינו יוצאים לרגע מהשיעור כדי לא לאבד ממנו אף מלה.

חבר מימי הישיבה שהשפיע

טוב אה קרוב... מחוץ לסדרים, הייתי לומד בחברותא עם אחי הגאון רבי יגאל עמוד יומי בש"ס ודף בית יוסף. תוך שלש שנים סיימנו את כל סדר מועד, ובבית יוסף את כל חלק אורח חיים (הפלוס של החברותא אתו היה שהיינו ממשיכים את הלימוד הקבוע גם בבין הזמנים...).

מסירות נפש של רבני הישיבה

אי אפשר לתאר את המסירות של רבני הישיבה. אני זוכר את מורנו הרב צמח עסוק סביב התלמידים ימים ולילות - מהבוקר השכם שהיה מעיר אותנו לתפלה עד אחרי סדר ג'.

זכרונות ממעגל השנה בישיבה

חג השבועות היה חוויה רוחנית שאין לה תחליף: סדר התיקון כשכל פסוק פסוק נקרא ביחד ובמתניות, ולמחרת אחרי שינה קצרה קריאת משלי ואזהרות עם מרן רה"י שליט"א. מי יתנני כירחי קדם...

תמונה שלא תשכח

כשהיה הגאון רבי בוגי סעדון זצ"ל מבקר בארץ בחודשי הקיץ, היה מגיע לישיבה לשבוע-שבועיים. בתשעה באב היו מכבדים אותו לקרוא את הקינה של עשרת הרוגי מלוכה. מצמרר היה לראות אותו קורא את הקינה בדמעות שליש. התמונה הזו חקוקה בלבי עד היום.

הרב רונן (עם הסוודר הכחול) לומד בספריית אוהל משה

הרב רונן משוחח עם מורנו הרב צמח בהיכל הישיבה של אנשים וכולם קוראים לך דוד, ולא הבנתי, הרי קוראים לך רון...". הרב רונן משוחח עם מורנו הרב צמח בהיכל הישיבה לחוב קדושתו, לא היה אצלו חלום עם דברים בטלים...

רגע של חביבות

יום אחד עליתי מחדר האוכל לבית המדרש. ההיכל היה ריק והיו שם במקרה מרן רה"י שליט"א ומורנו הרב צמח. קרא לי רבי צמח ודיבר בשבח, והחזיק החזיק אחריו מרן שליט"א בדברי עידוד וברכה. המלים החמות שלהם, נתנו לי עידוד לפחות לכמה שנים קדימה.

רגע של התפעלות

כשלמדתי אצל הגאון רבי ינון חורי קרה לי סיפור מפליא. יום אחד ניגשתי אליו באמצע הסדר לשאול שאלה. והנה הוא שואל אותי במפתיע: "תגי, קוראים לך גם דוד?". השבתי בשלילה. אלא שרבי ינון התעקש באופן תמזוה וביקש שאשאל את ההורים... התקשרתי להורים, ולהפתעתי הרבה הם נזכרו **שאכן בברית נקראתי גם בשם דוד**, אלא שבמהלך השנים נשתכח השם, כל כך נשתכח עד שאפילו אני עצמי לא ידעתי על קיומו... שבתי לרבי ינון וביקשתי לדעת מהיכן ידע שיש לי שם 'דוד'? לתשובה שהשיב לי לא ציפיתי. "חלמתי בלילה" סיפר לי הרב "שאתה נמצא בסביבה של אנשים וכולם קוראים לך דוד, ולא הבנתי, הרי קוראים לך רון...". הרב רונן משוחח עם מורנו הרב צמח בהיכל הישיבה לחוב קדושתו, לא היה אצלו חלום עם דברים בטלים...

אשרי עין ראתה

זכיתי שמורנו הגאון רבי רחמים שליט"א ליווה אותי הרבה בהדרכה בכתבת תשובות בהלכה. תמיד התפעלתי מענוונותו ופשטותו. כשהייתי שואל אותו בהלכה, אף פעם לא ענה ישירות, אלא תמיד בסגנון שאלה כמו: ראית מה שכתב בזה בכך החיים?... פעם הכנתי באחת הכתות בקומה שלישית את פרשת בחוקות, וטעיתי בקריאת המלה "בהשמה (מהם)" (קראתי בקמץ רחב). רבי רחמים ישב במשרדו בקומה רביעית ואוזנו קלטה את הטעות (כנראה קראתי בקול...). טרח וירד לקומה שלישית, ביקש שאחזור על הפסוק לוודא שאכן טעיתי ושמיעתו לא הכזיבה, ואז העיר לי ברוך על טעותי.

רגע אישי עם מרן ראש הישיבה

כשהייתי כבן שש עשרה, זכיתי להתכתב בהלכה עם הגאון רבי יהושע מאמאן זצ"ל (ראה שו"ת "עמק יהושע" ח"ד סי' ט"ו). באחת ההזדמנויות, הרב מאמאן נפגש עם מרן שליט"א וסיפר לו שהוא מתכתב עם בחור מהישיבה בשם "רונן כהן". מרן קרא לי והתעניין בטיב הקשר עם הרב מאמאן, ועודד אותי להמשיך בלימוד וכתובה.

השפעת הישיבה ביום-יום

כל מה שנעשה בת"ת היום - הכל בהשראת הקניינים שינקנו בישיבה. למשל, הכנת הפרשה, בחינה בכל יום ששי על הפרשה בטעמיה, קריאת ההפטרות כל יום ששי ביחד, הכנת מגלת אסתר, ועוד ועוד. הבוגרים שלנו משמשים בעלי קוראים בחוצות ירושלים. פעם אחד מהבוגרים שלנו שלומד בישיבה מפורסמת בירושלים, התפלל בנץ ביום פורים יחד עם ראש הישיבה שלו. חיפשו מי שידע לקרוא את המגילה, ואז נעמד הבוגר וקרא בספונטניות את כל המגלה כהלכתה ללא הכנה.

מפעל חיים

ראש הישיבה חותם על מגלת היסוד

מסיבת סיום 'כתה' ח

אמירה שהותירה רושם

אמירתו האלמותית של מרן שליט"א: "תלכו עם האמת שלכם עד הסוף בלי לפחד!". הת"ת שלנו מוביל דרך ספרדית מקורית ושונה משאר הת"תים שבסביבה. לאור מה שחונכנו, איננו מתחשבים בפופולריות ואנחנו הולכים עם האמת. וב"ה סוף האמת לנצח, והיא מנצחת בגדול!

ספר שהשפיע עלי

ספר "אור לציון - זכרון הדסה" של הגאון רבי **בנציון אבא שאול** זצ"ל. בכתות ז'-ח' לומדים אותו אצלנו כסדר בשיעורי מוסר. חכם בנציון נוגע שם בנימים הדקים של המוסר ויורד לפרטי פרטים בהנהגות של בחור ישיבה.

משהו שאולי לא יודעים עלי

יש לי שם נוסף "מצליח" שניתן לי על פי חלום. הרב הגדול רבי מצליח זצ"ל נפטר בטבת תשל"א, ואני להבה"ח נולדתי בחשון תשל"ב. לפני שנולדתי הוא בארץ לאמי בחלום והזדהה בפניה שהוא רבי מצליח מאזוז, וביקש ממנה לקרוא לי על שמו (אולי בזכות זה הגעתי בסופו של דבר לישיבה שייסד). מאז אמי מקפידה לבוא בכל שנה להילולא השנתית.

מפעל חיים

ת"ת "לחם הבכורים" שהקמתי יחד עם גיסי רבי יאיר כהן שליט"א בחודש אלול תשנ"ח. הייתי אז אברך צעיר, והסיבה שהקמתי את הת"ת, היא שהילד הראשון שלי נהיה בן שלש, הסתכלתי ימינה ושמאלה ושאלתי את עצמי היכן אנחיל לו את כל הטוב שלמדתי בישיבה. ומאז הכל היסטוריה.

יורנו המורה

בכל שנה כשהיינו מכינים את תכנית הלימודים בת"ת לקראת השנה הבאה, הייתי מתקשר למרן שליט"א ומתייעץ אתו באריכות על כל צעד ושעל. ב"ה זכינו לקבל ממנו הדרכה מפורטת בכל ענייני החינוך. למשל, שאלנו מאיזה גיל ללמוד נביא. מרן השיב שנביא יש ללמוד עם טעמי המקרא, ולכן כדאי להתחיל בכתה ה' שאז הילדים כבר קלטו את טעמי המקרא של התורה, ויוכלו לעבור גם לטעמי הנביאים. כך גם על פי הדרכתו מתחילים ללמוד גמרא בכתה ד' במסכת ברכות, ולא באלו מציאות.

מוסיף והולך

בשנה הראשונה התחלנו את הת"ת עם 26 תלמידים. סיפרנו על כך למרן שליט"א, והוא הבטיח: "בשנה הבאה יהיו כפול - 52 תלמידים". למרבה הפלא, נרשמו תלמידים בדיוק במספר הזה. באנו וסיפרנו לו שברכתו התקיימה. הפטיר ובירך שבשנה הבאה נכפיל את המספר ויהיו לנו 104 תלמידים. ושוב, זה היה מספר התלמידים הרשומים. מאז, כבר הפסקנו לספור... כיום מונה הת"ת למעלה מ-400 תלמידים. כן ירבו.

תקוה

שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולהמשיך את דרכו של מרן האיש מצליח זצ"ל ובניו אחריו שליט"א. אמן.

מוה"ר הגאון רבי
צמח מאזוז שליט"א

סגנון הבחורים בישיבה

שאלה. לאיזה סוג של בחורים הישיבה מתאימה - חוזרים בתשובה או חרדים מלידה?

תשובה. התלמידים שלנו הם, בדרך כלל בחורים שהספיקו ללמוד גמרא בתלמודי תורה כשנתיים שלש, או בבתי ספר חרדים שמלמדים גמרא טוב, ולא משנה אם חרדים מלידה או חוזרים בתשובה. העיקר הוא שהבחורים יראי שמים ועם ראש חזק ורצון ללמוד.

קריאה בטעם עליון ולימוד הטעמים

שאלה. איך עושים טעם עליון (כגון בעשרת הדברות)?

תשובה. "טעם עליון" זה לא טעמים מיוחדים, אלא טעמים שונים מ"טעם תחתון". לדוגמא: אנכי ה'א. אשר הוצאתיך בטעם עליון: זה תלשא, ובטעם תחתון: דרגא תביר. מארץ מצרים, בטעם עליון: אזלא גריש, בטעם תחתון: מאריך טרחא. מבית עבדים בטעם עליון: שופר הולך רביע, ובטעם תחתון: סוף פסוק.

מוה"ר הגאון רבי
רחמים מאזוז שליט"א

שמירת מנהגי אבות אצל השבים בתשובה

שאלה. אני בחור תימני. מאז שאני בן 4 הורי היו גרושים (אבי כיום אינו דתי) ואני התחזקתי ברוך ה'. בשכונתי יש רב שהולך לפי הבן איש חי, שאלתי היא האם ללכת אחרי הרב שלי או שאני חייב ללכת כמנהג תימן, או שבכלל עלי ללכת לפי מרן הרב עובדיה זצ"ל?

תשובה. אביך כשהיה דתי איך נהג לפי הרמב"ם באלדי או שאמרי? אם אינך יכול לדעת, אתה יכול ללכת לפי מרן הרב עובדיה זצ"ל, וכדאי לך להחמיר בדברים שתימנים מחמירים בהם. אבל גם דברי רבינו הבן איש חי כדאי לדעת ולהחמיר היכא דאפשר.

סחר במכשיר אייפון

שאלה. האם מותר להסתחר באייפון? כי שמעתי מרב ברדיו שאסור

למוכרו אפילו לגוי?

תשובה. לישראל בודאי אסור שמחטיאו יותר מההורגו. ולגוי אסור מפני שיש חשש שיחזור למכור לישראל.

לקיחת אוכל מסעודת מצוה עבור בני הבית

שאלה. אדם עושה אירוע משמח כגון הכנסת ספר תורה, מילה, פדיון וכדומה, וכאשר מגיש כיבוד עשיר יש שלוקחים את כל המגש או הצלחת עם כל הכיבוד לביתם, בטענה שמכיון שזו סעודת מצוה הם רוצים לכבד עוד אחרים בכיבוד המצוה. האם טענה זו נכונה (נתקלתי בזה אישית בשמחותינו והרגשתי רע מאוד מתופעה זו - מגשי עוגות נלקחו בשלמותם וכן בקבוקי שתיה שלמים)?

תשובה. בדרך כלל לוקחים מעט לזכות בני הבית לטעום מסעודה של מצוה שלהם, ואפשר לומר שמוחל להם בעל הסעודה. אבל כיון שהתרגלו הוסיפו לקחת מגשים שלמים ובקבוקים שלמים, וכן לא יעשה. אם אפשר להודיע בתחילת הסעודה.

מוה"ר הגאון רבי דוד
עידאן שליט"א

על מי חלים הוצאות המס, על המעסיק או על העובד?

שאלה. אם סיכמתי עם משהו לעבוד אצלו בשכר מסוים ונתן לי מקדמה בסכום נכבד בלי תלוש, ואחר כך אמר לי שהחליט לתת לי חלק מהשכר בתלוש (ולא הזכיר נטו או ברוטו), האם אני צריך לחשב לפי הברוטו, או שעליו לישא בהוצאות המס, אחרי שיכול לשלם לי בלי תלוש?

תשובה. תשלומי המיסים נדרשים מהמעסיק ולא מהעובד, ממילא בשעה שקבע לתת לך משכורת בסכום מסוים, לבטח שהתכוין לנטו ולא לברוטו, כי מי פתי שמשלם לעובד כסף שלא מגיע לו ומגיע למדינה הרי באופן זה הוא משלשל אותו לכיסו ולא יתן אותו במתנה לעובד, ולכן ודאי שמה שסיכם לתת זה נטו ולא ברוטו, וכעת שהחליט להנפיק תלוש, תשלום המיסים צריך להיות על חשבוננו.

קניה בשטר קרוע

שאלה. יש לי שטר 20 שקל שקרוע במקצת מן הצד, נסיתי להשתמש בזה בחנויות והמוכרים סירבו לקבל את זה. השאלה שלי היא האם אפשר לשלם עם כזה שטר במכירות ספרים שיש ליד בתי הכנסת ששם מכניסים את התשלום בתוך קופה בצורה עצמאית, כאשר למיטב ידיעתי אפשר בבנק להחליף את השטר הזה בשטר אחר?

תשובה. כל מה שאתה לא רוצה שיעשו לך אל תעשה לחברך, למה להטריח חבר כדי למנוע מעצמך טרחה?!

תשלום לקורא בתורה שהכין את הקריאה אבל לא קרא בפועל

שאלה. אני קורא בתורה מדי שבת במנין נץ, כמה פעמים קרה שבאתי וראיתי שלא הצליחו לאסוף מנין, ובגלל זה אנשים התפזרו למקומות אחרים. האם הם צריכים לשלם לי את מלוא הסכום, בגלל שטרחתי בהכנה וקמתי במיוחד מוקדם (בלי זה אני לא נוהג להתפלל שם)?

תשובה. הכלל הוא שכל שבעה"ב והעובד מודעים לאונס, פטור בעה"ב, וזהו המקרה שלנו (עיין חו"מ סי' של"ד סעיף א'), ולכן תתנה איתם מראש שגם אם לא ימצא מנין ישלמו לך.

הרה"ג רבי מיכאל
סיגרין שליט"א

הדרך הראויה ביותר לפגישות לפני החתונה

שאלה. האם לא ראוי מצד ההלכה להחזיר המנהג שנהגו שהאב יפגש עם הבחור לפני שבתו תיפגש עמו ובכלל למעט בפגישות, כמו כן אשמח לדעת כיצד היה המנהג בג'רבא?

תשובה. היה ראוי מאוד. הדבר הזה חוסך המון פגישות רבות ולבטים, כי אם בפגישה הראשונה האב רואה אותו והסכים לשידוך, מסתמא שיסגרו בזריזות לטובה, משא"כ כשהאב לא ראה, והבת מהססת וכו', וכן ראוי שאמו תראה אותה מההתחלה.

בג'רבא ההורים היו מסכמים בניהם וקובעים זמן לחתונה ואין בני הזוג נפגשים כלל, אלא שהורי החתן מצביעים עליה באצבע בפני הבן שידע את מי לוקח וכן להיפך, ופעמים נפגשים עם כל המשפחה אבל לא פגישות יחידניות כמו בימינו.

שידוך עם בחור ישיבה שמשפחתו חלשה ברמה הרוחנית

שאלה. בחורה חרדית (19) עם רצון ושאיפה לבנות בית של תורה קיבלה הצעת שידוך עם בחור ישיבה בעל מדות טובות ויראת שמים אך משפחתו פתוחים יותר מבחינה רוחנית (בבית מחזיקים כלי מדיה ללא סינון, בעד צבא ושירות לאומי וכו'). האם לקבל את ההצעה וזה לא יהווה למכשול בעתיד?

תשובה. אם הבחור מבין שהוא שונה מבני ביתו ומצהיר שרוצה לבנות בית שונה מהם, לא גרע מבעלי תשובה שבנו בית לתפארת, שיהיה בהצלחה רבה.

סדר הלימוד הנכון והזמן הראוי להקדיש ללימוד העיון

שאלה. 1) נוכחתי לראות שהיו הרבה דרכי לימוד שונות בכל הדורות והרבה שינויים אפילו בין האשכנזים ובין הספרדים עצמם. ואני שואל את עצמי מהו סדר הלימוד הנכון?

2) אני יודע שהדרך הנכונה בלימוד הגמרא היא מה שנקרא היום "שיטת העיון הספרדית", ואני משתדל ללמוד בצורה הזאת ונהנה מכך. אך יש לי שאלה: מתי אסיים את הש"ס בקצב הזה?

תשובה. 1) סדר הלימוד הנכון הוא כדרך שלמדו רבותינו. אם הנך יכול לשער כיצד למדו הראשונים או דורות שאחר כך מהרש"א ומהרש"ל ומהר"ם, זו הדרך ישכון אור.

2) כשאדם מרגיל עצמו בשיטת העיון והוא כשרוני, הוא עשוי לסיים את הש"ס. אבל דע - בכל שיטות העיון המצויות היום אין אחת שאומרת שאפשר לסיים את הש"ס. ועוד דע שכתב הר"ן שאין בדורו אפילו אחד שסיים את הש"ס.

הרה"ג רבי אליהו
מאדאר שליט"א

דעת פרשני התורה על תאוריית האבולוציה

שאלה. הרב מתנגד בנחרצות לתאוריית האבולוציה (שהאדם יצא מהקוף). מאידך, אפשר לראות מפרשים רבים שתומכים לכאורה בתאוריה הזו, ואביא כמה מהם: ספר העקרים (מאמר שלישי פרק א'): "עניין הצורות הנמצאות בחומרים... נמצא אותם כולם הולכות מהלך השלמות קצתם לקצתם.

רצוני לומר שהצורה המתאחרת יותר נכבדת מן הקודמת לה... ונמצא הקוף שהוא כמו אמצעי בין מיני הבעלי חיים ומין האדם". ספורנו (בראשית פרק ב' פסוק ז'): "...היה עכ"ז חיה בלבד בלתי מדברת עד שנברא בצלם ודמות רמב"ן (בראשית פרק ב' פסוק ז'), ספר גבורות ה' (פרק מ"ד): "וכמו שתמצא בע"ח והם כמו אמצעי בין האדם ובין שאר בע"ח, כמו הקוף שהוא אמצעי בין הבע"ח ובין האדם... ועוד.

תשובה. אחי היקר! אין מי שמאמין, ותעלה במחשבתו מחשבת פיסול זו ח"ו. שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב, והדברים מפורשים בתורה הקדושה, אש שחורה ע"ג אש לבנה: "ויברא אלוקים את האדם" ויצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה". האם יש דברים מפורשים יותר מאלו, שה' ב"ה הבורא לכל הנבראים הוא עצמו כביכול ברא את האדם מתחלת יצירתו, ואסור להרהר אחר זה כלל ועיקר. וכל אותם המחזיקים בשיטה ההיא הפסולה, אין חלקם עמנו, והם מדברים מהרהורי לבם, ומשיטות שלהם שאין להם ע"מ שיסמוכו, וכל עצמם לפטור את עצמם, לעשות את האדם חופשי ח"ו, לומר שיעשה מה שלבו חפץ, ולא נברא לצורך ולמטרה יקרה, רק סתם נעשה ע"י טבע וכו', כדרכם הפסולה. ולא אלה תלך יעקב, ושורש האמונה התמימה והברורה, שאדם הוא יציר

כפיו יתברך כמפורש בתורה. והתלמוד והמדרשים והמפרשים כולם פה אחד עידון יגידון, ולא היה אדם שפקפק בזה ח"ו. רק בדורות האחרונים שהכפירה גוברת בעוה"ר התחילו להמציא דמיונות ככל העולה על רוחם, עפ"ל.

ומה שהבאת מהספרים הקדושים, לא הבנת דבריהם, שאין שום אחד שכתב שהאדם נברא מהקוף, שהקוף נשתכלל ונעשה אדם ח"ו. רק כוונתם פשוטה, שה' יתברך ברא דבר אמצעי בין הדומם לצומח, ובין הצומח לחי, ובין החי למדבר. וכמו שלא יעלה בדעתך שמהאלמוג נעשו כל הצמחים, ולא מהספוג נעשו כל בעלי החיים, שהוא דבר לא נכון. אותו דבר לגבי הקוף, שה' ברא אותו אמצעי בין בע"ח לאדם.

ודברי ספר העיקרים, פירושם שההוי"ה כלומר המציאות והבריאה בכללותה (האור וכ"ו) תעלה מדרגה אחר מדרגה, דהיינו אחר שה' ב"ה ברא דומם וקיבלתו, ברא צומח וקיבלתו, ואחר כך ברא חי וקיבלתו ואח"כ ברא אדם ונעצרה כי הוא התכלית. ובין כל אחד נברא דבר אמצעי ביניהם. אבל לא אמר ולא יאמר חלילה, שהאדם נתהווה מאליו מהקוף, אלו דברים שאסור לאומרם ולשומעם, ואל תתפתה לכזבים ולהבלים כאלו ודומים להם. וזכור! הולך בתום ילך בטח, והאמונה היא שורש כל התורה כולה. חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות.

מריחת לק ג'ל לציפורניים

שאלה. האם לפי ההלכה ישנה בעיית צניעות במריחת לק ג'ל לציפורניים לאשה חרדית?

תשובה. צניעות פירושה כיסויי ושלא להתבלט. ולכן גם בנדון השאלה, אם הצבע שצובעת הציפורניים הוא שקוף וכיצ"ב שאינו בולט אפשר להקל, אבל אם הוא צבע בולט כמו אדום וורוד וכיוצא יש בזה חוסר צניעות, וכ"ש אם הציפורניים ארוכות ומושכים עין הרואה.

וכ"ז מצד הצניעות, אבל צריך לידע כי לגדל ציפורניים הוא דבר שאינו נכון, ובפרט ע"פ הקבלה, כי נאחזים בהם החיצונים ויכולים להביא את האדם לידי דברים לא טובים (ועיין בספר הקדוש בא"ח ש"א פרשת דברים). וכל גידול הציפורניים וצביעתם באו מאנשי האופנה והמודות המתחדשים לבקרים ונכנסים לבתי החרדים ושומר נפשו ירחק מהם, והיראים והחרדים האמתיים מתרחקים מזה ומכיוצ"ב.

משמעות השם פראג'י

שאלה. אני תוניסאי ורוצה לתת את השם פרדז'י לבן שלי (על שם אבי שיחיה) בתור שם שני, רצוני לברר מהי המשמעות של שם זה?

תשובה. פראג'י כצ"ל ומשמעותו "רפאל", כי פראג', פירושו רפואה וישועה ופראג'י היינו רפואה שלי, כ"כ מרן ראש הישיבה שליט"א בקובץ ויען שמואל התשע"ב (חלק ט"ו עמוד קצ"א) וכן נהוג בכמה משפחות תונסאיות שקראו על שם סבם או אביהם שם "רפאל", ושיהיה בשעטו"מ.

הרה"ג רבי יעקב הכהן שליט"א

הפרשת מעשר כספים קודם שבא הכסף לידי

שאלה. אדם שלימד תלמיד ואביו של התלמיד עדיין לא שילם לו, או במקרה שהאבא אמר לו שהכסף מוכן אצלו והוא רק צריך ללכת לקחת, האם מועיל לעשר את הכסף למרות שעדיין הכסף לא נמצא בידו?

תשובה. אפשר, שזה כמו שמלוה לקופה של צדקה וחוזר ופורע מהצדקה, כך גם כאן, הוא נותן על חשבון המעשר ואח"כ לוקח בעצמו מה שהלוה למעשר.

אכילה מעוגיות פפושדו לפני ואחרי הפסח

שאלה. עוגיות יין בהכשר רבנות בלבד, האם מותר לאוכלם לפני ואחרי הפסח?

תשובה. ההכשר של הרב אברהם יוסף שליט"א על עוגיות של פסח הוא מהודר, אלא שבפסח אנו נמנעים לאכול אותם מחמת עיקולי ופשוירי שיש בזה. אבל לפני ואחרי פסח אפשר לאכול [ואין לחשוש משום חמץ שעבר עליו הפסח, כיון שכל האיסור הוא משום קנס וכיון שכאן נעשה על פי הוראת חכם אין לאסור גם למי שמחמיר בפסח].

הרה"ג רבי מצליח חי מאזוז שליט"א

השארת חמץ מכור לנכרי במקרה

שאלה. האם אפשר למכור החמץ, וחלק מהחמץ הצריך קירור או הקפאה נשאר בקירור מכוסה היטב, וגם נרשום פתק שזה דבר חמץ, למען לא יגיעו לידי טעות?

תשובה. אסור. מרן כתב שיוציא מחוץ לבית. וביארו האחרונים שאין להקל במחיצה בגובה עשרה טפחים כמו בחמץ של גוי הנמצא בבית ישראל, כיון שעתידי לחזור לקנותו מן הגוי יש חשש יותר שיבא לאכלו (משנ"ב), ועוד דמיחזי כחוכא ואטלולא (כלומר נראה הדבר כצחוק). כף החיים. ולכן כתבו הפוסקים שאם אין יכול להוציא את החמץ מחוץ לבית ינעל את החמץ בארון וימכור גם את מקומו לגוי.

אכילת מצות רכות בפסח

שאלה. האם מותר לאשכנזים לאכול מצות רכות בפסח? בדורות האחרונים הם לא נהגו בכך משום מה, ולא מצאתי התייחסות של הפוסקים לעניין.

תשובה. אין בזה מחלוקת פוסקים ולא מחלוקת מנהגים. מה שכשר - כשר לכולם, ומה אסור - אסור לכולם, למעשה מרן ראש הישיבה שליט"א לא

ממליץ לאכול אותם כי לא כולם יודעים לאפות אותם היטב ולפעמים אחר האפייה נראה כאילו חוטי בצק נמשכים מהם.

מנהגי אבלות מל"ד לעומר עד שבועות

שאלה. במקומות שנהגו שלא להסתפר ולהתגלח עד שבועות, האם גם שאר דיני האבלות קיימים עד שבועות (כמו שמיעת שירים)?

תשובה. אין נוהגים בעניני אבלות אלא עד ל"ד לעומר בבוקר. ענין התספורת והגילוח שנוהגים עד ערב שבועות הוא מטעם אחר כמבואר בשער הכוונות.

הרה"ג רבי אהרן
מאזוז שליט"א

שותפות זכיינות באפליקציה שעובדת בשבת

שאלה. ישנה חברה ישראלית שפיתחה אפליקציה של חיפוש בעלי עסקים, כלומר אספו עשרות אלפי בעלי עסקים, כדי שמי שמחפש משהו ימצא בקלות. בעלי העסקים משלמים כל חודש על השירות הזה. החברה עוד לא יצאה לעולם ויש אפשרות לקנות 'מניות' ו'זכיינות', זכיינות זה אומר שאני מקבל רשימה של בעלי עסקים לצרף אותם לעניין, ובעתיד כשהם ישלמו אקבל 50% ממה שהם משלמים. כמו כל אפליקציה, גם בזאת אפשר להשתמש בשבת קודש. השאלה אם מותר לי להצטרף לעסק הזה, לקנות זכיינות ומניות. בעלי העסקים משלמים לחברה ולי על כך שאנשים יכולים לחפש ולמצוא את העסק שלהם. האנשים הפרטיים יכולים להשתמש באפליקציה מתי שהם רוצים, וגם מן הסתם יש עסקים שעובדים בשבת.

תשובה. אין בזה איסור לא מצד מסייע ביד עוברי עבירה, שהרי האתר פתוח כל השבוע והעוברים מעצמם באים להשתמש בשבת. ואין בזה שכר שבת, שהרי התשלום בא מבעל העסק שלא ע"פ השימוש אלא על האפשרות להשתמש כל השבוע.

שימוש במקרר ללא התקן שבת

שאלה. קניתי מקרר דיגיטלי של חברת בוש, אין לו התקן שבת, בחברה אמרו לי שאפשר לשים מגנטים לנטרל את התאורה אבל זה לא פוטר לגמרי את הבעיה כיון שיש חיישנים שמופעלים כל הזמן, האם חובה להתקין התקן שבת?

תשובה. אם אין התקן שבת כלל, אי אפשר להשתמש במקרר, כיון שמלבד בעיית התאורה יש בעיה מצד גופי החימום שבמקפיא ועוד פעולות חשמליות ע"י פתיחה וסגירה של המקרר.

הרה"ג רבי רזיאל
הכהן שליט"א

קניית כסא בבית כנסת מכספי מעשר

שאלה. האם אפשר לקנות כסאות בבית הכנסת בכספי מעשר כאשר אפשרי מבחינתי שלא יהיה שמי רשום עליהם?

תשובה. אפשר לקנות. ואפילו אם יהיה שמך רשום על הכסאות נראה שיש להקל בזה, ובלבד שתקבל על עצמך שלא להקים מי שישב עליהם בלי רשותך (גם כשאין עבורך עוד מקום פנוי בבית הכנסת).

הנחת עלונים במקום שיש חשש שיזרקו לפח

שאלה. אני עובד במלון בשבת ורוצה לזכות את האורחים בעלונים. הבעיה שאני מפחד שהם ימצאו את דרכם לפח האשפה מכיון שהמנקים גויים (ובדרך כלל אדם מסיים לקרוא ומשאיר את העלון), השאלה מה גובר על מה - זיכוי הרבים או החשש שיזרקו את העלונים לפח ללא גניזה?

תשובה. לענ"ד גם אם רובם יזרקו ומיעוטם ייקראו - עדיף שתחלק ותזכה את הרבים, (ע' הלכה ברורה ח"ז סי' קנ"ד בברור הלכה סק"י). ומכל מקום ככל שהדבר ניתן (בשילוט, בע"פ, וכו') ראוי להזהיר את הקוראים לשמור על קדושת העלונים.

ברכה אחרונה על מיץ רימונים

שאלה. האם מיץ רימונים הוא בכלל מחלוקת הרא"ש והרשב"א בברכתו, כיון שנראה שרוב הרימונים עומדים לסחיטה, וא"כ לכאורה אין תקנה בברכה אחרונה כיון דלהרשב"א ברכתו מעין שלוש ולפשוט דברי הב"י (בסי' ר"ב וכ"ד המ"א והמ"ב) בורא נפשות אינו פוטר מעין שלוש?

תשובה. צריך לברר את המציאות בזה. ואם אכן רוב הרימונים עומדים לסחיטה יש בעיה בברכה אחרונה על המיץ שלהם. אבל כל זמן שלא נתבררה המציאות, נלע"ד דשפיר דמי לברך "נפשות" אחר שתית המיץ, דפשו להו ספיקות, שמא אין רובן לסחיטה וברכת נפשות לכו"ע, ושמא כהרמב"ם וסייעתו שגם ברובו לסחיטה ברכתו נפשות, ושמא כהסוברים שברכת נפשות פוטרת גם ברכת מעין שלוש. ואין להוציא המוצר מחזקתו אלא אחר בירור מוחלט.

הרה"ג רבי אדיר כהן
שליט"א

העסקת עובדת זרה שאוכלת חמץ בפסח

שאלה. מה הדין בהעסקת עובדת זרה בפסח שאוכלת חמץ, האם להשכיר לה את החדר או שיש פתרון אחר?

תשובה. לא יעזור להשכיר כיון שעד שמגיעה לחדר שלה, היא עוברת עם שקיות החמץ שלה דרך בית היהודי. ויש לומר לה שבשבוע זה לא תאכל חמץ בבית רק בחוץ, או שתכניס כל החמץ לחדרה לפני פסח ולא תצא עמו כלל לתוך הבית. ואז יש להשכיר לה את החדר שלה לשבוע, בשטר שכירות פשוט.

מוצרים ללא גלוטן בפסח

שאלה. בתי שתחיה הינה חולת צליאק, מחלה זו אוסרת באופן מוחלט על אכילת גלוטן (הנמצא בחמשת מיני דגן). כך שבכל השנה אינה אוכלת "חמץ". לחולים אלו מותר לאכול אך ורק מוצרים שעברו בדיקות קפדניות לאי הימצאות גלוטן ברכיבי המוצר או בסביבת יצורו. כל הימצאות גלוטן העולה על 50,000/1 חלקיקים נאסרת לחולי צליאק (הרבה יותר מביטול 60/1). ושאלתי לגבי מוצרים שעברו את הבדיקות הנ"ל ונמצאו מותרים לחולי צליאק, אך אין עליהם כשרות לפסח, האם מותרת אכילתם בפסח, בין לחולים ובין לשאר האנשים?

תשובה. יש לדעת שמוצרים ללא גלוטן, לא שאינם מכילים חיטה, אלה שהוציאו את הגלוטן מהחיטה. ואף אם תמצי לומר דבכהאי גוונא אין זה חמץ, מכל מקום יתכן וכבר לתת את החיטים קודם שהוציאו מהם את הגלוטן, והחמיצו.

הרה"ג רבי יהונתן
מאזוז שליט"א

מותר להתפלל שעד שיגיע הביתה לא ירד גשם?

שאלה. אדם ההולך בדרך בתוך העיר ומצטער מאוד מהגשמים היורדים עליו, האם מותר לו להתפלל שעד שיגיע הביתה לא ירד גשם, או להתפלל בעקיפין שהוא לא יתרטב?

תשובה. לא שמענו שיש איסור להתפלל על כך, ואדרבא ממה שתקנו חז"ל לכהן גדול שיתפלל שלא תכנס תפילת עוברי דרכים, ולא הוסיפו בשום מקום שלא יתפללו כן עוברי דרכים, משמע מזה שאין בכך איסור. וראיתי בס' אחד שהאדמו"ר מקוצק זיע"א התפלל בדרך שלא ירדו גשמים. רק מסתבר שלא תשמע תפלתו, שהרי כל ש"ץ ביוה"כ מתפלל על כך בסדר העבודה שבחזרת מוסף, אלא אם כן גדול הוא כרבי חנינא בן דוסא. גם נראה לי שראוי לו לכל אחד לשמוח בגשמים כי זה תועלת לכל ישראל, ועדיף שיקח מראש מטריה ומעיל ויתפלל במקום זה שירדו עוד גשמי ברכה בכל ימות החורף בכל א"י, וכידוע שזמן ירידת גשמים היא עת רצון, כמבואר במס' תענית דף ז' ע"ב.

זמן שריפת חמץ בליל י"ד אחר הבדיקה או למחרת בבוקר

הרב יצחק מאזוז

המקורות בדברי הראשונים

כבר נודע בשערים כי נהגו בג'רבא לשרוף את החמץ בליל ארבעה עשר בניסן, תיכף אחר בדיקת החמץ. ומצינו שמנהג זה מקורו טהור מרבותינו הראשונים, שכתבו ונהגו בעצמם לשרוף את החמץ בליל ארבעה עשר בניסן אחר בדיקת חמץ. ראשון לציון המרדכי במסכת פסחים (ס"ס תקמא) על הגמרא (י:) ומה שמשיר יניחנו בצינעא כ' בזה"ל: כתב רבינו יעב"ץ מכאן הייתי אומר הבדוק ליל י"ד תיכף לבדיקתו שורפו ולא מניחו עד למחר בשעת ביעורו, ומדקתני מה שמשיר דמשמע מאכילה, ולא קתני מה שמצא בבדיקתו ומה שמשיר. ועוד כיון דטעמא שלא תבוא חולדה ותטול בפניו א"כ להצניעו אסור דהצניע עד למחר לא מצינו בתלמוד. עכ"ל. וכן מצינו בספר הרוקח (סי' רסו ד"ה בפ' א' דפסחים) שכתב מה שמשיר

לאכילתו יניחנו בצינעא, אבל מה שבדק, או שרפו או מאכיל לבהמתו. ולמחר לאחר שיאכל ישרוף מה שיהיה לו. עכ"ל. ומבואר בהדיא שבליילה אחר הבדיקה שורף הכל ומשיר כדי אכילתו למחר, ולמחר שורף רק מה ששייר. וכן ראיתי למהר"א מגרמיזא בספר מעשה רוקח (מהדורת תער"ב, הלכות בדיקת חמץ סימן יח) שכ' מה שבדק בליל י"ד אם רוצה לשרוף ישרוף, ומה שמשיר לאכילתו יניחנו בצינעא פן יבוא עכבר ויקח ממנו ויצטרך לבדוק בכל הבית כדאיתא בפ"ק דפסחים. וכן עבד אבא מורי הריב"ק ששרף חמצו בליל י"ד באש שבכירה. אבל ערב פסח לא ישרוף אבל ערב פסח לא ישרוף בכירה שאיסור הנאה הוא. וזקיני הר"ר יהודה היה שורף ליל י"ד, ואביו רבינו קלונימוס ואבי אבא רבינו יהודה היו שורפים לאלתר (וכבר העירו שם במוסגר שלא ברור החילוק בין מי

החמץ בלילה אחר בדיקת חמץ. (ומקור הדברים מהגאון ר' אליהו בנימין מאדאר שליט"א). אולם שמעתי מכמה ידידים לדחות שי"ל דביעור היינו אחר שהוציא כל החמץ מהחורים והסדקים בביתו, מלשון הכתוב בערתי הקודש מן הבית. וכן מצאתי כעת כע"ז בראבי"ה (סי' תלא) שכ' שאומר בביטול דלא ביערתיה, פירוש ביערתיה על ביעור חמץ מלשון בערתי הקדש מן הבית, שהוא לשון פינוי. עכ"ל. וע"ע בכל בו (סי' מח) שכ' שלכן תיקנו לשון ביעור שהוא כולל הכל בדיקה ביעור ביטול, כמו ביערתי הקדש מן הבית. ע"ש. וה"ז כמבואר.

אם יש מניעה בהלכה לשרוף בלילה

אמנם בדברי מהרי"ל הנ"ל עצמו מבואר דס"ל שלא לשרוף בלילה. וכן מור"ם בדרכי משה (סי' תלד סק"א) כתב דלפמ"ש הטור א"כ אף מה שגיררה חולדה נתבטל וא"צ ביטול אחה, ובהגה"מ (פ"ג דחמץ ומצה אות א) כתב דמשום חששא זו נהג רבינו יהודה לשרוף החמץ מיד בלילה אחר הבדיקה. וכ"כ הכל בו (סי' מח) דאם רוצה לשורפו מיד הרשות בידו. ובמהרי"ל הלכות בדיקת חמץ כ' שלא לשרוף החמץ מיד בלילה משום דצריך לבטל החמץ שנית למחר בשעת שריפה. עכ"ל. ולי נראה כדברי מהרי"ל ולא מטעמיה אלא משום דלמדים שריפת חמץ מנותר (פסחים כח). ונותר אינו נשרף אלא ביום כדאיתא פ"ק דפסחים (ג). ע"כ.

אך מאידך גיסא הרמב"ם (פ"ג מהלכות חמץ ומצה ה"א) כתב שאם רצה לבערו בליל ארבעה עשר מבערו. וכ"כ בכל בו (סי' מח) שאם בערו לאלתר הרשות בידו, שמא

ששרף לאלתר למי ששרף בליל י"ד. ע"ש). ועי' בס' מעשה רוקח במהדו"ח ירושלים תש"ע (בסימן תפג - תפו) שכ' בזה"ל: ליל י"ד שחל להיות בשבת מבערין הכל מלפני השבת בודק חמץ ליל י"ג בשעה שבני אדם מצויין בבתייהם וכו'. רבינו שמואל הכהן ואחיו ר' מאיר הכהן ואביהם ר' יהודה הכהן היו מבערים ליל י"ג ושורפים לאלתר. ומה שנשאר בסעודת שבת משליכים לכלבים. וכן עשה הר"ר יהודה קלונימוס. ולאחר אכילתו יתן הכל לכלבים ולעורבים, וכן עמא דבה. ע"כ. וכן הוא בסידור רבינו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא (סימן קיט אות ב, עמ' רעז) שכ' על יום י"ד שחל בשבת, רבינו שמואל כהן ואחיו ר' מאיר כהן ואביהם ר' יהודה כהן נ"ע כך היו עושין, מבערין חמץ בלילי י"ג, והיו שורפין לאלתר ומשיירין לסעודת שבת. עכ"ל. ובמנהגי מהרי"ל (הלכות ערב פסח ס"ח) כ' אמר מהר"ש שיש לשרוף החמץ בערב פסח טרם שאופים המצות, ואע"ג דאיתא במדרש וכן בהגהות מימוניות שה"ר שמריה אמר לשורפו בלילה אחר הבדיקה מיד ומייתר ראייה מדקאמר (פסחים י:) ומה שמשייר יניחם בצניעא ולא קאמר מה שבדק, אגן לא נהגינן הכי. ואם עשה בדיעבד כה"ר שמריה לא הפסיד. עכ"ל. וע"ע לו לעיל במנהגי מהרי"ל הלכות בדיקת חמץ (סימן ח). ועכ"פ חזינן שמהר"ש גופיה היה שורף בלילה.

עוד ראייה הזכיר מרן ראש הישיבה שליט"א מפירוש רבנו חננאל בפסחים (דף ו' סע"ב) אמר רב יהודה הבדוק "אחר שיבער הכל" צריך שיבטל בלבו מה שאינו ידוע לו עכשיו. עכ"ל. והיינו בביטול החמץ בלילה אחר הבדיקה. ומבואר יוצא שהיו שורפים

ימצאנו חסר למחר והייה צריך לבדוק פעם אחרת שהרי בודאי גררה חולדה או עכבר ממנו וצריך ביטול. ע"כ. וכן מכל הראשונים הנ"ל מוכח שאין קפידא. ואף מור"ם גופיה בהגהתו בשלחן ערוך (סי' תמה ס"א) כתב: טוב לשרוף החמץ ביום דומיא דנותר שהיה נשרף ביום, אך אם רוצה לשורפו מיד אחר הבדיקה כדי שלא יגררנו חולדה הרשות בידו. וכן בקדש חזיתיה לרבנו הב"ח (סי' תלד סק"א) שהביא ד' המרדכי הנ"ל ושכה"ג כתב בהגהות מיימוניות ששורפין החמץ בלילה, וכתב שמ"ש מהרי"ל (הלכות בדיקת חמץ עמ' מ) טעם לשרוף ביום משום שצריך לבטלו שנית ביום בשעת הביעור ואם לא ישרפנו ביום י"ד ע"י מה יזכור שיבטל, אין זה כלום דהא למחר לאחר שיאכל ישרוף מה שנשאר מאכילתו ויבטל אז קודם שיגיע זמן איסורו. וכ"כ להדיא ברוקח (ס"ס רסו). ע"ש. ונראה ודאי דאם רוצה לבער החמץ שמצא תיכף לבדיקתו הרשות בידו. אלא שאין לשנות מן המנהג שנהגו ע"פ הגאונים. עכ"ל הב"ח. ועי' למהר"י טייב בחוקת הפסח (סי' תלד סק"א). וע"ע במאמר מרדכי (סק"ב). וע"ע להגאון יעב"ץ במור וקציעה שהשיג על מור"ם בדרכ"מ דדברים של מה בכך הם, במח"כ, דהא אף לר"י דיליף מנותר היינו דוקא שלא בשעת ביעורו שכבר נאסר ושעת ביעור חמץ הוא קודם זמן איסורו וכו' ואפ"ל אזיל ושורפו בשעה ששית אכתי מאי מצות שריפה איכא דאין מצוה לשורפו אלא אחר זמן איסורו דומיא דנותר. ע"ש. וע"ע למהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב (סי' לה) שכתב שהנכון יותר לשרוף החמץ בלילה. וע"ע בשו"ת עולת יצחק רצאבי ח"א (סי' קנח אות

ג) ובש"ע המקוצר ח"ג (סי' פא סי"א). ועל כן נראה ששתי הדרכים נכונות להלכה, והרוצה להמשיך כאן בארץ הקודש במנהג זה אין בכך כל חשש. וכ"כ בהערות איש מצליח (ע"ד מור"ם הנ"ל).

הטעמים למנהג

הטעם למנהג נראה לענ"ד פשוט משום שחששו שאם יניחו החמץ למשמרת עד הבוקר יבואו לידי מכשול שיתפזר החמץ ויכולים לגוררו חיות וחולדות ועכברים, וגם ילדים קטנים יכולים לפזרו שדרכו של תינוק לפורה, והטוב ביותר שתיכף יבערו החמץ. וכ"כ מוהרנ"ך בס' מעשה נסים ח"א (סי' קעא) שהטעם משום שרבני העיר ראו שהשארית החמץ למחרת גורם לכמה מכשולות ולפעמים גוררתו חולדה ובפרט בג'רבא שמצויים חיות בית, ולכן תיקנו לשרוף מה שמצאו בליל הבדיקה. ע"ש. ועוד טעם נראה לענ"ד משום שבביעור החמץ בלילה ניחא גם מה שפלפלו הפוסקים היאך מברכים על ביעור חמץ בלילה קודם הבדיקה, והרי מבערים החמץ רק למחרת ביום ויש הפסק טובא. ולמנהג שתיכף אחר הבדיקה שורפים את החמץ ניחא טפי, שתיכף אחר הבדיקה שורפים את החמץ. וע"ע להגר"ש חירארי בספרו אשמח בהשם ח"א (תאו"ח סי' נא) שכ' שעיקר הטעם משום הברכה עיקרה קאי על שריפת חמץ והרי יש הפסק טובא בין הברכה שמברך קודם הבדיקה על ביעור חמץ לביעורו שהוא למחרת, ולכן העדיפו קדמונינו לשרוף החמץ בלילה. וזכור לטובה אדוני אבי שהיה נוהג שלא לדבר מתחילת הבדיקה ועד שריפת החמץ וכפי האמור מנהגנו צפיחית בדבש כיון שהברכה בעיקרה

קאי על שריפת החמץ. עכת"ד. ועוד טעם נוסף ראיתי למוהר"ך¹ בס' נפש חיה (מע' ב אות יד) שכ' בתשובה לשואל שהטעם שנהגו כך כי ביום ערב פסח לא היה פנאי לאנשים להשאר כמה דקות בבית, כולם מטופלים בצרכי החג לקנות בשר וירקות וכדו', והרבה שעוסקים במלאכה המותרת, הרבה בחנויות שלהם מוכרים צרכי החג וכו'. ואם לא ישרפו בלילה יבטלו מצות ביעור חמץ, ועם כ"ז הנשים בבית עושים ניקיון בשעות הבוקר ומה שנשאר חמץ ופתיתין שורפים אותם לפני שתגיע שעת האיסור. וע"ז נאמר ואל תסג גבול עולם. ע"ש. ומו"ר בהגהתו שם כתב ציין לט"ז או"ח (סי' כה סק"ז) שכ' שגם בבדיקת חמץ היה ראוי לברך קודם הביעור, אלא שאין זמנו קבוע ביום שהאדם הולך בשוק וכו' משא"כ בלילה שאדם מצוי בביתו. ע"ש. ולמנהג ג'רבא ששורפים בלילה מיד אחרי הבדיקה אתי שפיר טפי, שמברך על ביעור חמץ ומבערו מיד. ועוד ראינו ממה שאומרים בלילה כל חמירא דלא חזיתיה ולא ביערתיה. מכלל דמאי דחזיתיה ביערתיה. עכת"ד.

מקום שנהגו

בתימן, אע"פ שמהרי"ץ כתב שהנכון יותר לשרוף בלילה, מ"מ נהגו כולם לשרוף ביום. וכן בתונס נהגו לשרוף ביום. (ועי' להרב אברהם כהן מרמלה בספרו מצות אברך (סי' סו) שבתונס נהגו לשרוף בלילה, ולא דק כי רק בג'רבא נהגו לשרוף בלילה אך בתונס נהגו לשרוף ביום וכמ"ש מו"ר בס' מקור נאמן

ח"א סי' תנז. ועכ"פ ראיתי להרב עוזי שלום טרבלסי בס' זרע דוד שאלה יח שכ' שכן נהגו אבותיו בעיר מדינן. ע"ש. ואף בגאבס נהגו בזה. וכנראה הטעם משום שבעיירות אלו נמשכים אחר ג'רבא כידוע). ואף בג'רבא לא כולם נהגו בזה. וכמ"ש מוהר"ך² בס' נפש חיה הנ"ל שבעיר מולדתנו ג'רבא "רוב" הציבור היו שורפים בלילה. והידוע הוא שבמשפחתנו מאזוז וכן משפחת חורי לא נהגו בזה. ומו"ר נר"ו אמר (בשיעורו במוצ"ש פרשת ויקהל פקודי תשע"ח) שהטעם לכך הוא משום שמשפחת מאזוז מקורה מעיר בספרד ושמה מאזוז¹, ורק בג'רבא נהגו בזה, וכשהגיעו המאזוזים מספרד לא נהגו בזה. עכ"ד נר"ו. אולם עדיין אין טעם מדוע במשפחת חורי לא נהגו בזה. ועי' בקונט' למען ידעו דורותיכם (עמ' קי) שכתב שנראה שרק משפחת מאזוז אשר ברובע הגדול לא נהגו כן, כי בס' ויען עמוס כתב שמנהג כולם לשרוף בלילה ושכן הובא בספרי מהרמ"ז מאזוז. והוא ברובע הקטן. ע"כ. אולם בקשתיהו ולא מצאתיהו בספרי מ"ז מהרמ"ז. ואדרבה בספרו שפתי צדיק (דיני בדיקה סט"ו) כתב: גם כשחל ערב פסח בשבת יבטל בסוף שעה ה' ביום השבת ויעשה ביעור לחמץ בע"ש קודם חצות. ע"כ. ולא כתב לשרוף אחר הבדיקה בליל שישי. וא"כ אדרבה משמע טפי שאף משפחת מאזוז שברובע הקטן לא נהגו לשרוף בלילה. וראה עוד מ"ש במנהג זה בשו"ת וישב יוסף ח"ב (ס"ס לד)². ועוד רבים. וראה עוד בס' מגדולי ישראל ח"ב (עמ' קנט). ע"ש.

1. ולגבי המקור מהעיר מאזוז, לפי מה ששמעתי אין זה מדויק כ"כ אלא העיר בספרד נקראת "אזוז", ומאזוז הוא מ-אזוז. כמו מ-בני ברק, מירושלים.

2. אך במ"ש שם ידידנו הרב יוסף הכהן נר"ו שכ"כ הגאון הרב נסים טרבלסי בקונטרס תורת המנהגים בספרו אם הבנים שמחה וכו'. ע"כ. בזה לא דק, כי קונטרס תורת המנהגים שם אינו מהמחבר הגר"נ טרבלסי זצ"ל, אלא נכתב ע"י העורך והמו"ל המתעסק בקדשים

חדשות אני מגיד

**כינוס לצדיקים - הנאה להם והנאה לעולם
מראות "הילולא רבא דצדיקייא" - תשע"ט**

אשרי עין ראתה כל אלה / י. בארי

הייתי שם, גם אני יחד עם שאר האלפים זכיתי להשתתף במעמד הכביר והמיוחד. לראות מעט מהו כבודה של תורה, להביט ולהשתומם מהו שכרם של צמליה. ראיתי שם אלפי יהודים שטרחו ובאו בהמוניהם מכל קצוות תבל, בכדי להוקיר ולחזק את 'ממלכת התורה'. לזכות לשבת בצילם ולחזות בזיו פניהם של גדולי ומאורי הדור מרן ראש הישיבה שליט"א ומרן הראשון לציון הגרש"מ עמאר שליט"א.

ראיתי שם צדיקים יושבים ומעטרים את בימת הענק שנפרסה לאורך כל האולם הגדול (60 מטר!) מאות רבנים וגדולי תורה שביקשו להביע את הערכתם העצומה כלפי הישיבה, ועטפו והקיפו באהבה את מנהיגיה כמלך בגדוד ברוב פאר והדר.

ראיתי שם מעמד אדיר ונשגב, פירוש מדויק ועוצמתי לפסוק "שאי סביב עיניך וראי - כולם נקבצו באו לך". כשהכל מגיעים בהמוניהם, בכל שנה ובכל מחיר, כדי להיות

חלק מהישיבה. ומעל כולם ניצבת דמותו המאירה של בעל ההילולא "הרב מצליח", שניבטת משלטי הענק, כמו מקבלת ומברכת באהבה את ההמונים. זהו מעמד מרגש ומיוחד, שמותיר את חותמו לעד!

כמה מפעלים לשמוע את הסכום הזה שנאסף לצורך הבנין החדש (שעלותו נאמדת בכ-10 מליון, כאשר היעד בהילולא היה להגיע במקסימום למליון וחצי, ועודכן תוך כדי ההילולא). זהו מספר שמאחוריו עומדים המוני יהודים שהוזילו זהב מכיסם כדי לקחת חלק בהחזקת מוסדות הישיבה, אנשים שביקשו לבטא מעט מן האהבה שבוערת בקרבם לאותם שעומדים בראש המהפכה.

כמה מרנין היה לראות בסיום המעמד, כאשר רגע לפני יציאתנו ניגשנו ולחצנו יד לאחד מחשובי התומכים במוסדות, זרקנו לו מלת שבח על הזכות שיש לו 'להחזיק' את מוסדות הישיבה, אך הוא הזדעק: אל תגיד ככה! אני מחזיק את הישיבה?? מה פתאום! הישיבה היא זו שמחזיקה אותנו. אנחנו חיים רק בזכותה!

כשאלו המלים שזועק אותו גביר בסיום של ערב ההוקרה שנערך לכבודו ולשכמותו, יש בזה כדי לספר ולהמחיש יותר מכל את עוצמת המהפכה שמחוללת ישיבת 'כסא רחמים'. עד שגם התורמים יודעים לזהות - ב'חוש העסקי' המאד מפותח שלהם מי מחזיק את מי.

**מי כעמך ישראל?
אין כעמך ישראל!**

של הפסוק: "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד".

אחר שנים ארוכות שמרן גאון ישראל שליט"א, 'זרע בדמעה', וגידל בעשר אצבעותיו עשרות תלמידי חכמים יראים ושלמים בישיבת 'כסא רחמים'. כעת הוא קוטף ברנה מעט מפרי עמלו, וזוכה לראות רבים מתלמידיו עומדים בגאון בכותל המזרח של עולם התורה.

ובעת שהחושך יכסה ארץ והשטן מנסה להשחית כל חלקה טובה של אמונה, העמיד לנו הקב"ה קרן אורה של השקפה טהורה וצרופה. ותורתו מכרזת עליו מסוף העולם ועד סופו, "למען עשה כיום הזה להחיות עם רב".

בעודי עובר בין הכיסאות, שמעתי משפטים כמו: "איזה מעמד מושקע, אוכל משובח, החשיבה מורגשת כאן בכל פרט, איך לתת את המקסימום של ההוד וההדר למען כבוד התורה". פגשתי גם כאלו שזו להם הפעם הראשונה שהם באים, כאלו שבזכות שיעורו של מרן רה"י שליט"א החליטו גם הם לבוא לחזות בנועם ה'. "בצלו חמדתי וישבתי, ופריו מתוק לחכי".

בזוית האוזן אני שומע את אחד המלצרים מספר כמשיח לפי תומו, שגויסו כאן כ-500 מלצרים (עשרה אוטובוסים...), והכל כדי שכל אחד יקבל את השירות בצורה המושלמת. ואז נופל לי האסימון שכמו כל 'מוצרי' כסא רחמים שזועקים 'שלימות מדויקת' - כך גם כל פינה באולם הענק הזה.

אמת מה נהדר היה לחזות בזיו פניו של מרן ראש הישיבה כשהוא מקבל בחיוך מיוחד את 'המחזיקים' אותם שזכו לעלות אל מרכז הבמה לאחוז בעץ החיים ולהתברך. באיזו חמימות וסבלנות אין קץ הוא מברך כל אחד, "איש אשר כברתו - ברך אותם".

כולנו יודעים את גודל הצער והכאב שהיה מנת חלקם של מרן ראש הישיבה שליט"א, ואֶחָיו הגאונים שליט"א כאשר עלו לארץ בתור נערים צעירים ויתומים, אחר שאביהם הקוה"ט נרצח בדם קר ע"י ערבי שפל, והנה זוכים אנו כאן לראות בחוש את התגשמותו

להלן הזכיות ושמות הזוכים עם מספרי ההגרלה

ההגרלה המרכזית בערב ההיילוקס

המתנה הזוכה כתובת מס' כרטיס

רכב 1	מרדכי בריח	לוד	3447
רכב 2	אריאל בריח	רחובות	3444
עגילים 1	צביה כהן	אשדוד	23044
עגילים 2	מוטי דהמן	ראשל"צ	4796
עגילים 3	ישראל תעקין	אלעד	2554
עגילים 4	רמי יצחקאין	ראשל"צ	2483
עגילים 5	משה קהתי	בני ברק	8255
עגילים 6	הודיה דוד	בית שמש	6298
עגילים 7	עדיאל בוארון	מעלות	1469
עגילים 8	חיים צדוק	בני ברק	23633
עגילים 9	דוד למנצח	חולון	6020
ענק 1	מאזח עובדיה	בני ברק	6134
ענק 2	דידי וחדד	מעגלים	20531
ענק וצמיד	שטיי רבקה	תל אביב	7462
טבעת 1	צנעני עמרם	גדרה	8359
טבעת 2	סבג יהודה	באר שבע	3839
טבעת 3	חניה ישראל	נתיבות	7945
טבעת 4	גורן אודי	בני ברק	4896
טבעת 5	כהן הדס	בני ברק	3610
טבעת 6	ברמן פרנסין	ראשל"צ	2194
צמיד 1	חדד אהרן	חצור	7206
צמיד 2	נעים עוזי	מעגלים	22761
צמיד 3	מאזח יששכר	ירושלים	23306
צמיד 4	גבאי שי	קרית גת	8110
תמרוקים 1	מיטל עזרן	חולון	6698
תמרוקים 2	הרשפינוס	בני ברק	8257
תמרוקים 3	מיטלמן	ניו יורק	7872
תמרוקים 4	דיעי נאווה	אלעד	20572

הגרלות מקדימות

מקרר	חנניה ימין	2 לילות במלון ניר עציון	ברוך עשור
שעון יוקרתי	אייל רונן	ספות	ישראל ועקנין
מצבר וכבלים לרכב	אבנר יוסיפוב	צמיד יהלומים	רחמים ותמר חניה
תפלין מהודרות	בוכריס צביה	טבעת יהלום	ר' יצחק בוכריץ
2 לילות בצימר	אריאל כהן	קורס תספורות	אביבה מלכה
הוברבורד	יוסף סרוסי	השכרת רכב לשבוע	מאיה צברי
קופסאות פרלין	משה ברוך	שובר ביתן המלך	דיצה תהילה כהן
מחשב מיני דל	משה פרסמואי	שובר ביתן המלך	שמחה כהנים
מגהץ אדים	רחל כהן	שובר ביתן המלך	רבקה חשייב
צביעת דירה	יניב בן שלמה	שובר ביתן המלך	אפרים יחזקאל
תלת אופן ענק	מאור סופר	שובר ביתן המלך	בעילום שם
שובר של מלאיה	חיים ליון	שובר ביתן המלך	שלומי ויצמן
אוצר החכמה	שאול חדאד	שובר ביתן המלך	שמעון כהן
קורס סיעור מוחות	לאה כהן	שובר 500 מחסני השוק	דוד קדם
מדרסים	אליהו חן	שובר 500 מחסני השוק	יששכר מזוז
תלת אופן ענק	מאור סופר	שובר 500 מחסני השוק	אברהם מזרחי
שובר של מלאיה	חיים ליון	שובר 500 מחסני השוק	רבקה עמרסי
צילום בר מצוה	שלום רועי	שובר 500 מחסני השוק	דני נעים
צילום בר מצוה	שמעון באדוש	2 שוברים קינדר טוים	דניאל כהן
רחפן	תהילה כהן	מיני בר נועם 1	מרדכי בריח
2 שוברים קינדר טוים	אלון חורי	משקפיים	שמעון יצחקוב

הזוכה בהגרלה בכרטיס הבונוס בשבת עם מרנן ורבנן שליט"א: יוסף סרוסי - בני ברק

**כינוס לצדיקים - הנאה להם והנאה לעולם
מראות "שבת התאחדות"
במלון ניר עציון" כי - תשא התשע"ט**

שו"ת "כסא אליהו" למורנו הגאון הגדול רבי רחמים אליהו מאזוז שליט"א

כבר נודע בשערים המצוינים - בשערי הישיבה על רבניה
אברכיה ותלמידיה - על אחד המיוחד מגדולי הפוסקים
השוכן בקרבה, אשר מצטנע בארבע אמותיו, מורנו הרב
הגאון החסיד רבי **רחמים אליהו מאזוז** שליט"א, בנו השלישי
של מרן מייסד הישיבה איש מצליח זיע"א, השותף עם אחיו
הגדולים שליט"א בהנהגת וניהול הישיבה. והחוט המשולש
לא במהרה ינתק.

אך מחמת פשטותו וצניעותו וענוותנותו, ומדתו לאחוז
בפלך השתיקה, לא רבים יודעים באמת על גדלותו
העצומה אף בתוככי הישיבה, וכל שכן מחוץ לה. רק מי
שזכה להכירו מקרוב ממש מתחיל להבין את אשר לפניו
בפרט בתחום ההלכה. וכמו שהטיב להגדיר זאת אחד מבוגרי הישיבה ורבניה הגאון
המנוח רבי **משה חורב** זצ"ל בהקדמתו לספרו תורה מסיני (חלק ב' והלאה): "וכמו
כן הייתי נכנס להמתיק סוד בחדרו של הגאון הצנוע אשר מתראה כשועל ולבו כלב
הארי, וכל העומד במחיצתו נפעם ונבהל ומשתומם מגודל ידיעתו הרחבה והמקיפה
בשדה ההלכה, ואשר כל רז לא אניס ליה, רבי **רחמים מאזוז** ה' ישמרהו ויחיהו...".
ואכן עוד מצעירותו ממש היה שקוע בארבע אמות של הלכה, מעיין בודק וחוקר
בספרי הראשונים והאחרונים, וכל רז לא אניס לה. כשגדול עומד על גביו אביו
הגדול קדוש ה' זיע"א. וכלשונו של אחיו הגדול מרן ראש הישיבה שליט"א בדברי
ברכתו לספר החדש: "וכבר מנעוריו היה אבא מארי הגאון זצ"ל נותן לו שאלות
בהלכה לעיין בהם, כי היה בקי בספרי אחרונים ושו"ת, ובישיבה מכונה 'הגאון
הפוסק'".

בשל היותו כאמור בקי עצום בתשובות הפוסקים, מתדפקים לפניו טובי בחורי
ואברכי הישיבה, ומרצים בפניו את חדושיהם וסברותיהם, לקבל את הסכמתו או
ללמוד מסברתו הרחבה. ת"ח רבים פוסקי הלכה, מבוגרי הישיבה גדלו על ברכיו,
וזכו לקבל את הכוונתו החשובה.

במהלך השנים החל טיפין טיפין להוודע בקרב יודעי ספר שמו הטוב של מורנו
הרב, באמצעות מאות הגהותיו הארוכות והמאירות המפורזות בעיקר בין בתרי
כרכי שו"ת איש מצליח של אביו הגדול, אשר הוא המגיה העיקרי ברוב חלקי
הכרכים שיצאו עד כה. שם גילה טפח מבקיאותו הרבה בספרי הפוסקים ובנתיבי

ההלכה. בין אותם שנתנו לבם לכך, היה גם גאון ירושלים הרב שלום משאש זצ"ל, אשר במכתב ששלח (ונדפס בראש שו"ת איש מצליח כרך ד') כתב: "...ושמחתי לראות חדשות מבנו הצעיר הגאון רא"ם שליט"א, שלא ידעתי עד כה, בהערותיו הנפלאות והנשגבות, בחכמה בינה ודעת, ברא כרעא דאבוה. הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום. ה' ישמור את כולם מעיה"ר..."

בנוסף לכך, כשהגה מורנו הרב צמח מאזוז שליט"א את הרעיון להוציא ספר משנה ברורה בתוספת הערות "איש מצליח" לספרדים ועדות המזרח, שם את אחיו רבי רחמים להיות העורך הראשי, ואכן יצא לאור חלק א' בשנת התשנ"ד, משובץ בהערותיו היקרות, ואחריו גם הכרכים הבאים כשנלוים למלאכה כמה מטובי הרבנים בישיבה.

אך חלק הארי של כתביו לא יצא לאורה, מחמת צניעותו הגדולה, ומה גם היותו שקוע ראשו ורובו בתורת אביו הגדול איש מצליח, להוציאם כלולים והדורים מוגהים הדק היטב היטב הדק בצורה מופתית, ועושה לילות כימים למשים לילות כימים. רק מדי פעם פרסם בתנובות חכמתו בקבצים מסויימים, על פי רוב אחר בקשת עורכי הקבצים

מתורתו.

האחרונה, לרגל ינובון בשיבה", סמוך ונראה ליום מזמן שהקים את החלה התעוררות להוציא לאור לזכות את הרבים, יסכים לכך מחמת החליטו לעשות

שיזכה אותם בתקופה הגיעו לגיל "עוד בנוסף להיותו מלאת יובל שנים ביתו עם הרבנית, בקרב בניו וחתניו מפרי תנובתו וביודעם שלא צניעותו הרבה,

זאת בחשאי, ולהביא לפניו את הספר כלול בהדרו ותפארתו. ומכיון שבהלכה עסקינן, ואי אפשר להוציא כתבים שנכתבו כמות שהם ללא שיעבור עליהם מחברם לעורכם להדפסה, על כן הוחלט לאסוף בעיקר ממה שפירסם הרב בעצמו בקבצים שונים, אור תורה, ויען שמואל, ואביו שמר, ועוד. בנוסף לעוד מאמר ארוך מכתבי קדשו מצעירותו בגיל 16! הכולל כחמשים עמודים! בענין דם שבשלו אם הוא דאורייתא או דרבנן. תשובה זו כבר סידרה במחברותיו, וכבר נדפס על ידו חלק קטן ממנו בקובץ ויען שמואל, על כן השלימו את כל המאמר מכתביו. גם שם הספר "כסא אליהו" כולל נוסח השער נלקח מהשערים שכתב הרב במחברותיו, שם חתם בענותותו האופינית "שועל בן ארי" (וראה זה פלא לאחר עריכת כל הספר, הוברר שיש בו 81 תשובות בדיוק כמנין "כסא").

את עיקר מלאכת העריכה נשא על כתפו חתנא דבי נשיאה הגאון רבי **אדיר כהן** שליט"א כאשר שאר מלאכת ההו"ל הדפוס וכו' נשאוו שאר האחים על כתפיהם. אמנם ביודעם את גודל צניעותו, ואין חפץ הוא בפרסום, על כן בתחילה חשבו בניו וחתניו להוציא את הספר בכריכה רכה במהדורא פנימית מצומצמת מאד. אלא

שבסמוך להדפסה כשנגשו בניו וחתניו לרבותינו, אחיו הגדולים מרן ראש הישיבה, ומורנו הרב צמח, ומרן הראשון לציון הגר"ש עמאר, כל אחד מעצמו אמר בנחרצות שיש להוציא את הספר בכריכה קשה ובתפוצה רבה לזכות בו את לומדי התורה. וכלשונו של הגר"ש עמאר בהיותם אצלו "זה יהיה ספר הספרים בדורנו, לאמר כזה ראה וקדש, איך נגישים לכתוב ולברר הלכה על בוריה". והוסיף לומר עוד משפט שהפתיע אותם לטובה שאמרו מתוך היכרותו את מורנו הרב שנים רבות (בהיותם בעבר שכנים ברמת אלחנן בב"ב, והיה הגר"ש עמאר דיין בפתח תקוה ומתייעץ עמו בהרבה עניינים סבוכים): "אתם אולי חושבים שאתם מכירים את אביכם, אבל אני יודע שעדיין אינכם יודעים באמת מי הוא, וכמעט איני מכיר בדורנו חכם ופלא כמותו בארבע אמות של הלכה".

ואכן הספר מעוטר בברכותיהם של מאורי הדור, בראש ובראשונה מרן ראש הישיבה אשר בירך את "רב אחאי גאון, אמון מופלא, אמון מכוסה, אמון מוצנע..." והזכיר זכרונות ילדות אשר לרוב בקיאותו של מורנו הרב בספרי האחרונים והתשובות, היה מרגילו אביהם הגדול מרן איש מצליח בכתיבת תשובות מנעוריו. ואחריו ברכת מרן הראשון לציון הגאון הרב שלמה משה עמאר שליט"א, אשר פתח בהתפעלות שאם לא היה לנו את הפסוק "ואת צנועים חכמה" ואת מאמר רבותינו "סייג לחכמה שתיקה", "היינו לומדים אותם מהתלמידי חכמים הצנועים, אשר בעיון תורתם קבועים, לא זזים ולא נעים.... ואחד המיוחד מבין הצנועים, שאינם ידועים, זה דודי וזה רעי הגאון העצום השולט בכל מכמני תורה שבכתב ושבעל פה, וכל ספרי השו"ת פתוחים לפניו, ועומדים בכל עת מול עיניו, ומדבריהם מלאים רעיוניו, והוא בונה בהם בנינים, ומרבה לו קנינים, זה שמו הטוב בנן של קדושים, אראלים ותרשישים, ענף דומה לשרשים, והוא חכם חרשים, הגאון המפולא וכבוד ה' מלא, כמוהר"ר רחמים אליהו מאזוז שליט"א הרא"ם, ואכן קרני רא"ם קרניו...". ובהמשך מביע את שמחתו הגדולה על הוצאת הספר: "ושמחתי שמחה גדולה, אשר קמו בניו וחתניו בכלל, לעשות לכתביו גאולה, לזכות בהם כל הקהלה...". וחותרם בהתרגשות: "מייחל ומצפה ליום בשורה, עת תצא לאורה, זאת החכמה המפוארה, תורה בהינומא, כנתינה משמי רומה... בהוקרה וברוב אהבה".

והחוט המשולש מכתב ברכה ממורנו הרב מנהל הישיבה הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א בו הביע רוב שמחתו לראות כתבי אחיו "הגאון הצנוע והוא גברא רבא ויקירא", שממנו "יראו רבים וילמדו דעת תורה, צרופה וטהורה, שכל דברי קדשו נכתבו לשם שמים באמת, בעמל ויגיעה רבה".

אחרון המברכים גיסו של מורנו הרב - הגאון רבי יצחק ברדא שליט"א ראש ישיבת יצחק ירנן באשקלון, אשר בירך את הגאון המחבר "אחד המיוחד מחכימאי יהודאי, הענוים ביותר שפגשתי עלי אדמות".

אין לנו אלא לברך את מורנו הרב הגאון החסיד המחבר שליט"א, שימשיך להפיץ מעיינותיו חוצה, ונזכה לראות בקרב ימים גם את שאר כתבי ידו יוצאים לאורה לזכות בהם את הרבים עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ספר "תורת חיים" למורנו הגאון רבי מצליח חי מאזוז שליט"א

שמחה רבה בקרב שוחרי התורה עם הוצאת ספרו החדש של מוה"ר הגאון הרב מצליח חי מאזוז שליט"א "תורת חיים". הספר עוסק כולו בהלכות אקטואליות וכשמו כן הוא: "תורת חיים" הלכות מעשיות הנוגעות לחיי היום יום, עם מקורות מפורטים בדברי הראשונים מרן השלחן ערוך והאחרונים. ניתן ללמוד בספר גם על הלכות מצויות בדיני מלאכת נכרי עבור ישראל בשבת, אימתי שייך דין 'קריאה לאור הנר' בשבת גם בזמננו, ועוד מאות פסקי הלכה עכשוויים. בספר גם משובצים זהב למעלה ממאה פסקים של מרן ראש הישיבה שליט"א, וכן פסקים הנהגות והליכות מסבו של הגאון המחבר - מרן האיש מצליח זצ"ל.

הספר החדש מחולק לשני חלקים: בחלקו הראשון הובאו שיעורים בהלכות מעשיות, שנדפסו מדי שבוע בעלון "הלכות מעשיות". העלון יוצא לאור עולם מידי שבוע בעריכת האברך השקדן הרה"ג רבי אביחי סעדון שליט"א (העורך הראשי של העלון "בית נאמן"). ובחלקו השני של הספר "שו"ת בירורי הלכה" - שאלות ותשובות וחקרי הלכה בהרחבה בעומק העיון לנושאים שנדונו בשיעורים. בין התשובות מצאנו תשובה בדין רופא שנסע בשבת לטפל בחולה שיש בו סכנה אם רשאי לשוב לביתו במכונית בשבת, ובה מברר הרב המחבר שיטות הראשונים בדין התירו סופן משום תחלתן. התשובה נדפסה לראשונה בספר "דמות הכסא" ובזמנו כשקרא אותה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל קילס תשובה זו הרבה, והזכירה לאחר שנים בחזון עובדיה שבת ח"ג (עמ' רנד). תשובה אקטואלית נוספת מצאנו לגבי 'מפתח חגורה', האם מותר לצאת בו לרשות הרבים בשבת במקומות שאין עירוב. הרב המחבר מעלה להחמיר ומציע פתרון הלכתי באופן שיהיה מותר לפי ההלכה. התייחסות מעניינת מצאנו בספר לגבי עבודות הרכבת שנעשו בתקופה האחרונה בשבת. משרד התחבורה סיכם עם חברה של גוים שיבצעו עבודות תשתית של הרכבת, והם מבצעים אותם ביום שבת. והרי לכולם ידוע שזו חברה של גוים שעובדים בקבלנות. אמנם מרן כתב שכל עבודה שנעשית במחובר לקרקע אסור, אבל הטעם הוא מפני הרואים שחושבים שהשכר לפי העבודה בכל יום, וא"כ

שכל העולם אינם מקבלים לפי ימים, אלא של הגוים את לכאורה זה מותר. לעבוד בשבת, בתנאי שלא יאמר כמבואר בש"ע

בחברה של גוים יודעים שהפועלים שכר מהמדינה קבעו עם החברה השכר בקבלנות, אבל להלכה אסור מאחר וכל זה מותר לו שיעשה בשבת,

(סי' רנ"ב ס"ב), לכן ברכבת שמבקשים מהם שיעבדו בשבת, אפילו שגם הם רוצים מעצמם לעבוד בשבת הרי זה אסור (כמובן שזה מעבר לבעיה שעובדים שם גם יהודים).

שיעור שלם בספר מוקדש להגדרות האיסור "לא תנחשו", שלעתים נדמה כאיסור שלא שייך לאנשים רגילים בזמננו, אבל הרב המחבר שליט"א מאריך במקורות בסוגיות ובפוסקים ומציין מקרים שהמכשלה בהם מצויה. למשל, האוטובוס אחר זמן רב, והממתין אומר לעצמו שזה סימן שמסוכן ליסוע היום, או ה"טאבו" נסגר, ואומר לעצמו שזה סימן שלא לקנות את הדירה הזאת, או אם הרופא נוסע בדיוק לחו"ל, ואומר לעצמו שזה סימן שלא לעשות את הניתוח. כל הדמיונות האלה אסור לעשות אותם, וזה בכלל לאו דלא תנחשו. אך אם יש לאדם בלאו הכי ספיקות בזה, למשל ניתוח שהרופאים מביאים סיכוי לכאן ולכאן והאדם מתלבט בזה, ואחרי שרואה גם את הסימן מחליט שלא כדאי לעשות את זה, במקרה כזה מותר לסמוך על הסימן.

המבקש ללמוד נושא זה כמו שאר הנושאים המעניינים בספר, יביא ברכה זו אל ביתו.

עלות הספר - 40 ₪ לרגל ההוצאה - 30 ₪. ניתן להשיג את הספר בישיבה, וכן בפלאפון 0533121357

לקבלת העלון בדואר אלקטרוני מדי שבוע,
שלחו בקשה ל- MI0527108693 @ GMAIL.COM

שו"ת ויברך יעקב למורנו הגאון רבי יעקב כהן שליט"א

בעיצומו של זמן חורף השתא, האיר זרח פרי ביכוריו של מורנו הגאון רבי **יעקב הכהן** שליט"א - שו"ת "ויברך יעקב" חלק ראשון. ספר זה הוא מאשר ריבה וטיפח הגאון המחבר שליט"א במשך כשלשה עשורים, תשובות שכתב בעומק עיונו ויושר פסיקתו ממה שנסתפק לו בדרך לימודו בכל מקצועות התורה ומאשר השיב לשואליו דבר. הספר נתקבל בשמחה אצל כל תלמידי החכמים, רבני הישיבה ומחוצה לה, וכל שוחרי ההלכה ששמעו שמעו.

הספר כולל **ע"ה** סימנים כמנין **כה"ן**, ועוסק במגוון נושאים אקטואליים בחלקי או"ח ויו"ד, החל מהלכות תפלין תפלה וברכות וכלה בהלכות טבילת כלים, רבית, נדה ועוד.

בתוך התשובות אנו מוצאים את הפולמוס בענין "החשמל בשבת" שמתעורר שוב ושוב אצל תופשי ההלכה, והרב המחבר ראה לנכון להשיב על דברי מי שרצה לאסור בזה ודרך קסתו ליישב ולבסס דברי רבו הגדול מורנו רבי משה הלוי זצ"ל במנוחת אהבה בהיתר ענין זה. וליישוב בזה גם כן מנהג העולם. כמו כן אנו מוצאים את התשובה בענין "סגני המים בשבת" (סגנים הממוקמים תחת הברזים בבית) שגם

הדים רבים בקרב
ההלכה, וגם אז
ללבן הסוגיא בזה
וכתב תשובה
שארין מקום להקל
שנוגע הדבר

התשובה בענין
בזמנו" (כפי
בזמנו), ענין שגם
בזמנו (התשנ"ו)

כן עורר בזמנו
כל תופשי
נתעורר הגר"י
על כל צדדיה,
ארוכה, והעלה
בזה, בפרט
לאיסור תורה.

ב ו ל ט ת
"כשרות הקלף
העיבוד הנעשה
עורר ויכוח

בין כמה מחכמי הדור. בזמנו, הרה"ג רבי אשר חנניה זצ"ל מירושלים (מחבר ספר שו"ת "שערי יושר") שלח למרן ראש הישיבה שליט"א את דבריו בזה ומה שהשיב על דברי המשיגים, וביקשו שיחיה דעתו דעת עליון, ואז מרן ראש הישיבה קרא לרב המחבר וביקשו לעיין בזה במקומו ולכתוב הדברים. לאחר שישב על המדוכה והעלה הדברים על הכתב, עבר מרן שליט"א על דבריו, שלחם להגר"א חנניה וכתב לו בזה"ל: 'לכבוד וכו' ותשובה זו נכתבה על ידי **אחד מן החשובים שבחבורה** הרה"ג יעקב כהן שליט"א שעייין בסוגיא זו, וזה אשר העלתה מצודתו'.

יש לציין שכבר מצעירותו זכה הרב המחבר להערכה גדולה ממרן שליט"א, ואף ניכר הדבר מתוך הסכמתו לספר: "לכבוד ידידי וחביבי, ליש ולביא... שמחתי לראות ראשית ביכוריך בספר הנכבד שו"ת ויברך יעקב... מיוסד על יסודות נאמנים, דברי רבותינו ראשונים ואחרונים, בעיון זך וסברא ישרה, לן בעומקה של הלכה ומוציא לאור תעלומה, בסגנון בהיר, לילה כיום יאיר, **אשרי יולדתו, ירבו כמותו**. אכ"ר" (אגב, בעת שמסר מרן שליט"א לרב המחבר את ההסכמה, אמר לו כמתנצל שמפאת חולשתו לא כתב לו רק עמוד אחד של הסכמה, והיה צריך לכתוב לו יותר).

אגב יסופר, שלקראת סיום עריכת הספר, ממש בימים האחרונים (בחודש מנחם-אב התשע"ח), ניגש באחד הימים הגאון המחבר למרן שליט"א אחר תפלת ערבית בבית מדרשו, ושוחח עמו באיזה ענין הלכתי. כשסיימו לדבר אמר לו מרן שליט"א שכבר הגיע הזמן להוציא ספריו לאור עולם ולהפיץ מעיינותיו חוצה. ואז סיפר לו הרב המחבר שב"ה באמת הספר כבר בשלבי גמר ורצונו לקבל הסכמתו לספר. מרן שליט"א שמח מאוד וביקשו להעביר לו הספר בהקדם האפשרי. ולאחר כמה ימים כשהגשת הספר התעכבה מסיבות טכנית, שלח מרן שליט"א לבקש להזדרז להגיש לו הספר כדי שיוכל להספיק לעבור עליו לפני תחילת ה"זמן", שאז זמנו פנוי מעט. היתה זו כעין נבואה שנזרקה בלבו של מרן שליט"א, והיה זה גם כן אישור והסכמה אמיתית לרב המחבר שזו היא העת להוציא ספרו לאור עולם בס"ד.

כפי שהזכרנו לעיל, מתוך הערכתו של מרן שליט"א לרב המחבר, היה שולח לו מדי פעם שאלות שנשלחו אליו להשיב עליהם. ועל כך מספר הרב המחבר בעצמו בהקדמתו לספר: "מדי פעם היה נותן לנו שאלות בהלכה ששלחו אליו, שנעייין

בהם ונשיב תשובה כהלכה, והיה בודק לנו את הדברים, וזאת כדי להרגילנו לכתוב תשובות ופסקים. ובכל פעם שקיבלנו ממנו איזו שאלה, היינו שמחים על זה כמוצא שלל רב על שכיבדנו לענות במקומו, ומו"ר נר"ו מרוב ענותו היה מחזיק לנו טובה".

מתוך תשובות אלו יש לציין את שלושת הסימנים הראשונים בספר, בענין אם כל הקיבורת כשרה להנחת תפילין של יד. תשובה זו נכתבה לאחר שמרן ראש הישיבה שליט"א למד עם אברכי הכולל את תשובת מרן היב"א זצ"ל בנושא (יב"א ח"א סי' ג'), ותוך כדי השיעור העלו כמה הערות, והיה צורך ללבן את הדברים ולהעלותם על הכתב. מרן שליט"א הטיל את המשימה על הרב המחבר, לאחר מכן מרן עבר על הדברים, ונתפרסמה תשובה זו בזמנו באור תורה (בשנת התשנ"ח). ושוב בשנת התש"ס כתב הגר"ד יוסף שליט"א באור תורה להשיב על הדברים, וחזר הגר"י וחיזק דבריו. וגם על תשובה זו עבר מרן שליט"א ואף הוסיף הערות בין סוגריים מרובעים (וראה בתוך הספר ר"ס ב'). המעיין שם לאורך התשובה (בסימן א') יראה שמזכיר בכמה מקומות מדברי מרן ראש הישיבה בעל-פה, וזה מהנלמד בשיעור כנ"ל. גם כאשר התעורר פולמוס בענין 'מצות מכונה', שחכם אחד רצה לאסרם מכל וכל, והוציא קונטרס על זה, מרן שליט"א בזמנו שלח הקונטרס להגר"י שליט"א כדי שישב על דבריו, ועל כריכת הקונטרס כתב לו כך: "חגור חרבך על ירך גבור", וכוונתו כמובן בתיבת "ירך" לר"ת ר' יעקב כהן. (ובספר נדפס בסי' ל"ז ול"ח). תשובה אחרת בספר עוסקת בענין טלטול כלים חשמליים בשבת, בה יצא לחזק פסקו של מרן שליט"א בענין זה לאסור הטלטול בשבת, והוסיף לזה ראיות והשיב על דברי החולקים כיעו"ש באורך. ושמענו שמרן שליט"א שמח במיוחד בתשובה זו ושיבח אותה.

לאורך כל הספר הובא הרבה מדברי מרן שליט"א, מהם כמה תשובות חדשות מכתב יד קודשו של מרן שליט"א אשר נשאל ע"י הרב המחבר. הגאון המחבר מתמחה כידוע במיוחד בהלכות ריבית, וכפי שהעיד עליו מר חמיו הגאון רבי רחמים שליט"א בהסכמתו: "בקי בכל חדרי תורה, במיוחד בהלכות ריבית". וכבר זכינו בס"ד אשתקד לראות את ספרו "הוראה ברורה - הלכות ריבית" יוצא לאור. ומטבע הדברים ישנם י"ד סימנים בספר על הלכות ריבית, ברובם שאלות שנשאל למעשה. שאלה אחת מעניינת צדה את עינינו בענין מה שמקובל היום שהשוכר רכב מקבל אותו מלא דלק, וצריך להחזירו מלא בדלק כפי שקיבלו, ונשאל הרב שהרי לכאורה יש כאן הלוואת "סאה בסאה" כיון שהדלק כמו בהלוואה אצל השוכר ואינו מכלל שכירות הרכב. בתשובתו העלה הרב להתיר כיון שגם זה נחשב בדרך שכירות ומותר, והרוצה להרוות צמאונו יעיין שם באורך (חיו"ד סי' ח').

ההקדמה לספר קובעת ברכה לעצמה. הגר"י סידר בה את שבעת הכללים הידועים של מרן מוהרמ"ך זצ"ל בהוראה, בתוספת ציונים והערות יקרות, ובפרט מדברי מרן היב"א זצ"ל בספריו, ולהבה"ח מרן ראש הישיבה שליט"א. והכל בדרך קצרה, באופן שכל אחד יוכל לקבל תמונה בהירה ודרך ברורה בדרכי ההוראה והפסיקה המקובלים.

את יושר ועומק עיונו של הגאון המחבר שליט"א כל תלמידיו בוגרי הישיבה מכירים, והדברים באים לידי ביטוי בתשובותיו שבספר, שכל המעיין בו יראה בעיקר את כח עיונו ויושרו בליבון דברי הפוסקים ראשונים ואחרונים, מלבד הכרעתו ההחלטית והברורה בהלכה.

הגרי"ך שיבחל"ט מגדולי תלמידיו של מוה"ר הגר"מ הלוי זצ"ל, ולמד אצלו כשבע שנים. כמעט אין תשובה בספר שהגר"מ זצ"ל אינו מוזכר בה. ופעם אחת אף הביא ממנו "מעשה רב" וכלשונו: "ואסיים במעשה רב, שביום י"ד תמוז התש"ס נסענו עם מו"ר ועט"ר הגר"מ הלוי זצ"ל לקבר רחל להתפלל שם, ובחזור בליל ט"ו עברנו דרך הר הזיתים להתפלל על קברו של רבנו חיים בן עטר זצ"ל ביומא דהילולא, וכיון שהיו כמה כהנים באוטובוס, ואני הצעיר מכללם, שאלנו את מו"ר האם מותר לנו להיות באוטובוס כשהוא עובר בהר הזיתים שכידוע ישנם קברות תחת הכביש, והשיב שמותר..." (עיין חיו"ד סוס"י כ"ה).

במשך כל שנות לימודיו בישיבה, היו הוריו של הרב המחבר גרים בחו"ל, והיה נוסע אליהם פעם בחצי שנה בלבד - בפסח וסוכות. הדבר לא היה קל כלל וכלל להוריו שבתחילה ניסו הרבה לשכנעו לבוא עמם בטענה שגם שם בחו"ל יש ישיבות ויוכל ללמוד שם, אך רבי יעקב שכבר טעם אך מעט את טעמו המתוק והישר של הלימוד בישיבה, הבין שלא ימצא עוד לימוד כזה בשום מקום אחר, והתעקש להישאר בישיבה, עד שהבינו גם הוריו עד כמה חשוב לו הדבר והניחו לו, על אף כל הקושי. אין ספק שבזכות זה זכה להגיע למה שהגיע. ועל כך במיוחד הודה להוריו שיחי' בסוף ההקדמה: "ולא אחשוך פי מלברך את הורי היקרים... ובפרט בימי בחורתי שהם היו בחו"ל, ובכל זאת אפשרו לי ללמוד בישיבתנו הקדושה למרות כל הקושי שבדבר..."

כמובן שגם להגר"י עצמו בתור נער צעיר לא היה זה צעד קל בכלל, ועל זאת התבטא עליו פעם רבו הגר"מ זצ"ל בהקדשה שכתב לו על אחד מספריו "שעמל בתורה מתוך מסירות נפש". ופעם אחת אמר בשיעור לתלמידים: "אתם חושבים שבחנם רבי יעקב יצא ת"ח גדול? הרי אפילו ביום חתונתו הוא ישב ולמד בישיבה" (כך סיפר לי ת"ח אחד שהיה נוכח אז בשיעור בתור תלמיד).

ומוה"ר רבי צמח שליט"א סיפר כמה פעמים בדרשותיו שפעם אחת שהה באמריקה בזמן שהיה הגרי"ך עוד בחור בישיבה, ונתארח מוהרי"ץ בבית הוריו של הגרי"ך, ושאל את אמו אם רוצה לשלוח עמו מיני מאפה מעשה ידיה לבנה - הבחור ר' יעקב, ואמו השיבה שכנה אינו רוצה בכך, כיון שטעם העוגות והעוגיות המוכרות לו מהבית עלול לגרום לו לזכרונות וגעגועים לבית ולהפריע לו בלימוד התורה. יהי רצון שה' יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים מתוך בריאות ונחת, וירחיב גבולו בתלמידים, ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולהפיץ מעיינותיו חוצה עוד ועוד, ולהוציא עוד ספרים יקרים לאור עולם. אמן.

נדפס בסיוע:

האחים המבורכים: שימו, צבי, ינון וכמוס עמאר
ומשפחותיהם הי"ו. להצלחתם ובריאותם.
ולעילוי נשמת הוריהם עזר וכנפיטה עמאר ע"ה.
וכן האחים המבורכים: מכלוף, יום טוב, אשר וזאן
ומשפחותיהם הי"ו. להצלחתם ובריאותם.
ולעילוי נשמת הוריהם מיקיץ ומזיאנה וזאן ע"ה.
ולעילוי נשמת המנוח הנכבד והיקר
אוהב תורה ולומדיה, אהב את הבריות, איש אמת,
בעל צדקות אשר זכה להיות מבוני הארץ ומיישביה
שאול בר דוד ושושנה לבית עשוש ז"ל תנצב"ה
הוקדש ע"י אשתו בניו ובנותיו
יה"ר שיתמלאו כל משאלות לבם לטובה,
ובכל אשר יפנו ישכילו, וכל אשר יעשו יצליחו,
ויזכו לעושר ואושר וכבוד, בריאות איתנה ונהורא מעליא,
אורך ימים ושנות חיים. אמן

בחסות:

